

พฤติกรรมและการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

เมษายน 2555

พฤติกรรมกรรมการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

เมษายน 2555

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พฤติกรรมและการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสถานการณ์จำลอง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานปฐมวัย

เมษายน 2555

อรกช อุดมสาลี. (2555). พฤติกรรมในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาพฤติกรรมในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลองในภาพรวม และจำแนกรายด้าน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย – หญิง อายุ 4 – 5 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนสายไหม (ทัศนารมย์อนุสรณ์) สำนักงานเขตสายไหม สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 1 ห้องเรียน จากจำนวนทั้งหมด 3 ห้องเรียน แล้วจับฉลากเป็นกลุ่มตัวอย่าง 15 คน เพื่อจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง ใช้เวลา 8 สัปดาห์ๆ 3 วันๆ ละ 35 นาทีรวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แผนการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลองและแบบวัดพฤติกรรมในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าความเชื่อมั่น .80 แบบแผนการวิจัยใช้แบบ The One – Group Pretest – Posttest Design วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยและ t – test แบบ Dependent Sample

ผลจากการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลองมีพฤติกรรมในการแก้ปัญหาโดยรวม หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพฤติกรรมรายด้าน ได้แก่ พฤติกรรมในการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น และพฤติกรรมในการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นของเด็กปฐมวัย หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

PRESCHOOL CHILDREN'S PROBLEM SOLVING BEHAVIORS BY SIMULATION ACTIVITY

Presented in Partial Fulfillment of Requirements for the
Master of Education Degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University

April 2012

Orakot Udomsalee. (2012). *Preschool Children's Problem Solving Behaviors by Simulation Activity*. Master thesis. M.Ed. (Early Childhood Education). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc. Prof. Dr. Sirima Pinyoanuntapong, Assoc. Prof. Dr. Boonchird Pinyoanuntapong

This study aimed to investigate preschool children's problem solving behaviors by simulation activity as a whole and in each aspects. The subjects consisted of kindergarten I students aged between 4 – 5 years old in Saimai School (Tussanaromeanusorn) khet Saimai. Bangkok Metropolitan Administration, through simple random sampling. Then 15 of them were random selected to attend role playing activity within 8 weeks, 3 days/week, 35 minutes/day. The instrument used for collecting data included role playing activity plan and preschool children's problem solving behavior scale with reliability of .80 It was One-Group Pretest-Posttest design. Data were analyzed by Dependent sample t-test.

The results revealed that preschool children's attending role playing activity significantly gained higher problem solving behaviors than before attending at .01 level, and on the overall average, and preschool children's problem solving behaviors concerning themselves preschool children's problem solving behaviors concerning themselves and the other, and helping the others was significant higher at .01 level after attending role playing activity.

ปริญญาบัตร
เรื่อง
พฤติกรรมและการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย
ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง
ของ
อรกช อุดมสาลี

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาระดับปฐมวัย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒน์กุล)
วันที่.....

คณะกรรมการควบคุมปริญญาบัตร

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน

.....ประธาน (รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญ
อนันตพงษ์.) (รองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ)

.....กรรมการ

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์.)

(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญ

อนันตพงษ์.)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์.)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เตชะคุปต์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความเมตตากรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร. สิริมา ภิญโญนันตพงษ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. บุญเชิด ภิญโญนันตพงษ์ กรรมการ ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เป็นอย่างดียิ่งผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง ขอกราบขอบพระคุณด้วยความเคารพอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษยา ตันติผลาชีวะ อาจารย์ ดร.เยาวพา เตชะคุปต์ กรรมการสอบปริญญานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ที่เป็นคุณประโยชน์อย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณท่านคณาจารย์ ภาควิชาการศึกษาปฐมวัยทุกท่าน ที่ได้ให้ความเมตตากรุณา ประสิทธิ์ประสาทวิชา อบรมสั่งสอน ถ่ายทอดความรู้ที่มีคุณค่าแก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์ อาจารย์ ดร.อดุลย์ ไบกุหลาบ อาจารย์ ละไม สีหาอาจ อาจารย์นันท์ชพร จิรขจรชัย อาจารย์ ดร.มิ่ง เทพक्रमเมือง ผู้เชี่ยวชาญที่กรุณาให้คำแนะนำ ในการแก้ไขแบบวัด และแผนการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลองที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณท่านผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์และเจ้าหน้าที่โรงเรียน สายไหม (ทัศนารมย์อนุสรณ์) ที่ได้ให้คำแนะนำ ประสพการณ์ที่ดี นักเรียนระดับชั้นอนุบาล 1/2 ทุกๆ คน ที่ให้การสนับสนุน และร่วมมือในการศึกษาทดลองเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณพี่ๆ น้องๆ นิสิตปริญญาโท สาขาการศึกษาปฐมวัยทุกท่านที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำช่วยเหลือสนับสนุน และให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา รวมทั้งบุคคลที่ไม่อาจกล่าวนามได้หมดในที่นี้ ที่มีส่วนสนับสนุนเป็นแรงผลักดันให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่ออุบล คุณแม่ชวน อุดมสาลี ญาติพี่น้องทุกคนของผู้วิจัย

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดา และบูรพคณาจารย์ทุกท่านที่ให้การอบรมสั่งสอน ประสิทธิ์ประสาทความรู้ และปลูกฝังคุณธรรมความดีให้กับผู้วิจัยตลอดมา ขอกราบขอบพระคุณท่านด้วยความเคารพอย่างยิ่ง

อรกช อุดมสาลี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	3
ความสำคัญของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	3
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	3
ตัวแปรที่ศึกษา	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
สมมติฐานในการวิจัย	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา	6
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา	6
ความสำคัญในการแก้ปัญหา	9
ความหมายของการแก้ปัญหา	9
ประเภทและลักษณะของการแก้ปัญหา	10
รูปแบบและลำดับขั้นตอนในการแก้ปัญหา	11
องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการแก้ปัญหา	13
วิธีการแก้ปัญหของเด็กปฐมวัย	14
การส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหของเด็กปฐมวัย	15
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง	18
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย	18
ความสำคัญของการจัดประสบการณ์	20
ความหมายของการจัดประสบการณ์	21
หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย	21
ประเภทของกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย	23
ความหมายของสถานการณ์จำลอง	24

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
ความหมายของสถานการณ์จำลอง	24
ความมุ่งหมายในการสร้างสถานการณ์จำลอง	25
คุณลักษณะของสถานการณ์จำลอง	26
องค์ประกอบของการสร้างสถานการณ์จำลอง	27
การสร้างสถานการณ์จำลอง	28
บทบาทของครูผู้สอนในการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง	29
ประโยชน์ของสถานการณ์จำลอง	30
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จำลอง	31
3 วิธีดำเนินการวิจัย	33
การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง	33
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	33
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	33
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	33
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	33
การเก็บรวบรวมข้อมูล	37
วิธีดำเนินการวิจัย	37
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	40
สถิติที่ใช้ในการหาคุนภาพของเครื่องมือ	40
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	41
สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบสมมติฐาน	42
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	43
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	43
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	43
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	43

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	50
สรุปผลการวิจัย	50
อภิปรายผล	51
ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย	53
ข้อเสนอแนะทั่วไป	54
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย	54
 บรรณานุกรม	 55
 ภาคผนวก	 63
ภาคผนวก ก.	64
ภาคผนวก ข.	72
ภาคผนวก ค.	77
ภาคผนวก ง.	79
 ประวัติย่อผู้วิจัย	 84

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แบบแผนการทดลอง	37
2 แผนการจัดประสบการณ์การใช้สถานการณ์จำลอง	38
3 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับ ผู้อื่นของเด็กปฐมวัยเป็นรายชื่อก่อนและหลังการจัดกิจกรรม	44
4 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นของ เด็กปฐมวัยเป็นรายชื่อก่อนและหลังการจัดกิจกรรม	45
5 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยรายด้าน และโดยรวมก่อนและหลังการจัดกิจกรรม	47
6 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังจัดกิจกรรม	48
7 ค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ	80

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
2 แผนภูมิแท่งของคะแนนแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับ ผู้อื่นของเด็กปฐมวัยเป็นรายชื่อก่อนและหลังการจัดกิจกรรม	45
3 แผนภูมิแท่งของคะแนนแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหา เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นของเด็ก ปฐมวัยเป็นรายชื่อก่อนและหลังการจัดกิจกรรม	46
4 แผนภูมิแท่งของคะแนนแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหารายด้านและโดยรวมของเด็ก ปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรม	49

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การปฏิรูปการศึกษาเกิดขึ้นเพื่อมุ่งเน้นปฏิรูปการเรียนการสอนด้านกระบวนการคิดให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่จำเป็นต้องเร่งปรับปรุงและพัฒนาอย่างจริงจัง เพราะเป็นทักษะหนึ่งที่เป็นพื้นฐานสำคัญของการคิดขั้นสูง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2540: 1 – 12) ดังจะเห็นได้จาก การคิดนั้นมีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์และความเป็นปกติสุข ซึ่งการดำเนินชีวิตที่ประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องเป็นผลมาจากประสิทธิภาพของความคิด ซึ่งการคิดที่ถูกต้อง จะช่วยให้คนเรามีประสิทธิภาพแสดงออกในสิ่งที่ดีงาม เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์ สามารถฝ่าฟันอุปสรรค และนำไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของตนเอง และสังคมได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นถ้าเด็กรู้จักใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง จะส่งผลให้ประเทศชาติสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2543: 72)

เด็กจึงเป็นดังทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าในการพัฒนาประเทศ เราจึงควรให้ความสำคัญ ในเรื่องของการอบรมเลี้ยงดูและการเอาใจใส่ในเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยแรกเกิดจนถึงอายุประมาณ 6 ปี หรือที่เรียกว่า เด็กปฐมวัย (นิตยา คชภักดี. 2530: 16) เพราะเด็กในวัยนี้เป็นพื้นฐานสำคัญต่อการศึกษาในอนาคต ซึ่งนักการศึกษาได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความสามารถของเด็ก โดยการดูแลพัฒนาการของเด็กที่แสดงพฤติกรรมในการแก้ปัญหาเพื่อที่จะกำหนดกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก และสถานการณ์ในปัจจุบัน เนื่องจากสภาพชีวิตของบุคคล ในสังคมจะต้องเกี่ยวข้องกับปัญหาที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอยู่ตลอดเวลา ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อบุคคลทั้งสิ้นการเปลี่ยนแปลงนี้จะก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมามากมาย บุคคลจึงจำเป็นต้องมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เพื่อที่จะปรับตัวอยู่ในสังคมได้ อย่างมีประสิทธิภาพ (ทิสนา แคมณี; และคณะ. 2540: 35) จะเห็นได้ว่า การแก้ปัญหาย่างเหมาะสมนั้น จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมมนุษย์ซึ่งจะต้องใช้ความคิดเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นตลอดเวลา (อภิรดี สีนวล. 2547: 1; อ้างอิงจาก Eberle; & Slanish. 1996: A) ดังนั้นการคิดแก้ปัญหาจึงเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก

การสอนการคิดให้กับเด็กปฐมวัยนั้น ลำดับแรก คือ ต้องเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วม และมีพฤติกรรมสืบค้นด้วยการให้เด็กได้มีประสบการณ์ตรงการเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้การสัมผัส จากกิจกรรมที่กระตุ้นท้าทายให้เด็กเกิดการค้นคว้าและจินตนาการ (อรพรรณ พรสีมา. 30: 2543) ครูสามารถส่งเสริมให้เด็กคิดได้โดยการกำหนดลงในกิจกรรมในแต่ละวันโดยการจัดสภาพแวดล้อมเน้นการมีส่วนร่วม ซึ่งในด้านการคิดเด็กจะต้องได้รับการกระตุ้นให้รู้จักการวิเคราะห์และใช้คำถามให้คิด (กุลยา ดันติผลาชีวะ. 2547: 186; อ้างอิงจาก Morrison. 2000: 302) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เด็กก็เปรียบเหมือนผู้ใหญ่จะเรียนรู้

ได้ดีที่สุดถ้าได้รับประสบการณ์จริง และเข้าร่วมในประสบการณ์นั้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ ดิวอี้ ที่กล่าวไว้ว่า กิจกรรมการเรียนรู้จะเกิดจากการได้ลงมือกระทำซึ่งก็หมายความว่า เด็กจะเรียนรู้ได้ดีนั้นจะต้องเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระทำจริง ค้นหา และมีปฏิสัมพันธ์กับประสบการณ์นั้นๆ จริง

การจัดกิจกรรมให้กับเด็กในระดับปฐมวัย ควรให้ความสำคัญและคำนึงถึงธรรมชาติของเด็ก ทั้งทางด้านพัฒนาการทางการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ให้เด็กพัฒนาพื้นฐานในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะทักษะกระบวนการคิด ซึ่งนำไปสู่ความสามารถ ในการแก้ปัญหา (เยาเวพา เตชะคุปต์. 2542: คำนำ) เพราะฉะนั้นการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย ควรส่งเสริมให้เด็กมีส่วนร่วมหรือดำเนินกิจกรรมให้มากที่สุด ครูเป็นผู้เตรียมเนื้อหาและจัดประสบการณ์ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งในกิจกรรมสถานการณ์จำลอง ทิศนา แคมณี (2545: 89) ได้ให้ความหมายของการจัดรูปแบบกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลองไว้ว่า เป็นกระบวนการที่ผู้สอนให้ผู้เรียน เข้าไปอยู่ในสถานการณ์จำลองที่สร้างขึ้นมา ซึ่งสถานการณ์จำลองนั้น จะมีลักษณะคล้ายคลึงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด โดยมีบทบาท ข้อมูล และกติกาไว้เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดแก้ปัญหา และตัดสินใจ จากสภาพการณ์ที่เขากำลังเผชิญอยู่ ซึ่งผู้เรียนจะต้องใช้ข้อมูลทั้งหมดที่ได้รับ ประกอบกับวิจารณญาณ ของตนเอง ให้ปฏิบัติหน้าที่ตามสถานการณ์นั้นให้ดีที่สุด ซึ่งจะเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลองนั้น เป็นกิจกรรมที่เลียนแบบสถานการณ์จริงมากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกลงมือกระทำ โดยใช้ การคิดแก้ปัญหา และการตัดสินใจจากสภาพการณ์ที่เขากำลังเผชิญอยู่นั้น ราวกับว่า เป็นสิ่งที่เกิดขึ้น กับตัวเขาเองโดยตรงและตัวนักเรียนยังมีโอกาสทราบว่าความคิดของเขานั้นเป็นอย่างไร ถูกต้อง ผิดพลาด หรือเหมือนกับเพื่อนอย่างไร จากการอภิปรายร่วมกับเพื่อนและครู (บุญทัน อยู่ชุมบุญ. 2533: 154) การจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง จึงเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ โดยให้ผู้เรียนได้ลงมาเล่นในสถานการณ์ที่มีบทบาทข้อมูล กติกา และปฏิสัมพันธ์กับสถานการณ์นั้น (สมชาย พงศวิลาวัณย์. 2547: 3) ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาของ สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2545: 12) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยควรอยู่ที่ตัวเด็กเป็นผู้สร้างสรรค์ความรู้ได้ด้วยตัวเอง เด็กลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ได้เรียนรู้โดยผ่านการเล่น ดังนั้นจะเห็นได้ว่า กิจกรรมการใช้ สถานการณ์จำลอง จึงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้เด็กได้มีส่วนร่วมและได้ลงมือกระทำกิจกรรมด้วยตนเอง เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้วิธีการคิดและแสดงพฤติกรรมในการแก้ปัญหา

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญและสนใจในการที่จะศึกษาพฤติกรรม การแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมสถานการณ์จำลอง เพื่อนำผลที่ได้เป็นแนวทางสำหรับครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย สามารถจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง เพื่อส่งเสริมพฤติกรรม ในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สามารถใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย จากการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมสอดคล้องกับระดับพัฒนาการและความสนใจของเด็กปฐมวัย

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กนักเรียนชาย-หญิง อายุ 4 – 5 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนสายไหม (ทัศนารมย์อนุสรณ์) สำนักงานเขตสายไหม สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 3 ห้องเรียน จำนวนทั้งหมด 120 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กนักเรียนชาย – หญิง อายุ 4 – 5 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนสายไหม (ทัศนารมย์อนุสรณ์) สำนักงานเขตสายไหม สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 1 ห้องเรียน แล้วจับสลากเป็นกลุ่มตัวอย่าง 15 คน โดยมีขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย จากการจับสลาก 1 ห้องเรียน จากจำนวน 3 ห้องเรียน
2. สุ่มนักเรียน จำนวน 15 คน จาก 1 ห้องเรียน โดยการจับสลากเพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมในการแก้ปัญหาโดยรวมและรายด้าน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กนักเรียนชาย – หญิง อายุ 4 – 5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ใน ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนสายไหม (ทัศนารมย์อนุสรณ์) สำนักงานเขตสายไหม สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร

2. พฤติกรรมในการแก้ปัญหา หมายถึง การตัดสินใจของเด็กปฐมวัยในการเลือกกระทำหรือปฏิบัติ เพื่อให้พันอุปสรรคและบรรลุไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการอย่างสอดคล้องกับสถานการณ์ได้ ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งพฤติกรรมในการแก้ปัญหาวงของเด็กปฐมวัยออกเป็น 2 ประเภท

2.1 พฤติกรรมในการแก้ปัญหของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น หมายถึง การกระทำที่เด็กปฐมวัยใช้ในการแก้ไขอุปสรรคหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น

2.2 พฤติกรรมในการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น หมายถึง การกระทำที่เด็กตัดสินใจในการช่วยเหลือผู้อื่นหรือบอกวิธีเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้อื่น

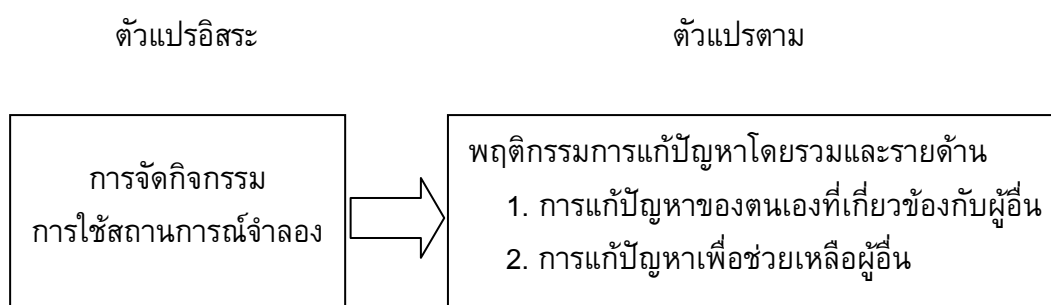
3. การจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมและจำลองสถานการณ์ที่เป็นปัญหาโดยมีสื่อเป็นฐานในการสร้างความสนใจเพื่อกระตุ้นให้เด็กได้เข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมและกระทำการแก้ปัญหาในสถานการณ์นั้นๆ เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ โดยมีการกำหนดเวลา กฎเกณฑ์ และความรับผิดชอบ เพื่อให้เด็กได้คิดและกระทำการแก้ปัญหากับสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่ โดยมีขั้นตอนดำเนินกิจกรรมดังนี้

3.1 ขั้นเตรียมการ เป็นการนำเข้าสู่สถานการณ์จำลองที่กำหนดขึ้นมา โดยการใช้รูปภาพ นิทาน เพลง คำคล้องจอง เพื่อกระตุ้นให้เด็กได้เรียนรู้กับสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยครูกำหนดจุดมุ่งหมาย สิ่งเร้า กฎเกณฑ์ และเวลาในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่กำหนดให้

3.2 ขั้นเข้าร่วมสถานการณ์ เด็กใช้ความคิดและแสดงพฤติกรรมแก้ปัญหาจากสถานการณ์จำลองที่กำหนดขึ้น ตามกฎเกณฑ์ และเวลา เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

3.3 ขั้นสรุป เป็นขั้นที่เด็กและครูร่วมกันสนทนาซักถามถึงวิธีการแสดงพฤติกรรมแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นของเด็กแต่ละคนและร่วมกันสรุปวิธีการแก้ไขปัญหามาเหมาะกับวัยของเด็ก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง มีพฤติกรรมการแก้ปัญหาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ จำแนกได้ ดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย
 - 1.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคิดแก้ปัญหา
 - 1.2 ความสำคัญในการแก้ปัญหา
 - 1.3 ความหมายของการแก้ปัญหา
 - 1.4 ประเภทและลักษณะของการแก้ปัญหา
 - 1.5 รูปแบบและลำดับขั้นตอนในการแก้ปัญหา
 - 1.6 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการแก้ปัญหา
 - 1.7 วิธีการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย
 - 1.8 การส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย
 - 1.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง
 - 2.1 ทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์
 - 2.2 ความสำคัญของการจัดประสบการณ์
 - 2.3 ความหมายของการจัดประสบการณ์
 - 2.4 หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.5 ประเภทของกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.6 ความหมายของสถานการณ์จำลอง
 - 2.7 ความมุ่งหมายในการสร้างสถานการณ์จำลอง
 - 2.8 คุณลักษณะของสถานการณ์จำลอง
 - 2.9 องค์ประกอบของการสร้างสถานการณ์จำลอง
 - 2.10 การสร้างสถานการณ์จำลอง
 - 2.11 บทบาทของครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง
 - 2.12 ประโยชน์ของการใช้กิจกรรมสถานการณ์จำลอง
 - 2.13 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จำลอง

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา

1.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา

นักวิชาการหลายท่านได้ค้นคว้าและอธิบายทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาไว้ ดังต่อไปนี้

1.1.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget)

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (สิริมา ภิญโญนนตพงษ์. 2550: 57) แบ่งออกเป็น 4 ชั้นตามระดับอายุ ซึ่งในที่นี้จะกล่าวเพียง 2 ชั้น ซึ่งอยู่ในช่วงอายุ 0 – 7 ปี

ขั้นที่ 1 ระยะเวลาแก้ปัญหาด้วยการกระทำ (Sensory Motor Stage) ตั้งแต่แรกเกิดอายุ 2 ปี เด็กจะรู้เฉพาะสิ่งที่เป็นรูปธรรมมีความเจริญอย่างรวดเร็วในด้านความคิด ความเข้าใจ การประสานระหว่างกล้ามเนื้อและสายตา และการใช้ประสาทสัมผัสส่วนต่างๆ ต่อสภาพที่เป็นจริงรอบๆ ตัว เด็กในวัยนี้จะชอบทำอะไรซ้ำๆ บ่อยๆ เป็นการเลียนแบบ พยายามแก้ปัญหาแบบลองผิดลองถูก เมื่อสิ้นสุดระยะนี้ เด็กจะมีการแสดงออกของพฤติกรรมอย่างมีจุดมุ่งหมาย และสามารถแก้ปัญหาโดยการเปลี่ยนวิธีต่างๆ เพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ แต่ความสามารถในการคิดวางแผนของเด็กยังอยู่ในขีดจำกัด

ขั้นที่ 2 ระยะเวลาแก้ปัญหาด้วยการรับรู้แต่ยังไม่สามารถใช้เหตุผล (Preoperational Stage) อยู่ในช่วงอายุ 2 – 7 ปี เด็กพยายามแก้ปัญหาแบบลองผิดลองถูก แสดงพฤติกรรมอย่างมีจุดมุ่งหมายและสามารถแก้ปัญหาด้วยการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ความสามารถในการวางแผนมีขีดจำกัด เด็กในช่วง 2 – 4 ปี เริ่มจะใช้เหตุผลเบื้องต้นไม่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ หรือมากกว่า เพราะเด็กยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง คือ ยึดความคิดของตนเองเป็นส่วนใหญ่และมองไม่เห็นเหตุผลของคนอื่น เหตุผลของเด็กวัยนี้จึงไม่ค่อยถูกต้องตามความเป็นจริง เด็กในช่วงอายุประมาณ 4 – 7 ปี จะมีความคิดรวบยอดในสิ่งต่างๆ รอบตัวดีขึ้น รู้จักแยกประเภทและแยกชิ้นส่วนของวัตถุ เริ่มมีพัฒนาการเกี่ยวกับการอนุรักษ์แต่ยังไม่แจ่มชัด รู้จักแบ่งพวกแบ่งชั้น แต่คิดหรือตัดสินใจของการกระทำต่างๆ จากสิ่งที่เขาเห็นภายนอกเท่านั้น

1.1.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ (Bruner)

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2523: 6; อ้างอิงจาก Bruner. 1969: 55 – 68) แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นการแก้ปัญหาด้วยการกระทำ (Enactive Stage) เริ่มตั้งแต่แรกเกิดถึง 2 ปี ซึ่งตรงกับขั้น (Sensory Motor Stage) ของเพียเจต์ (Piaget) เป็นขั้นที่เด็กเรียนรู้ด้วยการกระทำหรือประสบการณ์มากที่สุด

2. ขั้นแก้ปัญหาด้วยการรับรู้ (Iconic Stage) แต่ยังไม่รู้จักใช้เหตุผลซึ่งตรงกับขั้น (Preoperational Stage) ของ เพียเจต์ (Piaget) เด็กวัยนี้จะเกี่ยวข้องกับความเป็นจริงมากขึ้น จะเกิดความคิดจากการรับรู้ส่วนใหญ่และภาพแทนในใจ (Iconic Representation) อาจมีจินตนาการบ้างแต่ยังไม่ลึกซึ้งเท่ากับขั้น (Concrete Operational Stage)

3. ขั้นพัฒนาสูงสุด (Symbolic Stage) เป็นการเปรียบได้กับขั้นการแก้ปัญหาด้วย

เหตุผลกับสิ่งที่เป็นนามธรรม (Formal Operation Stage) ของเพียเจต์ (Piaget) เป็นพัฒนาการพื้นฐานมาจากขั้นแก้ปัญหาด้วยการรับรู้ (Iconic Stage) เด็กสามารถถ่ายทอดประสบการณ์โดยใช้สัญลักษณ์หรือภาพสามารถคิดหาเหตุผล สามารถเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมและสามารถแก้ปัญหาได้

1.1.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของไวท์ฮอตสกี

เบิร์ก และ วินส์เลอร์ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2526: 71; อ้างอิงจาก Berk; & Winsler. 1995) ทฤษฎีของ ไวท์ฮอตสกี กล่าวถึง กระบวนการเรียนรู้ พัฒนาการทางสติปัญญา และทัศนคติว่า เกิดขึ้นเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์และทำงานร่วมกับคนอื่นๆ เช่น ผู้ใหญ่ ครู เพื่อน บุคคลเหล่านี้จะให้ข้อมูลสนับสนุนให้เด็กเกิดขึ้นใน Zone of Proximal Development หมายถึง สภาวะที่เด็กเผชิญปัญหาที่ทำหยาแต่ไม่สามารถคิดได้โดยลำพัง เมื่อได้รับการช่วยเหลือแนะนำจากผู้ใหญ่ หรือเกิดจากการทำงานร่วมกับเพื่อนที่มีประสบการณ์มากกว่า เด็กจะสามารถแก้ปัญหาได้ และเกิดการเรียนรู้ การให้การช่วยเหลือและแนะนำในการแก้ปัญหาและการเรียนรู้ของเด็ก (Assisted Learning) เป็นการให้การช่วยเหลือแก่เด็กเมื่อเด็กแก้ปัญหาโดยลำพังไม่ได้เป็นการช่วยอย่างเหมาะสม เพื่อให้เด็กแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง วิธีการที่ครูเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กเพื่อให้การช่วยเหลือเด็ก เรียกว่า “Scaffolding” เป็นการแนะนำช่วยเหลือให้เด็กแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยให้การแนะนำ (Clue) การช่วยเตือนความจำ (Reminders) การกระตุ้นให้คิด (Encouragement) การแบ่งปัญหาที่สลับซับซ้อนได้ง่ายลง (Breaking the Problem Down into Step) การให้ตัวอย่าง (Providing and Example) หรือสิ่งอื่นๆ ที่ช่วยเด็กแก้ปัญหาและเรียนรู้ด้วยตนเอง การให้การช่วยเหลือ (Scaffolding) ที่มีประสิทธิภาพต้องมีองค์ประกอบและเป้าหมาย 5 ประการ ดังนี้

1. เป็นกิจกรรมร่วมกันแก้ปัญหา
2. เข้าใจปัญหาและมีวัตถุประสงค์ที่ตรงกัน
3. บรรยายคำตอบ และคำตอบสนองที่ตรงกับความต้องการ
4. มีการจัดสภาพแวดล้อม กิจกรรม และบทบาทของผู้ใหญ่ ให้เหมาะสมกับ

ความสามารถและความต้องการ

5. สนับสนุนให้เด็กควบคุมตนเองในการแก้ปัญหา

บทบาทครูมีหน้าที่ในการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และให้คำแนะนำด้วยการอธิบายและให้เด็กมีโอกาสทำงานร่วมกับผู้อื่นแล้วให้โอกาสเด็กแสดงออก ตามวิธีการต่างๆ ของเด็กเองเพื่อครูจะได้รู้ว่าเด็กต้องการทำอะไร

จะเห็นว่า ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของนักการศึกษาทั้ง 3 ท่าน สรุปได้ว่า เด็กวัยนี้เป็นวัยที่มีพัฒนาการทางสติปัญญา การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้จากการกระทำโดยใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 เป็นการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น การคิดจะสามารถแก้ปัญหาเพื่อเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์และกิจกรรมต่างๆ ต่อไป

1.2 ความสำคัญในการแก้ปัญหา

ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นเป้าหมายสำคัญในการจัดการศึกษาและการดำรงชีวิต เพราะผู้ที่สามารถแก้ปัญหาได้จะเป็นผู้ที่สามารถปรับตัวให้อยู่ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี จึงมีผู้กล่าวถึงความสำคัญของการแก้ปัญหาไว้ ดังนี้

ลีโอนาร์ด เดอร์แมน และ ไมส์ (กรีนวูด จิตนุพงศ์. 2551: 8; อ้างอิงจาก Leonard, Derman; & Miss. 1963: 45) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหของเด็กปฐมวัยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 6 ประการ คือ

1. เพื่อให้มีทัศนคติที่ดี
2. เพื่อให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม
3. เพื่อให้สามารถเข้าใจสิ่งต่างๆ รอบตัว และชื่นชมในสิ่งเหล่านั้น
4. เพื่อให้มีอิสระในการคิดแก้ปัญหา
5. เพื่อให้มีความเข้าใจในความรู้ ทักษะต่างๆ

สำเร็จ บุญเรืองรัตน์ (2539: 42 – 43) กล่าวถึง ความสำคัญของการแก้ปัญหาไว้ว่า เมื่อเกิดปัญหาทำให้มนุษย์แสวงหาวิถีทางในการแก้ปัญหา สิ่งที่มนุษย์ใช้ในการแก้ปัญหา เรียกว่า ปัญญา ดังนั้น ปัญญา คือ ความสามารถในการแก้ปัญหา

1. ผู้ที่แก้ปัญหาที่แล้วมาได้ แต่ไม่สามารถแก้ปัญหาใหม่ได้ ควรถือว่า มีปัญญาน้อยกว่าผู้ที่แก้ปัญหาเก่าและแก้ปัญหาใหม่ได้

2. ผู้ที่แก้ปัญหาที่ยุ่งยากซับซ้อนได้ ควรจะเป็นผู้ที่มีปัญญามากกว่าผู้ที่แก้ปัญหาง่ายๆ ได้เท่านั้น

3. ผู้ที่คิดปัญหาเองและแก้ปัญหาเอง จะเป็นผู้ที่มีปัญญามากกว่าผู้ที่แก้ปัญหาคือผู้อื่นมองเห็น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การแก้ปัญหาเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกเพศทุกวัย ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ดังนั้นการคิดแก้ปัญหาจึงมีความสำคัญในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะในด้านการศึกษา ซึ่งมีความสำคัญในเด็กทุกคนการคิดแก้ปัญหาจึงนับว่า เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับเด็กปฐมวัย เพราะเมื่อเด็กเติบโตไปเด็กก็จะสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี

1.3 ความหมายของการแก้ปัญหา

จากการศึกษาพบว่า นักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของการแก้ปัญหาในทัศนะต่างกัน ดังนี้

แอนเดอร์สัน (ทีศนา แซมมณี; และคณะ. 2544: 81; อ้างอิงจาก Anderson. 1974) อธิบายการแก้ปัญหาไว้ว่า เป็นความพยายามที่จะไปให้ถึงเป้าหมาย

ดีวอลท์ (เพ็ญแข ประจวบปัจฉิม. 2536: 9; อ้างอิงจาก Devault. 1961: n.d.) กล่าวว่า การแก้ปัญหา หมายถึง การที่บุคคลเผชิญกับปัญหา และไม่สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์นั้น ด้วยวิธีการเดิมได้

บอร์น เอกสตรานด์ และ โดมิโนสกี (สรวงพร กุศลสง. 2538: 12 ; อ้างอิงจาก Bourne, Ekstrand; & Dominoski. 1971) กล่าวว่า การแก้ปัญหาเป็นกิจกรรมที่เป็นทั้งการแสดงความรู้ ความคิด จากประสบการณ์เดิม และ ส่วนประกอบของสถานการณ์ที่เป็นปัญหาในปัจจุบันนำมาจัดเรียงลำดับใหม่ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายเฉพาะอย่าง

ยูดา รักไทย และ ธนิกา มาชะศิริานนท์ (2542: 9) กล่าวว่า การแก้ปัญหา คือ การทำให้เกิดสถานการณ์ที่เราคาดหวัง

เบญจา แสงมลิ (2545: 94) กล่าวว่า การแก้ปัญหา คือ ความสามารถในการแก้ไขปัญหา ต่างๆ เมื่อพบอุปสรรค สืบเนื่องจากการช่วยเหลือตนเองจนเป็นผลสำเร็จ

สรุปได้ว่า การแก้ปัญหาเป็นความสามารถของบุคคลที่เกิดจากการคิด เมื่อพบอุปสรรคหรือ ปัญหาต่างๆ ซึ่งต้องอาศัยความรู้ความสามารถและประสบการณ์เดิมมาแก้ไขสถานการณ์และปัญหา ที่พบเจอ เพื่อให้รอดพ้นจากปัญหาต่างๆ รวมถึงบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

1.4 ประเภทและลักษณะของการแก้ปัญหา

นักการศึกษาและนักจิตวิทยาแบ่งประเภทและลักษณะของการแก้ปัญหาไว้ ดังนี้

เฟรดเดอริคสัน (ฉันทนา ภาคบงกช. 2528: 25; อ้างอิงจาก Frederikson. 1984) จำแนก ลักษณะการแก้ปัญหาเป็น 2 ประเภท คือ

1. ปัญหาที่กำหนดชัดเจนหรือปัญหาที่มีความสมบูรณ์ มักใช้ในวิชาคณิตศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์ การฝึกฝนการแก้ปัญหาประเภทนี้ช่วยให้เกิดกระบวนการคิดที่ฉับไว และอัตโนมัติ เน้นการแก้ปัญหาเฉพาะด้าน ง่ายต่อการประเมิน ครูสามารถพบข้อบกพร่องและทำการแนะนำช่วยเหลือ ได้โดยง่ายจึงให้ผลรวดเร็ว แต่ยากที่จะนำไปสู่ความคิดในระดับสูง

2. ปัญหา ซึ่งไม่กระจ่างหรือมีความไม่สมบูรณ์ในตัวปัญหา จัดเป็นตัวปัญหาที่มีความซับซ้อน เมื่อทำให้ปัญหากระจ่างขึ้นจะสามารถแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว ผู้เรียนต้องหาความสัมพันธ์ และแยกแยะประเด็นของปัญหา โดยอาศัยความรู้ด้านการคิดและความจำเป็นที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ต่างๆ เข้ามาช่วยก่อนที่จะดำเนินการคิดตามขั้นตอนของการแก้ปัญหาได้

รัสเซลล์ แอล เอกคอฟฟี (บุญชม ศรีสะอาด. 2536: 6 – 7) จัดประเภทของปัญหา ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดหรือการทำลายบางสิ่งบางอย่างที่มีอยู่แล้วและไม่เป็น ที่พึงปรารถนา เช่น การจัดเสียบรเวณ ความเจ็บไข้ได้ป่วย หนี้สิน เรียกว่า ปัญหาประเภทลบ

2. ปัญหาเกี่ยวกับการแสวงหาบางสิ่งบางอย่างที่ขาดแคลนเพื่อให้เกิดความพอใจ เช่น การจัดทำห้องสมุด ถนนในโรงเรียน ซีรี่ย์ยนต์ เรียกว่าปัญหาประเภทบวก

สมาร์ท และ รุสเซล (สุจิตรา ขาวสำอาง. 2532: 14; Smart; & Russell) ได้ชี้ให้เห็นถึงลักษณะการคิดของเด็กปฐมวัยไว้ ดังนี้

1. เด็กไม่สามารถคิดถึงเรื่องอื่นๆ ได้ นอกจากเรื่องของตนเอง หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเองเท่านั้น
2. เด็กจะเชื่อและยอมรับสิ่งที่เป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม
3. เด็กยังไม่สามารถคิดหาเหตุผล และข้อสรุปในสิ่งที่มีความซับซ้อนหรือมีปัญหาหลายๆ ประการในเวลาเดียวกันได้
4. การคิดของเด็กส่วนใหญ่ ยังไม่ได้รับอิทธิพลจากสังคม เด็กจึงไม่ต้องการให้มีการตัดสินข้อสรุปของตนเอง

วรภา ชัยเลิศวิชกุล (2538: 20) แบ่งประเภทของปัญหา 3 ประเภท ตามความเบี่ยงเบนของสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงๆ กับความต้องการที่เกิดขึ้น ทั้งนี้โดยยึดความแตกต่างของช่วงเวลาเป็นหลัก ดังนี้

1. ปัญหาขัดข้อง คือ ปัญหาซึ่งความเบี่ยงเบนไปจากสิ่งหรือมาตรฐานที่เราต้องการเกิดขึ้นในอดีต ปัจจุบันก็ยังคงเป็นปัญหาอยู่ และจะยังคงเป็นปัญหาต่อไปในอนาคต หากปัญหานี้ไม่ได้รับการแก้ไข หรือมีการแก้ไขแล้วแต่มาตรการที่ใช้ไม่ได้ผล เช่น ปัญหาจราจร ปัญหาคอร์รัปชัน
2. ปัญหาการป้องกัน คือ ปัญหาที่สื่อเค้าว่าจะเกิดความเบี่ยงเบนขึ้นได้ในอนาคต เนื่องจากปัจจุบันมีเครื่องชี้หรือสิ่งบอกเหตุ หรือมีสถานการณ์บางอย่างที่บอกให้เราทราบว่าหากไม่บริหารจัดการอย่างหนึ่งอย่างใดลงไปเพื่อเป็นการป้องกันแล้ว ปัญหานั้นจะเกิดขึ้นได้อย่างแน่นอน เช่น การเตรียมคนให้พร้อมเพื่อรับกับเทคโนโลยีใหม่ๆ
3. ปัญหาการพัฒนา คือ ปัญหาที่หลายๆ คนอาจจะไม่ได้มองว่าเป็นปัญหาก็ได้ ซึ่งเหตุที่เป็นดังนี้ อาจเนื่องมาจาก สภาพเหตุการณ์ของสิ่งที่ไม่ต้องการให้เกิดขึ้นได้เกิด และสะสมมานานจนกระทั่งรู้สึกเป็นเรื่องธรรมดาทั่วๆ ไปไม่เห็นผลเสียหายอะไรแต่ปัญหาการพัฒนานี้อยู่ที่ว่าหากมีการปรับปรุงพัฒนาให้จะเป็นไปในอนาคตดีกว่าที่จะปล่อยให้ไปเอง

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเภทและลักษณะของการแก้ปัญหา สรุปได้ว่านักการศึกษา นักจิตวิทยาได้ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาโดยมีการแยกประเภทให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น โดยได้จัดประเภทของการแก้ปัญหาไว้หลายแบบตามการพิจารณาของนักจิตวิทยาแต่ละท่าน เพื่อให้ผู้ที่สนใจเข้าใจเกี่ยวกับประเภทของการคิดแก้ปัญหามากขึ้น

1.5 รูปแบบและลำดับขั้นตอนในการแก้ปัญหา

วิธีและลำดับขั้นตอนในการแก้ปัญหาเป็นขั้นตอน ในการช่วยให้การแก้ปัญหาต่างๆ ซึ่งมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงไว้ ดังนี้

กิลฟอร์ด (เพ็ญแข ประจวบจันก. 2536: 12; อ้างอิงจาก Guilford. 1971) อธิบายถึงกระบวนการแก้ปัญหา ซึ่งมีอยู่ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ (Preparation) หมายถึง ขั้นค้นปัญหาว่าปัญหาที่แท้จริงคืออะไร

2. **ขั้นวิเคราะห์ปัญหา (Analysis)** คือ การพิจารณาว่าสิ่งใดบ้างเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหา

3. **ขั้นหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา (Production)** คือ การหาวิธีการแก้ปัญหาให้ตรงกับสาเหตุและมักมีผลลัพธ์ออกมา

4. **ขั้นตรวจสอบ (Verification)** หมายถึง นำผลลัพธ์มาตรวจสอบว่าถูกต้องหรือไม่ หากไม่ถูกต้องก็หาแนวทางแก้ไขใหม่

5. **ขั้นนำไปประยุกต์ใหม่ (Reapplication)** คือ การนำเอาวิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้องไปใช้ในเหตุการณ์ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันต่อไป

กรีนส์ (คะเนิง สายแก้ว. 2534; อ้างอิงจาก Green. 1975: 18) ได้แบ่งระดับขั้นในการแก้ปัญหาเป็น 6 ระดับ คือ

1. ผู้แก้ปัญหารู้ถึงปัญหา
2. ผู้แก้ปัญหารู้จักกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการแก้ปัญหา
3. ผู้แก้ปัญหาคำตอบที่ถูกต้องระหว่างการทำงาน
4. ผู้แก้ปัญหาคงต้องเลือกและประเมินการทำงานสำหรับการแก้ปัญหา
5. ผู้แก้ปัญหาคงจัดปัญหาใหม่ หรือสร้างวิธีการแก้ปัญหาขึ้นใหม่
6. ผู้แก้ปัญหาคงตระหนักว่ามีปัญหาอยู่ทั่วไป

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2535: 212 – 215) ได้สนับสนุนให้มีการนำกระบวนการแก้ปัญหาไปใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการแก้ปัญหาที่ดี โดยมีขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. การสังเกต ให้นักเรียนได้ศึกษาข้อมูล รับรู้และทำความเข้าใจในปัญหาจะสามารถสรุปและตระหนักในปัญหานั้น

2. วิเคราะห์ ให้ผู้เรียนได้อภิปรายและแสดงความคิดเห็น เพื่อแยกแยะประเด็นปัญหาสภาพสาเหตุ และลำดับความสำคัญของปัญหา

3. สร้างทางเลือก เป็นโอกาสให้ผู้เรียนแสวงหาทางเลือก ในการแก้ปัญหาย่างหลากหลาย ซึ่งอาจมีการทดลองค้นคว้าตรวจสอบ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบ

4. เก็บข้อมูลประเมินทางเลือก ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามแผนและบันทึกการปฏิบัติงานเพื่อรายงานและตรวจสอบความถูกต้องของทางเลือก

5. สรุป เป็นการสังเคราะห์ความรู้ด้วยตนเอง อาจจัดทำในรูปของรายงาน อรรถวรรณ พรสีมา (2543: 71) ได้อธิบายขั้นตอนในการคิดแก้ปัญหา ดังนี้

1. การระบุปัญหา
2. การระดมสมอง
3. การเลือกแนวทางแก้ปัญหา
4. การทดลองและนำไปใช้
5. ประเมินผลการปฏิบัติ

จากการศึกษาวิธีการและลำดับขั้นตอนของการแก้ปัญหานั้นมีหลายวิธี ซึ่งสามารถนำวิธีเหล่านั้นมาจัดประสบการณ์และกิจกรรมในการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาให้กับเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายในการแก้ปัญหา และนำประสบการณ์เหล่านี้ ไปปรับใช้แก้ปัญหาของตนเองได้

1.6 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการแก้ปัญหา

การแก้ปัญหาก็สำเร็จได้ผลดี ตามเป้าหมายที่วางไว้มากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบ ดังนี้

สุวัฒน์ มุททเมธา (2523: 202 – 204) กล่าวว่า การแก้ปัญหามีสภาพทั่วไป ดังนี้

1. การแก้ปัญหานั้นผู้แก้ปัญหาคงต้องคิดหลายๆ แบบและมีความสามารถหลายอย่าง เช่น การคิดแบบวิเคราะห์ การคิดแบบสังเคราะห์ เป็นต้น

2. สภาพหรือแบบของปัญหาที่มีความยากง่ายซับซ้อนต่างกันการพิจารณาปัญหา และการจัดรวบรวมประสบการณ์เพื่อแก้ปัญหาก็มีความแตกต่างกัน

3. ลักษณะของผู้แก้ปัญหาก็ได้แก่

3.1 อารมณ์ของผู้แก้ปัญหาก็ได้แก่

3.2 ระดับสติปัญญาของผู้แก้ปัญหาก็ได้แก่

3.3 ระดับแรงจูงใจ

3.4 การฝึกให้รู้จักคิดหลายๆ แบบ การใช้การแก้ปัญหามากๆ วิธี

4. การแบ่งกลุ่มเพื่อแก้ปัญหา โดยให้สมาชิกมีจำนวนพอเหมาะ สมาชิกมีความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัยและได้รับการยอมรับ ย่อมแก้ปัญหาก็ได้ดีกว่ากลุ่มที่มีสมาชิกมากหรือน้อยเกินไป

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ (2528: 259 – 260) ได้กล่าวถึง การแก้ปัญหาก็ให้ประสบผลสำเร็จไว้ว่า การแก้ปัญหาก็แต่ละครั้ง จะสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่อไปนี้

1. ระดับความสามารถของเขาวินิจฉัย คือ ผู้ที่มีปัญญาสูงย่อมแก้ปัญหาก็ได้ดีกว่าผู้ที่มีเขาวินิจฉัยต่ำ

2. การเรียนรู้ ถ้าเด็กเกิดการเรียนรู้และเข้าใจหลักการแก้ปัญหาก็อย่างแท้จริงแล้วเมื่อประสบปัญหาที่คล้ายคลึงกันก็จะสามารถแก้ปัญหาก็ได้ถูกต้องและรวดเร็วขึ้น

3. การรู้จักคิดแบบเป็นเหตุเป็นผล โดยอาศัย

3.1 ข้อเท็จจริงและความรู้จากประสบการณ์เดิม

3.2 จุดมุ่งหมายในการคิดและแก้ปัญหาก็

3.3 ระยะเวลาในการไตร่ตรองหาเหตุผลที่ดีที่สุด

ออซูเบล (กวีณา จิตนุพงศ์. 2551: 12; อ้างอิงจาก Ausubel. 1968: 551) กล่าวว่า องค์ประกอบที่ทำให้บุคคลแตกต่างกันในการแก้ปัญหาก็มีดังนี้

1. ความรู้ในเนื้อหาวิชาและความเคยชินในการคิดเกี่ยวกับเรื่องนั้น

2. การใช้ “แบบการคิด” ที่ไวต่อการแก้ปัญหาและความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ
3. คุณลักษณะทางบุคลิกภาพ เช่น แรงขับ ความมั่นคงทางอารมณ์ ความวิตกกังวล เป็นต้น

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบและอิทธิพลในการแก้ปัญหาพอสรุปได้ว่า อิทธิพลที่มีผลต่อการแก้ปัญหของแต่ละบุคคล ซึ่งมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับอิทธิพลต่างๆ ในตัวบุคคลเหล่านั้น บุคคลใดมีสติปัญญามากมีประสบการณ์ทางด้านนั้นมาก จะสามารถแก้ปัญหสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้รวดเร็วและดีกว่าบุคคลอื่น

1.7 วิธีการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย

ในการแก้ปัญหของมนุษย์นั้นมีวิธีการแตกต่างกันออกไป ซึ่งผู้ประสบกับปัญหาจะต้องรู้จักสังเกตและพิจารณาให้เข้าใจข้อเท็จจริงและรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล ตลอดจนการนำประสบการณ์เดิมมาประกอบการใช้แก้ปัญหาจากทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ เพียเจท์ พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหของเด็กปฐมวัยมีการพัฒนาขึ้นตามระดับอายุ ซึ่งหลังจากอายุ 2 ขวบ เด็กจะเริ่มใช้ความจำและจินตนาการในการแก้ปัญหา เมื่อเด็กอายุมากขึ้นก็จะเข้าใจสิ่งต่างๆ ดีขึ้น เด็กปฐมวัยจะมีความสามารถในการแก้ปัญหาแตกต่างกัน ซึ่งอาจเป็นผลมาจากปัจจัยสำคัญต่างๆ เช่น ระดับสติปัญญา ฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนการอบรมเลี้ยงดูและประสบการณ์ที่เด็กแต่ละคนได้รับ เนื่องจากเด็กในวัยนี้ ยังมีประสบการณ์น้อยความสามารถในการแก้ปัญหา จึงมีขีดจำกัด เพราะการที่เด็กจะแก้ปัญหาได้ดีหรือไม่นั้น เด็กจะต้องเข้าใจปัญหาและมองเห็นแนวทาง ในการแก้ปัญหาที่จำเป็นต้องอาศัยความรู้ ความคิดและความเข้าใจสิ่งสำคัญอีกประการ คือ เด็กมีความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์ วิจารณ์น้อย ทำให้ไม่สามารถสรุปลักษณะ และคุณสมบัติที่เกี่ยวข้อง สัมพันธ์กับปัญหามาตัดสินใจแก้ปัญหาได้ นอกจากนี้ กมลรัตน์ หล้าสงฆ์ (2528: 260 – 261) ได้กล่าวถึงวิธีการแก้ปัญหของเด็กไว้ ดังนี้

1. การแก้ปัญหาโดยใช้พฤติกรรมแบบเดียว โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงการแก้ปัญหา เด็กเล็กมักใช้วิธีนี้ เนื่องจากยังไม่เกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้องและเป็นเหตุผลเมื่อประสบปัญหา จะไม่มีการไตร่ตรองหาเหตุผลไม่มีการพิจารณาสิ่งแวดล้อม เป็นการจำและเลียนแบบพฤติกรรมที่เคยแก้ปัญหาได้ เนื่องจากเด็กยังไม่เกิดการเรียนรู้ ที่ถูกต้องและเป็นเหตุเป็นผล
2. การแก้ปัญหาแบบลองผิดลองถูก การแก้ปัญหาแบบนี้มีการวิจัยสรุปลงความเห็นว่าเหมาะสมสำหรับเด็กวัยรุ่น เพราะเด็กในวัยนี้ต้องการอิสระและต้องการแสดงว่า ตนเป็นที่พึ่งของตนได้
3. การแก้ปัญหาโดยการเปลี่ยนแปลงทางความคิด ซึ่งเป็นพฤติกรรมภายใน ยกแก่การสังเกตที่นิยมใช้มากที่สุด คือ การหยั่งเห็น การหยั่งเห็นนี้ขึ้นอยู่กับความรู้ และประสบการณ์เดิม
4. การแก้ปัญหาโดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ การแก้ปัญหาในระดับนี้ถือว่าเป็นระดับที่สูงสุดและใช้ได้ดีที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแก้ปัญหาที่ยุกยากซับซ้อน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า วิธีการแก้ปัญหาดังกล่าวนี้ต้องรู้จักปัญหาเข้าใจปัญหา จึงจะหาวิธีการแก้ปัญหาได้เหมาะสม ผู้สอนจะต้องเข้าใจพัฒนาการของเด็กและความแตกต่างของเด็กแต่ละคน เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถในการแก้ปัญหาจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และสามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้แก้ปัญหาได้

1.8 การส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย

นักการศึกษาหลายท่านได้ กล่าวถึงวิธีการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาไว้ ดังนี้
 จันทนา ภาคบงกช (2528: 47 – 48) ได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาให้แก่ผู้ปกครองไว้ ดังนี้

1. การให้ความรักและความอบอุ่น สนองความต้องการของเด็กอย่างมีเหตุผล ทำให้เด็กรู้สึกปลอดภัย มีความสุข มีความเชื่อมั่นในตนเองและมองโลกในแง่ดี
2. การช่วยเหลือพึ่งพาตนเอง การส่งเสริมให้เด็กรู้จักช่วยตนเองโดยเหมาะสมแก่วัย จะช่วยให้เด็กพัฒนาความเชื่อมั่น เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งเป็นรากฐานในการพัฒนาบุคลิกภาพ
3. การซักถามของเด็กและการตอบคำถามของผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ควรให้ความสนใจและตอบคำถามของเด็ก สนทนาทางด้านความจำ การคิดหาเหตุผล เพื่อให้เด็กได้แสดงออกและฝึกคิด เนื่องจากเด็กปฐมวัยมีความกระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็นและช่างซักถาม ผู้ใหญ่ไม่ควรดุหรือแสดงความไม่พอใจ
4. การฝึกให้เป็นคนช่างสังเกต ควรจัดหาอุปกรณ์หรือสิ่งเร้าให้เด็กพัฒนาการสังเกต โดยใช้ประสาทการรับรู้ทุกด้าน การตั้งคำถาม หรือชี้แนะโดยผู้ใหญ่จะช่วยให้เด็กเกิดความสนใจและหาความจริงจากการสังเกต
5. การแสดงความคิดเห็น เปิดโอกาสให้เด็กได้เสนอความคิดเห็น และตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามความพอใจ จะช่วยให้เด็กกล้าแสดงออกและมีความเชื่อมั่นในการแสดงความคิดเห็น
6. การให้รางวัล ควรให้รางวัลเมื่อเด็กทำสิ่งที่ดีในโอกาสอันเหมาะสม แสดงควรชื่นชมและกล่าวขำให้เกิดความเชื่อมั่นว่าเด็กทำในสิ่งที่ดี น่าสนใจ จะทำให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและมีกำลังใจที่จะทำในสิ่งที่ดีงาม
7. การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาความคิดของเด็ก และมีบรรยากาศที่เป็นอิสระ ไม่เคร่งเครียดช่วยให้เด็กรู้สึกสบายใจ มีความรู้สึกที่ดี ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา
8. นอกจากผู้ปกครองแล้วโรงเรียนยังมีส่วนสำคัญในการช่วยส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา ครูจึงควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม

จันทนา ภาคบงกช (2528: 48 – 49) ได้กล่าวถึงหลักการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา ดังนี้

1. การจัดกิจกรรม ควรมีความยากง่ายเหมาะสมกับวัย มีลักษณะเป็นรูปธรรมสื่อเพื่อง่ายต่อการเรียนรู้และมีช่วงเวลาสั้นๆ เหมาะสมกับช่วงความสนใจของเด็กปฐมวัย

2. จัดกิจกรรมที่มีความหมายต่อเด็ก ควรให้เด็กได้เรียนรู้แล้วนำไปปฏิบัติได้ กิจกรรมควรอยู่ในความสนใจของเด็ก เด็กจะภูมิใจและเห็นคุณค่าในสิ่งที่ได้เรียนรู้
3. ควรมีการส่งเสริมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เช่น การชมเชย การให้รางวัล เป็นต้น
4. จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับกิจกรรม จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ไม่เคร่งเครียด
5. สร้างทัศนคติที่ดีต่อตัวครู ครูควรปรับบุคลิกภาพให้เหมาะสมและควรสร้างสัมพันธภาพกับเด็กเป็นอย่างดี เพื่อให้เกิดบรรยากาศของการยอมรับ

สมจิต สวธน์ไพบูลย์ (2541: 91 – 92) กล่าวว่า สภาพการเรียนรู้การสอนที่มุ่งให้นักเรียนคิดแก้ปัญหา นั้น อาจส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาแตกต่างกัน ซึ่งอาจจะขึ้นอยู่กับปัจจัยทางสติปัญญา ความรู้พื้นฐาน สภาพสังคม ประสบการณ์ ฉะนั้นครูจึงควรอย่างยิ่งที่ต้องจัดสภาพการณ์ที่ส่งเสริมการแก้ปัญหา

1. จัดสภาพแวดล้อมที่เป็นสถานการณ์ใหม่ๆ และวิธีการแก้ปัญหาได้หลายๆ วิธี มาให้นักเรียนฝึกฝนให้มากๆ
2. ปัญหาที่หยิบยกมาให้ให้นักเรียนฝึกฝนนั้น ควรเป็นปัญหาใหม่ที่นักเรียนไม่เคยประสบมาก่อนแต่ต้องอยู่ในวิสัยที่เด็กจะแก้ได้
3. การฝึกแก้ปัญหา นั้น ครูควรแนะนำให้นักเรียนได้วิเคราะห์ปัญหาให้ชัดเจนก่อนว่าเป็นปัญหาเกี่ยวกับอะไร และถ้าเป็นปัญหาใหญ่ ก็ให้แตกเป็นปัญหาย่อย แล้วคิดปัญหาย่อยแต่ละปัญหา และเมื่อแก้ปัญหาย่อยได้หมดทุกข้อก็เท่ากับแก้ปัญหาใหญ่ได้นั่นเอง
4. จัดบรรยากาศของการเรียนการสอนหรือจัดสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสภาพภายนอกของนักเรียน ให้เป็นไปในทางที่เปลี่ยนแปลงได้ไม่ตายตัว นักเรียนก็จะเกิดความรู้สึกว่าเขาสามารถคิดค้นเปลี่ยนแปลงอะไรได้บ้าง ในบทบาทต่างๆ
5. ให้โอกาสนักเรียนได้คิดอยู่เสมอ
6. การฝึกฝนการแก้ปัญหาหรือการแก้ปัญหาใดๆ ก็ตาม ครูไม่ควรจะบอกวิธีการแก้ปัญหาให้ตรงๆ เพราะถ้าบอกให้แล้วนักเรียนอาจไม่ได้ใช้ยุทธศาสตร์ของการคิดของตนเองเท่าที่ควร

ดังที่ได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา ควรเริ่มตั้งแต่ระดับปฐมวัย โดยครูควรจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมที่เหมาะสมกับธรรมชาติของเด็ก จัดประสบการณ์ที่มีความหลากหลาย เปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกกระทำและคิดให้มากที่สุด เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดการฝึกทักษะการแก้ปัญหา

1.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา

งานวิจัยต่างประเทศ

เชลคลี (ฐิติพร พิชญกุล. 2538: 45; อ้างอิงจาก Shaklee. 1986: 2915) ได้ศึกษาผลการสอนเทคนิคการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มทดลองเข้า กลุ่มควบคุมเข้า กลุ่มทดลองป่าย และกลุ่มควบคุมป่าย กลุ่มทดลอง

ได้รับการสอนแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ จำนวน 18 บทเรียน บทเรียนละ 30 นาที ในขณะที่กลุ่มควบคุมเรียนตามหลักสูตรปกติ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่ากลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลองบ่ายมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงที่สุด

ฮอลล์ (อายุพร สาขาติ. 2548:25; อ้างอิงจาก Hall. 1995) ได้ศึกษาวิธีการที่ใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ ของผู้ดูแลเด็กที่มีต่อความสามารถทางภาษาและการแก้ปัญหาของเด็ก โดยศึกษาว่าวิธีการที่ผู้ดูแลเด็กใช้ในการลดปัญหาต่างๆ เช่น การลงโทษทางกาย จะมีผลบวกต่อภาษาของเด็ก เช่น เดียวกับการแก้ปัญหาหรือไม่ และวิธีการใช้เหตุผลที่มุ่งเน้นการใช้ภาษาและวิธีการแก้ปัญหาจะมีผลต่อเด็กหรือไม่ ผลการศึกษา พบว่า เด็กที่ผู้ดูแลใช้วิธีการลงโทษทางกายภาพ ในการแก้ปัญหาจะมีความก้าวร้าว และปฏิเสธที่จะแก้ปัญหของตนเองมากกว่าเด็กที่ผู้ปกครองใช้วิธีการแบบให้เหตุผล แต่ไม่มีผลโดยตรงต่อความสามารถทางภาษาของเด็ก

วิลเลียม (กวีณา จิตนุพงศ์. 2551: 19; อ้างอิงจาก Williams. 2004: Abstract) ได้ศึกษาบุคลิกภาพของผู้บริหารโรงเรียนในด้าน ความฉลาดทางอารมณ์มีผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหาระเบียบวินัยและการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารโรงเรียน โดยใช้วิธีสัมภาษณ์ โดยใช้คำถามปลายเปิดและแบบสอบถาม ซึ่งจะเป็นผลในการแสดงความเป็นผู้นำและการตัดสินใจในการแก้ปัญหา พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหา ความเป็นผู้นำและการจัดการที่มีคุณภาพในการทำงานของผู้บริหารโรงเรียน

จากการศึกษางานวิจัยเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ทำให้ทราบว่า การแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยเป็นทักษะที่จำเป็น องค์ประกอบที่สำคัญที่ส่งผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหา สิ่งสำคัญคือ การจัดกิจกรรมของครู ที่เปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเอง เผชิญกับสถานการณ์ จะช่วยให้เด็กมีความสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ดี

งานวิจัยในประเทศ

ขวัญตา แต่พงษ์โสธร (2538: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยในกิจกรรมเล่นน้ำ เล่นทราย แบบครุมีปฏิสัมพันธ์ และแบบครุไม่มีปฏิสัมพันธ์ พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นน้ำ เล่นทรายแบบครุมีปฏิสัมพันธ์ และแบบครุไม่มีปฏิสัมพันธ์ มีความสามารถในการแก้ปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บุบผา พรหมศร (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้งและกิจกรรมเครื่องเล่นสนาม โดยแบ่งกลุ่มทดลองเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง ส่วนกลุ่มที่ 2 ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเครื่องเล่นสนาม ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเครื่องเล่นสนาม มีความสามารถในการแก้ปัญหาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เปลว ปุริสาร (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ โดยทำการทดลองกับกลุ่มเด็กที่มีความสามารถใน

การแก้ปัญหาสูงและกลุ่มที่แก้ปัญหาต่ำ กลุ่มละ 10 คน พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการทั้งกลุ่มที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงและต่ำ ต่างมีความสามารถในการแก้ปัญหาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

พรใจ สารยศ (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษากระบวนการส่งเสริมการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมวิทยาศาสตร์ ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ พบว่า ในช่วงสัปดาห์ที่ 1 – 2 ของการทดลอง เด็กมีพฤติกรรมที่นิ่งเฉย หลีกเลียงและไม่เข้าร่วมแก้ปัญหาเมื่อเกิดสถานการณ์ปัญหา ในสัปดาห์ที่ 3 – 4 เด็กมีพฤติกรรมแก้ปัญหาที่ตกลงภายในกลุ่มหรือรายบุคคลได้ แต่ใช้วิธีการที่ไม่เหมาะสม ในช่วงสัปดาห์ที่ 5 – 8 เด็กมีพฤติกรรมแก้ปัญหาที่ตกลงกันภายในกลุ่มหรือบุคคลได้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัญหา

อภิรดี สีนวล (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทานหงอน พบว่า เด็กปฐมวัยหลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทานหงอน มีความสามารถในการแก้ปัญหาดตนเอง และความสามารถในการแก้ปัญหาดตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นของเด็กปฐมวัย มีค่าสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ไฉไลรัตน์ รูปชัยภูมิ (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นไทย พบว่า การจัดกิจกรรมการเล่นไทยทำให้เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วันดี สุดสิน (2550: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้รูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้ พบว่า เด็กปฐมวัยหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้รูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาดตนเองและความสามารถในการแก้ปัญหาดตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นของเด็กปฐมวัยมีค่าสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 และความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรม โดยใช้รูปแบบพหุปัญญา เพื่อการเรียนรู้สูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมโดยใช้รูปแบบพหุปัญญา เพื่อการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษางานวิจัยเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ทำให้ทราบว่า การแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยเป็นทักษะที่จำเป็น องค์ประกอบที่สำคัญที่ส่งผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหา สิ่งสำคัญคือ การจัดกิจกรรมของครู ที่เปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเอง เผชิญกับสถานการณ์ จะช่วยให้เด็กมีความสามารถแก้ปัญหาดต่างๆ ได้ดี

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง

2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2538: 18 – 21) กล่าวถึง ผู้นำแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย มีดังนี้

ล็อก (Lock) มีความเห็นว่า เด็กทารกนั้นเปรียบเสมือนผ้าขาว ประสบการณ์ต่างๆ และสิ่งแวดล้อมจะมีความสำคัญอย่างมากต่อการเจริญเติบโตของเด็กทำให้เด็กมีพัฒนาการที่แตกต่างกัน

สกินเนอร์ (Skinner) เชื่อว่า พฤติกรรมของคนเรานั้น เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้นได้ด้วยตัวเสริมแรง ดังนั้นในการสอน ครูสามารถนำเด็กไปสู่พฤติกรรมหรือการเรียนรู้ที่ต้องการได้

รุสโซ (Rousseau) นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส ซึ่งเชื่อในพื้นฐานความดีในสัญชาตญาณของมนุษย์เราเป็นนักภูมิภาวะนิยมที่ความเห็นว่า ถ้าเราให้โอกาสเด็กเจริญเติบโตตามวิถีทางธรรมชาติแล้ว เด็กจะพัฒนาได้เต็มศักยภาพ เพราะฉะนั้นพ่อแม่ หรือครูควรหลีกเลี่ยงที่จะขัดขวางการเจริญเติบโตตามธรรมชาติของเด็ก ไม่บังคับเด็ก

ฟรอยด์ (Freud) มีความเห็นว่า อิทธิพลที่สำคัญที่สุดของพัฒนาการนั้นมาจากภายในตัวเด็ก ทั้งทางด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา และทางกาย

เกเซล (Gesell) มีความเห็นว่า พัฒนาการของเด็กจะเป็นไปตามธรรมชาติตามอายุของเด็ก เมื่อถึงวันนั้นเด็กจะแสดงพฤติกรรมต่างๆ ได้โดยไม่ต้องไปเร่งหรือฝึกเด็กนักการศึกษาหรือพ่อแม่ ควรให้อิสระเด็กในการทำกิจกรรมต่างๆ ตามความสนใจ

เปียเจต์ (Piaget) นักจิตวิทยาชาวสวิสเซอร์ ได้อธิบายถึง กระบวนการคิด และสร้างความรู้ของเด็ก หลักการทางทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเปียเจต์หลายประการที่ช่วยให้ครูกิจจัดกิจกรรมและประสบการณ์ที่เหมาะสมให้กับเด็ก กล่าวคือ

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่อาศัยความกระตือรือร้น ทั้งทางร่างกาย และจิตใจของผู้เรียน
2. พัฒนาการแต่ละขั้นจะดำเนินไปตามลำดับขั้นตอนจะข้ามขั้นไม่ได้ และด้วยอัตราที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล
3. ภาษาไม่ใช่ปัจจัยที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และความคิดรวบยอดเพียงอย่างเดียว
4. พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก ส่งเสริมได้ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นผู้ใหญ่ และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

ดิวอี้ (Dewey) ได้พัฒนาแนวคิดที่ว่าประสบการณ์สำหรับเด็กเกิดขึ้นได้ต้องใช้ความคิด และการลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ทดลองและค้นพบด้วยตนเอง ไม่นิยมการสอนให้เด็กท่องจำ แต่เชื่อในการให้อิสระเด็กได้สำรวจ เล่นในสิ่งแวดล้อมที่เต็มไปด้วยกิจกรรมที่จะนำไปสู่ความสนใจของเด็ก ลักษณะการเรียนรู้ของเด็กนั้นจะเรียนสิ่งที่เด็กเกี่ยวข้องด้วย หรือต่อเมื่อเด็กยอมรับด้วยใจเขาเอง หรือสมัครใจทำเอง การที่เด็กจะเรียนมากมายเพียงใดก็แล้วแต่ว่าสิ่งนั้นจะมีความสำคัญต่อเด็กเพียงใด หรือเกี่ยวข้องมีความหมายเพียงใด หรือเกี่ยวข้องมีความหมายกับสิ่งที่เด็กทราบอยู่แล้ว

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2540: 50) ได้กล่าวไว้ว่า การสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เน้นการสร้างองค์ความรู้ เกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนเด็กปฐมวัย การบูรณาการกิจกรรมที่สัมพันธ์กัน การปรับบทบาทครู การสร้างปฏิสัมพันธ์เป็นการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กปฐมวัย โดยมีเป้าหมายพัฒนาเด็กในด้านทักษะทางภาษา ความคิดสร้างสรรค์ ความเชื่อมั่น และทักษะทางสังคม เป็นต้น

กุหลาบ ตันติผลาชีวะ (2542: 25) กล่าวถึง การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย เป็นการจัดสภาพแวดล้อมประสบการณ์ให้เด็กมีโอกาสกระทำ กิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเองโดยการไ้ร่างกาย และประสาทสัมผัสรับรู้ต่างๆ เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน เกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ความเข้าใจในแนวคิดของนักปรัชญาการศึกษา นักการศึกษาปฐมวัยและนักทฤษฎีจิตวิทยา พัฒนาการ มีอิทธิพลต่อการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กจะช่วยให้ครูสามารถนำไปใช้ในการพัฒนางาน การเรียนการสอน และจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสมการจัดประสบการณ์ สำหรับเด็กปฐมวัยทำได้ โดยการจัดสภาพแวดล้อมและประสบการณ์ที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก เป็นกิจกรรมที่เด็กได้ลงมือกระทำโดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ให้อิสระในความคิด เป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของเด็ก และเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตัวเด็กจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้

2.2 ความสำคัญของการจัดประสบการณ์

ดิวอี้ (Dewey) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยมีความสำคัญมากในการฝึกให้เด็กคิดแก้ปัญหาการแสดงออกอย่างอิสระ และสามารถนำความรู้ที่ได้จากประสบการณ์นั้น มาใช้ในการแก้ปัญหาาร่วมด้วยเนื่องจากเด็กปฐมวัย กำลังมีพัฒนาการอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา เด็กจะเรียนรู้ได้ดี เมื่อการเรียนการสอนที่จัดให้กับเด็กเป็นประสบการณ์ตรง คั่นหนึ่งแสม และคนอื่นๆ (Ragan; & Shepherd. 1971: 701; citing Cunnighamand; et al. 1969) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ที่มีความหมายต่อผู้เรียนนั้น คือ การให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ หรือมีส่วนร่วมในกลุ่มซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาทักษะทางสังคม ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย และการเรียนรู้เนื้อหาวิชา ผลของการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนมีความต้องการที่จะเรียนมีทักษะของการเป็นผู้นำ รู้จักการทำงานกลุ่ม และการแก้ปัญหา

การจัดประสบการณ์ตามแผนการจัดประสบการณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529: 3) มีดังนี้

1. เป็นการจัดกิจกรรมที่ครอบคลุมพัฒนาการของเด็ก คือ ด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม สติปัญญา ทำให้พัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็กได้รับการพัฒนาให้เจริญขึ้น
2. ครอบคลุมมวลประสบการณ์ที่จำเป็น และเกี่ยวข้องโดยตรงเกี่ยวกับเด็ก
 - 2.1 เตรียมสร้างเสริมทักษะภาษาไทย และคณิตศาสตร์
 - 2.2 เตรียมสร้างเสริมประสบการณ์
 - 2.3 เตรียมสร้างเสริมลักษณะนิสัย
3. การจัดประสบการณ์ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง โดยการจัดกิจกรรมหลายรูปแบบ ทั้งนี้ เพราะคำนึงถึงว่า บางกิจกรรมเหมาะสมกับบางเนื้อหา นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงพัฒนาการของเด็กแต่ละคน การจัดประสบการณ์จึงต้องมีการยืดหยุ่นและประยุกต์อยู่ตลอดเวลา

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยมีความสำคัญเนื่องจากในวัยนี้ มีการเรียนรู้ได้ดี มีพัฒนาการในทุกด้านอย่างรวดเร็ว ดังนั้นการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก ควร

เป็นประสบการณ์ตรงโดยยึดเด็กเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้เด็กคิด ได้แสดงออกอย่างอิสระ มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ทำให้เด็กได้พัฒนาครบทุกด้านรวมถึงการฝึกการคิดแก้ปัญหา

2.3 ความหมายของการจัดประสบการณ์

กูด Good (เยาเวพา เดชะคุปต์. 2536: 176; อ้างอิงจาก Good. 1959) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ หมายถึง กระบวนการในการได้รับความรู้ หรือการเกิดทักษะโดยการกระทำหรือการเห็นสิ่งต่างๆ หรือกระบวนการของจิตสำนึกในการรับรู้ถึงความรู้ ทักษะ ทักษะคิดโดยการมีส่วนร่วมในการทำสิ่งต่างๆ

สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2538: 56 – 57) กล่าวว่า แนวการจัดประสบการณ์ หมายถึง ทุกๆ อย่างที่เด็กหรือผู้เรียนได้รับจากโรงเรียน หรือสถานศึกษานั้นๆ ตามจุดประสงค์ ที่ทางโรงเรียนหรือสถานศึกษาได้ตั้งไว้

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2540: 49) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ หมายถึง การจัดระบบประสบการณ์ที่เด็กปฐมวัยควรได้รับ มีการกำหนดจุดประสงค์ การดำเนินกิจกรรม โดยเน้นให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น และในการดำเนินกิจกรรม ผู้สอนควรคำนึงถึงการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง ครูกับเด็ก เด็กกับเด็ก การจัดหาสื่ออุปกรณ์ให้เด็กได้เรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับวัย และที่สำคัญมากอีกประการหนึ่งคือ การประเมินสิ่งที่เด็กเรียนรู้จากกิจกรรม โดยคำนึงถึง ความครอบคลุมของการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

เบญจมาศ วิไล (2544: 20) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน สื่อและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ โดยให้เด็กมีส่วนร่วมในการกระทำ และลงมือปฏิบัติ เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และส่งเสริมให้เกิดพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาได้อย่างเหมาะสมตามวัย พร้อมทั้งจะเรียนรู้ในระดับต่อไป

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2550: 48) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์เป็นการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ โดยผ่านการเล่น แบบเล่นปนเรียนด้วยการให้ครูสอดแทรกความรู้ในขณะที่เด็กเล่น

จากความหมายของการจัดประสบการณ์สรุปได้ว่า เป็นการจัดสื่อ อุปกรณ์และสภาพแวดล้อม เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านสื่อโดยการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านได้อย่างเหมาะสมกับวัย

2.4 หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2540: 23 – 24) ได้กำหนดหลักการจัดประสบการณ์ และกิจกรรมสำหรับเด็ก ไว้ดังนี้ กิจกรรมที่จัด ควรคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญ เด็กแต่ละคนมีความสนใจแตกต่างกันออกไป จึงควรจัดให้มีกิจกรรมหลายประเภท ที่เหมาะสมกับวัย ตรงกับความสนใจ และความต้องการของเด็ก เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสและความสามารถ กิจกรรมที่จัด ควรมีทั้งกิจกรรมที่让孩子ทำเป็นรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ และควรมีความสมดุล คือ ให้มีทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กิจกรรมที่ต้องเคลื่อนไหวและสงบ กิจกรรมที่เด็กริเริ่มและครูริเริ่มเวลาในการจัดกิจกรรมควรเหมาะสมกับวัย มีการยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก เช่น

วัย 3 ขวบ มีช่วงความสนใจสั้นประมาณ 8 นาที

วัย 4 ขวบ มีช่วงความสนใจอยู่ประมาณ 12 นาที

วัย 5 ขวบ มีช่วงความสนใจอยู่ประมาณ 15 นาที

กิจกรรมที่จัด ควรเน้นให้มีสื่อของจริงให้เด็กได้มีโอกาสสังเกต สำรวจ ค้นคว้าทดลอง แก้ปัญหาด้วยตนเอง มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเด็กคนอื่นๆ และผู้ใหญ่

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2540: 16 – 17) ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ไว้ว่า มีวิธีดำเนินกิจกรรม 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน เป็นการเตรียมเด็กให้พร้อม และกระตุ้นให้เด็กสนใจที่จะร่วมกิจกรรมต่อไป กิจกรรมที่ใช้ อาจเป็นการร้องเพลง คำคล้องจอง ปริศนาคำทาย ทำใบ้ ฯลฯ ซึ่งจะใช้เวลาสั้นๆ

2. ชี้นสอน เป็นการจัดกิจกรรมที่ต้องการให้เด็กได้รับความรู้ และประสบการณ์ด้วยกิจกรรมหลายรูปแบบ เช่น

2.1 การสนทนา ซักถาม อภิปราย เป็นการพูดคุย ซักถามระหว่างครูกับเด็ก หรือเด็กกับเด็ก ซึ่งสื่อที่ใช้ อาจเป็นของจริง ของจำลอง รูปภาพ สถานการณ์จำลอง

2.2 การเล่านิทาน ครูจะเล่านิทานที่เกี่ยวกับเรื่องราวที่ครูต้องการให้เด็กเข้าใจ หรือให้ปฏิบัติตาม ส่วนมากจะเป็นการปลูกฝัง หรือการสอนในเรื่องที่เป็นนามธรรม วิธีการนี้จะช่วยให้เด็กเข้าใจได้ดีขึ้น เพราะเด็กวัยนี้ จะชอบฟังนิทาน และชอบเลียนแบบตัวละครในนิทาน ในการเล่านิทาน อาจใช้รูปภาพ หุ่น หรือส่วนต่างๆ ของร่างกายประกอบ

2.3 การสาธิตการปฏิบัติการทดลอง เป็นการสอนที่ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เพราะได้ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ได้สังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลง ในสิ่งที่ตนเองทดลอง เป็นการฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา และส่งเสริมให้เด็กมีความอยากรู้อยากเห็นและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

2.4 การจัดทัศนศึกษา เป็นการสอนที่ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงอีกรูปแบบหนึ่ง อาจเป็นการพาเด็กไปเรียนนอกห้องเรียน รอบบริเวณโรงเรียน แต่ครูจะต้องดูแลเอาใจใส่ในเรื่องความปลอดภัย

2.5 การประกอบอาหาร ในบางหน่วยงานที่สอนเกี่ยวกับผัก ผลไม้เนื้อสัตว์ต่างๆ ครูอาจให้เด็กมีส่วนร่วมในการประกอบอาหาร ทั้งนี้ เด็กจะได้รับประสบการณ์การสังเกตการเปลี่ยนแปลงของอาหารดิบสุก รับรู้รสและกลิ่นของอาหาร เรียนรู้ด้วยการใช้ประสาทสัมผัสต่างๆ และเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น

3. สรุปบทเรียน เป็นการสรุปสิ่งต่างๆ ที่เรียนไปทั้งหมด ให้เด็กได้เข้าใจยิ่งขึ้น ซึ่งครูอาจใช้คำถาม เพลง คำคล้องจอง เกม ฯลฯ ในการสรุปเรื่องราว

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2550: 44 – 45) ได้กล่าวว่า หลักสูตรเป็นแผนการจัดการเรียนการสอนที่แสดงให้เห็นถึงจุดประสงค์ สาระหลักสูตร วิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล ซึ่งหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 ของกระทรวงศึกษาธิการ ก็มีลักษณะเช่นกัน กล่าวคือ กำหนดจุดประสงค์ สาระหลักสูตรและการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก ซึ่งเน้นตารางกิจกรรมประจำวันที่เด็กต้องได้

ปฏิบัติ 6 กิจกรรม ทุกวันประกอบด้วย กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ กิจกรรมวงกลม หรือกิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมกลางแจ้ง กิจกรรมเสรี และเกมการศึกษา

สรุปได้ว่า หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ต้องเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยของเด็กและมีหลากหลายกิจกรรมเพื่อคำนึงถึงความแตกต่างของเด็กแต่ละบุคคล

2.5 ประเภทของกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย

การจัดประสบการณ์และกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528: 41 – 42) ได้จัดทำตารางกิจกรรมประจำวัน โดยแยกกิจกรรมออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. กิจกรรมที่ต้องออกกำลังหรือสำรวจจิตใจ มุ่งความสนใจไปยังคำพูดของครูหรือเพื่อน ซึ่งได้แก่ การเคลื่อนไหว และกิจกรรมกลุ่ม โดยใช้เวลาไม่ควรเกิน 20 นาที
2. กิจกรรมที่เด็กทำเสรี เช่น การเล่นตามมุมต่างๆ ในห้องหรือเล่นกลางแจ้ง กิจกรรมประเภทนี้ เด็กจะทำความสนุกสนานเพลิดเพลิน แม้จะใช้เวลานานขึ้นก็ไม่เบื่อหน่ายโดยทั่วไป มักจัดอยู่ในช่วงเวลา 30 – 40 นาที
3. กิจกรรมเล่นที่มีกติกา ได้แก่ เกมการศึกษา เวลาที่กำหนดให้อยู่ระหว่างประเภทที่ 1 และ 2 คือ ประมาณ 20 – 30 นาที

กิจกรรมที่ควรจัดให้เด็กปฐมวัยเป็นประจำทุกวัน มีดังนี้

กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็ก ได้เคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ เพื่อส่งเสริมจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เรียนรู้จังหวะ และการควบคุมการเคลื่อนไหวของตนเองได้ โดยใช้จังหวะและดนตรีประกอบการเคลื่อนไหว เช่น เสียงเพลงคำคล้องจอง เสียงปรบมือ เครื่องเคาะจังหวะและอุปกรณ์อื่นๆ

กิจกรรมสร้างสรรค์ (ศิลปะศึกษา) เป็นกิจกรรมที่ช่วยเด็กให้แสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการ การรับรู้เกี่ยวกับความงามและควรส่งเสริม กระตุ้นให้เด็กแต่ละคน ได้แสดงออกตามความรู้สึก และความสามารถของตนเอง โดยใช้ศิลปะ เช่น การวาดภาพ ระบายสี การปั้น การฉีก การตัดปะ การพิมพ์ การร้อย การประดิษฐ์ หรือวิธีการอื่นที่เด็กได้คิดสร้างสรรค์ และเหมาะสมกับพัฒนาการ

กิจกรรมเสริมประสบการณ์หรือกิจกรรมในวงกลม เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็ก ได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ฝึกการทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นเป็นกลุ่ม ทั้งกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย กิจกรรมที่จัดมุ่งฝึกให้เด็กมีโอกาส ฟัง พูด สังเกต คิด แก้ปัญหา ใช้เหตุผลและฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนและเพิ่มพูนทักษะต่างๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลายกิจกรรมกลางแจ้ง หรือการเล่นกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมที่เด็กได้มีโอกาสออกไปนอกห้องเรียนไปสู่สนามเด็กเล่น ทั้งที่เป็นกลางแจ้งหรือในร่ม เพื่อให้เด็กได้ออกกำลังเคลื่อนไหวร่างกายและแสดงออกอย่างอิสระ โดยยึดเอาความสนใจและความสามารถของเด็กแต่ละคนเป็นหลัก

เกมการศึกษา เป็นเกมการเล่นที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา มีกระบวนการเล่น ตามชนิดของเกมประเภทต่างๆ มีกฎเกณฑ์ต่างๆ เด็กสามารถเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่มได้ช่วยให้เด็ก

รู้จักสังเกตคิดหาเหตุผล และเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสี รูปร่าง จำนวน ประเภท และความสัมพันธ์ ที่เกี่ยวกับพื้นที่ระยะ เช่น เกมจับคู่ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับ โดมิโน ลีตโตภาพตัดต่อ ฯลฯ

กิจกรรมเสรีหรือการเล่นตามมุม เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เล่นอิสระตามมุม การเล่นหรือมุมประสบการณ์ หรือศูนย์การเรียนรู้ที่จัดไว้ในห้องเรียน เช่น มุมบล็อกมุมบ้าน มุมร้านค้า มุมหนังสือ มุมวิทยาศาสตร์ หรือมุมธรรมชาติ เป็นต้น มุมต่างๆ เหล่านี้เด็กมีโอกาสเลือกเล่นได้อย่างเสรี ตามความสนใจ และความต้องการของเด็ก ทั้งที่เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มย่อย กิจกรรมการเล่นแต่ละประเภท จะสนองความต้องการตามธรรมชาติของเด็ก(กรมวิชาการ. 2540ก: 27 – 44)

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย จะไม่จัดเป็นรายวิชา แต่จัดในรูปแบบของกิจกรรมบูรณาการ การผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้ ได้พัฒนา ทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา กิจกรรมที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน อาจใช้ชื่อเรียก แตกต่างกันไป ในแต่ละกิจกรรมตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับรูปแบบกิจกรรมและความสนใจของผู้เรียน

สรุปได้ว่า ประเภทกิจกรรมการจัดประสบการณ์ มีหลากหลายประเภทและเป็นกิจกรรมที่ช่วย ส่งเสริมพัฒนาการในเด็กให้เด็กเคลื่อนไหวร่างกายอย่างอิสระและมีกฎกติกา เด็กได้เรียนรู้ประสบการณ์ ต่างๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน แล้วการอยู่ร่วมกันในสังคม

2.6 ความหมายของสถานการณ์จำลอง

เคอร์ (กนกรัตน์ พงษ์สมุทร. 2535: 29; อ้างอิงจาก Kerr. 1997) ได้กล่าวถึง การใช้ สถานการณ์จำลองว่า ผู้เข้าร่วมสถานการณ์ จะต้องปฏิบัติตามข้อมูลและสถานการณ์ที่กำหนดวัตถุประสงค์ ในการร่วมสถานการณ์นั้น ผู้เข้าร่วมสถานการณ์ จะต้องยอมรับและปฏิบัติตามข้อมูล และวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้อย่างแท้จริง ผู้เข้าร่วมสถานการณ์อาจได้รับข้อมูล ได้รับบทบาทที่แตกต่างไปจากชีวิตจริง ก็ได้ เหตุการณ์ในสถานการณ์จำลอง จะดำเนินต่อไปในทางใด หรือผลของสถานการณ์จะเป็นอย่างไรนั้น เป็นเรื่องที่คาดการณ์ล่วงหน้าไม่ได้ เพราะจะต้องขึ้นอยู่กับผลการตัดสินใจของผู้เข้าร่วมสถานการณ์

โฮลเดน (สุขสม สิวะอมรรัตน์. 2552: 9; อ้างอิงจาก Holden. 1981: 5) กล่าวว่า สถานการณ์ จำลอง เป็นการจำลองสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง ส่วนมากจะอยู่ในรูปแบบของการแก้ปัญหา ครูทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ควบคุม จะนำของจริงต่างๆ มาเป็นสื่อในการกระตุ้นผู้เข้าร่วม ให้ใช้ทักษะทาง ภาษาทุกด้าน ในการรับข้อมูลพร้อมๆ กัน ผู้เข้าร่วมสถานการณ์แต่ละคน จะได้รับบัตรแสดงขอบข่าย หน้าที่ความรับผิดชอบ และข้อมูลจำเป็นเพิ่มเติม ทุกคนต้องปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเองอย่างจริงจัง

โจนส์ (อริสา โสคำภา. 2551: 37; อ้างอิงจาก Jones. 1982: 5) กล่าวว่า สถานการณ์ จำลอง เป็นเหตุการณ์หนึ่ง ซึ่งไม่ใช่การสอนโดยครู แต่นักเรียนเป็นผู้เข้าร่วมในเหตุการณ์นั้น และเป็น ผู้ที่ทำให้เหตุการณ์นั้น ดำเนินต่อไป โดยได้รับมอบหมายภารกิจในสังคม และความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้อง อยู่ในสถานการณ์นั้นซึ่งต้องมีการแก้ปัญหา และการตัดสินใจรวมอยู่ด้วย ส่วนครูเป็นผู้กำหนดเวลาเริ่มต้น และเวลาของสถานการณ์ นอกจากนี้ ครูมีหน้าที่อธิบายรายละเอียดต่างๆ ที่สำคัญในสถานการณ์นั้น และกำหนดว่าใครเป็นใคร ใครทำหน้าที่อะไร มีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องใดบ้าง

ไวสว พักขาว (2544: 22) ให้ความหมายของวิธีการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองไว้ว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนที่พยายามให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์ ที่มีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด โดยการสร้างสถานการณ์จำลองขึ้นในห้องเรียน แล้วให้ผู้เรียนแสดงบทบาทของตนเองตามสถานการณ์นั้น

ทิตนา แคมณี (2545:89) กล่าวว่า วิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง คือ กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยให้ผู้เรียนลงไปเล่นในสถานการณ์ที่มีบทบาท ข้อมูล และกติกากการเล่น ที่สะท้อนความเป็นจริง และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น โดยใช้ข้อมูลที่มีสภาพคล้ายกับข้อมูลในความเป็นจริง ในการตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ ซึ่งการตัดสินใจนั้นจะส่งผลถึงผู้เล่นในลักษณะเดียวกันกับที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง

สุวิทย์ มูลคำ (2545: 74) ให้ความหมายของการจัดรูปแบบสถานการณ์จำลองว่า เป็นกระบวนการที่ผู้สอนให้ผู้เรียนเข้าไปอยู่ในสถานการณ์จำลองที่สร้างขึ้นมา ซึ่งสถานการณ์จำลองนั้นจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด ทั้งสภาพแวดล้อมและปฏิสัมพันธ์ โดยการมีบทบาท ข้อมูล และกติกาไว้เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดแก้ปัญหา และตัดสินใจจากสภาพการณ์ที่เขากำลังเผชิญอยู่ ซึ่งผู้เรียนจะต้องใช้ข้อมูลทั้งหมดที่ได้รับ ประกอบกับวิจารณญาณของตนเอง ให้ปฏิบัติหน้าที่ตามสถานการณ์นั้นให้ดีที่สุดจากการการศึกษา

ความหมายของสถานการณ์จำลอง ดังที่กล่าวมาสรุปได้ว่า สถานการณ์จำลอง หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมเหมือนจริง เพื่อให้เด็กเข้าร่วมในสถานการณ์นั้นและดำเนินการแก้ปัญหา ตามกติกา และข้อตกลงที่กำหนดไว้

2.7 ความมุ่งหมายในการสร้างสถานการณ์จำลอง

อัญชลี แจ่มเจริญ (2522: 5) กล่าวถึง ความมุ่งหมายในการสร้างสถานการณ์จำลองไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้พบ และรู้จักแก้ปัญหา ซึ่งอาจเกิดขึ้นในอนาคตได้ อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักคิดและนำเหตุผลมาอภิปราย เพื่อประกอบการตัดสินใจแก้ปัญหา
3. เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ให้รู้จักวิพากษ์วิจารณ์และอดทนต่อการถูกวิพากษ์วิจารณ์ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีวินัยในตนเอง สำนึกถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น
4. เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนการสอน จากการฟังครูแต่ผู้เดียวมาเป็นการที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

เซย์ (กนกรัตน์ พงษ์สมุทร. 2537: 32 – 33; อ้างอิงจาก Shay. 1980) กล่าวว่า สถานการณ์จำลองสร้างขึ้น เพื่อ

1. ใช้ในการสร้างบรรยากาศในความเป็นกันเอง (To Break the Ice) ใช้สถานการณ์จำลอง ในการแนะนำให้นักเรียนรู้จักซึ่งกันและกัน และรู้จักกันมากขึ้น หรือใช้แนะนำวิชาที่เรียน กิจกรรม

บางอย่างสามารถใช้การสร้างบรรยากาศ เพื่อช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมในห้องเรียน การเลือกใช้สถานการณ์จำลอง เพื่อความมุ่งหมายนี้ ควรมีข้อจำกัดเป็นกิจกรรมสั้นๆ ที่ควรจะทำให้แล้วเสร็จใน 1 – 2 ชั่วโมงของการเรียนการสอน

2. เพื่อที่จะบอกความจริง (To Impart Facts) สถานการณ์จำลองมักไม่ใช่เดี่ยวๆ ในการสอนความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง มีสถานการณ์จำลองมากมายที่ออกแบบ เพื่อใช้ในการให้ข้อมูล โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อทำให้นักเรียนมีความรู้ และประสบการณ์มากขึ้น

3. เพื่อพัฒนาความรู้สึกหนักแน่น (To Develop Emphatic Sensitivity) สถานการณ์จำลองส่วนมากมักถูกออกแบบมา เพื่อให้นักเรียนได้รับรู้และตระหนักเกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ สถานการณ์จำลอง จะช่วยให้นักเรียนมีสายตากว้างไกล ส่งเสริมพัฒนาการการรับรู้ที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้น ทำให้เข้าใจและมีเหตุผลมากยิ่งขึ้น

4. เพื่อสำรวจอนาคต (To Explore the Future) สถานการณ์จำลองที่ใช้ในห้องเรียน ออกแบบเพื่อทำนาย หรือเพื่อเพิ่มประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับอนาคต ให้กับนักเรียนได้จัดฉากหรือสถานการณ์บางอย่างที่จะมีขึ้นในอนาคต ถูกจำลองอยู่ในแบบจำลองหรือความคิดรวบยอด ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ และเพิ่มความสามารถในการที่จะต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงที่ถูกควบคุม ทำให้มีความสามารถในการแก้ปัญหามากขึ้น และมีความสามารถในการประเมินผลระยะยาวของการกระทำต่างๆ

สรุปได้ว่า ความมุ่งหมายในการสร้างสถานการณ์จำลอง เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้การแก้ปัญหา จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง และได้รับประสบการณ์ต่างๆมากขึ้น

2.8 คุณลักษณะของสถานการณ์จำลอง

มอนโร (อมรา รสสุข. 2529: 15; อ้างอิงจาก Monroe. 1969: 45 – 46) กล่าวว่า สถานการณ์จำลองมีลักษณะที่สำคัญมาก 4 ประการ คือ

1. มีความคล้ายคลึงกับสภาพความเป็นจริง สถานการณ์จำลองจะต้องจัดเตรียมองค์ประกอบที่จะทำให้นักเรียนกระทำการต่างๆ ได้ องค์ประกอบดังกล่าวนี้ อาจเปรียบเทียบได้ว่าเป็นการคาดคะเน ในการสืบสวนตามระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ หรือเป็นตัวกำหนดให้ในแบบจำลองคณิตศาสตร์ เป็นอุปกรณ์และกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการเล่นเกม เป็นคำจำกัดความ ของความขัดแย้ง และบุคลิกลักษณะในบทบาทสมมติ หรือเป็นตัวแปรตาม ในการทดลองในการสอนเกี่ยวกับการตัดสินใจ สถานการณ์จำลอง จะต้องสร้างสภาพแวดล้อมให้นักเรียนได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง และจะต้องมีลักษณะของความเป็นจริงให้มากพอที่นักเรียนได้ฝึกฝนในการเผชิญหน้ากับสิ่งต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ในชีวิตจริง

2. จัดให้มีสภาพการสูญเสียน้อยที่สุด นักเรียนสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงคำตอบที่ได้ตอบไปแล้วได้ โดยไม่ทำลายสถานการณ์เดิม

3. ผลย้อนกลับจะต้องเป็นเครื่องหมายของผลลัพธ์ สถานการณ์จำลองช่วยให้นักเรียนทราบถึงผลของคำตอบไปในรูปสัญลักษณ์ โดยไม่ทำให้บรรยากาศของการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงไปไม่ว่าจะเป็นด้านกายภาพหรือจิตวิทยา

4. สามารถทำซ้ำได้ จากลักษณะของข้อที่ 2 และ 3 ทำให้แบบฝึกหัดสถานการณ์จำลองเป็นสิ่งที่สามารถทำซ้ำๆ ได้ เพราะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทบทวนหรือดำเนินการซ้ำๆ เพื่อให้ข้อสรุปที่ดีที่สุด

จากคุณลักษณะที่กล่าวมา สรุปได้ว่า สถานการณ์จำลอง มีลักษณะของกิจกรรมที่มีสภาพความเป็นจริง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์และเปิดโอกาสให้เด็ก ได้พัฒนาทักษะจากการลงมือทำกิจกรรม

2.9 องค์ประกอบของการสร้างสถานการณ์จำลอง

โคลแมน (อริสา ไสคำภา. 2551: 40; อ้างอิงจาก Stadslev. 1974: 15; citing Coleman. 1967) กล่าวถึง องค์ประกอบของเกมสถานการณ์จำลอง ดังนี้

1. ผู้เล่น หรือผู้แสดง ซึ่งถูกกำหนดให้เป็นกลุ่มเล็กๆ แต่ละคนต้องพยายามทำให้ประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์
2. กฎเกณฑ์ จะเป็นตัวกำหนดขอบเขต และคำจำกัดความในการกระทำที่ถูกต้องตามธรรมชาติของผู้เล่น และกฎเกณฑ์ยังสร้างคำสั่ง เหตุการณ์และโครงสร้างพื้นฐานในขอบเขตของการกระทำหรือการแสดงที่ถูกจัดขึ้น
3. เวลา จะเกี่ยวข้องกับความต่อเนื่องของเวลาในการเล่นและการจบเกม
4. กิจกรรมของชีวิตจริงและกฎของพฤติกรรม ซึ่งถูกกำหนดโดยเกณฑ์ กิจกรรมนี้จะทำหน้าที่แทนสถานการณ์จำลอง และเป็นตัวกำหนดวัสดุอุปกรณ์ในการเล่น

นาตยา ภัทรแสงไทย (2525: 292 – 294) กล่าวถึง องค์ประกอบของเกมสถานการณ์จำลองว่าประกอบด้วย

1. จุดมุ่งหมาย จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในเกณฑ์ต้องชัดเจนว่า เกมที่ออกแบบไว้นี้มุ่งที่จะสอนอะไร อาจมีลักษณะของการพัฒนาสติปัญญา เช่น ความคิด ความคิดรวบยอดและการให้เหตุผล หรือการพัฒนาด้านจิตพิสัย เช่น ค่านิยม คุณธรรม อารมณ์และเจตคติ หรือพัฒนาทั้งสองอย่าง สิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ จะต้องแยกความแตกต่างระหว่างจุดหมายของเกม จุดมุ่งหมายของเกม หมายถึง เป้าหมายของผู้เล่นเกม จุดมุ่งหมายของเกม จะเน้นวิถีทางที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายของการเรียน
2. สาระของเกม ต้องแสดงให้เห็นถึงลักษณะของความจริงแม้ว่าสาระของเกมนั้นไม่อาจถอดแบบลักษณะของสภาพที่เป็นจริงได้ทั้งหมดก็ตาม แต่ต้องมีลักษณะใกล้เคียงที่สุดและต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายมากที่สุด การออกแบบเกมต้องคำนึงถึงความรู้ที่จะให้แก่ผู้เรียนด้วย นั่น คือ การจะให้ผู้เล่นเกมใดต้องให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะเล่นด้วย
3. ปฏิกริยา ลักษณะของความเป็นจริงที่เกิดขึ้นได้ก็ต่อ เมื่อผู้เล่นมีปฏิกริยาต่อการออกแบบต้องคำนึงถึงว่าการกระทำของผู้เล่นแต่ละคนมีผลต่อผู้เล่นคนอื่นๆ อย่างไร
4. บทบาทเกมสถานการณ์จำลองจะต้องสร้างขึ้นตามสถานการณ์ของสังคมเพื่อที่จะให้ผู้เรียนต้องปฏิบัติตามนั้น ถ้าผู้เรียนยังไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับบทบาทที่ผู้เรียนจะเล่นครูจำเป็นต้องให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ก่อน กิจกรรมนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ผู้เรียนเข้าใจว่าบทบาทที่เล่น คืออะไร

และจะแสดงบทบาทตามนั้นได้อย่างไร

5. กฎ กฏที่กำหนดไว้ในเกมถือ เป็นการจำกัดและกำกับการเล่น การกำหนดกฎเกณฑ์ ต้องทำให้ชัดเจนว่า ผู้เล่นต้องแสดงเป็นตัวอะไร เป้าหมายและอุปสรรคประกอบการแสดงคืออะไร การจัดลำดับเหตุการณ์ และกำหนดเวลาเล่นระหว่างช่วงหรือขั้นตอนของการแสดง ผู้แสดงจะสามารถทำหรือไม่ทำอะไรได้บ้าง กฎที่กำหนดขึ้นต้องสะท้อนให้เห็นสถานการณ์ในชีวิตความเป็นจริงมากที่สุด

6. การอภิปราย การอภิปรายหลังจากที่เล่นเกมแล้ว เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของกิจกรรมนี้ การอภิปรายต้องร่วมกันทุกฝ่ายทั้งตัวครู ผู้แสดง และผู้ดู การอภิปรายต้องพยายามค้นหาว่าเกิดอะไรขึ้น แล้วทำไมจึงไม่เกิด การอภิปราย จะช่วยให้ครูประเมินความสำเร็จหรือความล้มเหลวของเกม และควรทำทันทีหลังจากที่เล่นเกมจบ ไม่ควรให้เวลาผ่านไป แล้วค่อยให้ถึงอีกคาบเรียนหนึ่งค่อยอภิปราย เพราะผู้เรียนจะลืมหมด ลักษณะของการอภิปราย มีหลายอย่าง ครูอาจใช้คำถามที่เน้นการประเมินผลผู้เรียนในเกม เช่น ให้ผู้เรียนอธิบายว่าผู้เรียนมีความคิดและได้พิจารณาอะไรบ้างต่อการกระทำของตนในระหว่างที่เล่นเกม ยุทธวิธีอะไรบ้างที่ผู้เรียนใช้ เป็นต้น การอภิปรายยังเกี่ยวข้องกับวิเคราะห์สภาพของการเล่น ของผู้เล่นทั้งหมด

จากองค์ประกอบที่กล่าวมา สรุปได้ว่า องค์ประกอบของสถานการณ์จำลองนั้นมีสถานการณ์ที่กำหนดไว้และการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมือนจริงรวมทั้งกฎเกณฑ์และเวลา เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมสถานการณ์

2.10 การสร้างสถานการณ์จำลอง

ทเวลเกอร์ (สวิตช์ มูลค่า. 2545: 76-77; อ้างอิงจาก Twelger. 1969) กล่าวถึง การสร้างสถานการณ์จำลองว่า ในการออกแบบสร้างสถานการณ์จำลองเพื่อการสอนควรพิจารณาถึงเนื้อหา ที่ต้องการสอน วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผลดีที่สุด และทำอย่างไรระบบที่ออกแบบจึงจะสมบูรณ์ โดยมีลำดับขั้นตอนในการออกแบบสถานการณ์จำลองดังต่อไปนี้

1. วางขอบเขตปัญหาการสอน ผู้กำหนดปัญหาจะต้องรู้ให้ลึกซึ้งว่าปัญหาคืออะไร ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นมีความมุ่งหมายอย่างไร เราอาศัยอะไรเป็นสภาวะแวดล้อมที่จะช่วยให้เข้าใจปัญหา

2. พิจารณาสภาพของระบบที่จะนำมาใช้ในสถานการณ์ ผู้ออกแบบต้องพิจารณาว่าจะใช้ผู้เรียนกี่คน ใช้เครื่องมืออะไรช่วย ใช้วิธีการอย่างไร ใช้วัสดุอุปกรณ์อะไร หลักการดำเนินงานจะเป็นไปในรูปแบบใด และจะสร้างปรัชญาการสอนแนวใด หรือกล่าวโดยสรุปคือ จะต้องคำนึงถึงส่วนประกอบต่างๆ ที่มีส่วนช่วยในการวางขอบเขตของปัญหาได้เหมาะสมและถูกต้องตามวัตถุประสงค์

3. ปรับสภาพการเข้าสู่ปัญหา เพื่อจะให้ปัญหานั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ เราต้องอาศัยสภาพการณ์ที่พิจารณาแล้วเห็นว่า เหมาะสมกับปัญหา หรือเลือกวิธีการที่จะช่วยนำปัญหาไปสู่จุดหมายปลายทางที่กำหนดไว้

4. กำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะ ต้องกำหนดออกมาในรูปของพฤติกรรมที่วัดได้

5. กำหนดเกณฑ์ในการวัดผล เนื่องจากเกณฑ์ในการวัดผลแบบนี้ จะต้องใช้วัด

พฤติกรรมผู้เรียน จึงต้องสร้างเกณฑ์ออกเป็น 2 แบบ คือ

5.1 วัดผลขั้นสุดท้ายในการเรียนรู้

5.2 วัดขีดระดับความสามารถที่เปลี่ยนแปลงไป

6. เสนอผลของสถานการณ์จำลอง ผลของสถานการณ์จำลองมีข้อได้เปรียบวิธีการเรียนรู้รูปแบบอื่นๆหลายอย่าง คือ

6.1 สามารถสร้างอารมณ์และสร้างทัศนคติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

6.2 สถานการณ์จำลองสามารถรวบรวมพฤติกรรมที่จะชี้ความสามารถของผู้เรียน และความจำไว้ด้วยกัน คือ ผู้เรียนจะมีพัฒนาการทั้ง ด้านความจำและพัฒนาขีดความสามารถ

6.3 สถานการณ์จำลองจะจูงใจให้ผู้เรียนประกอบกิจกรรมนาน

6.4 ผู้เรียนสามารถเลือกตอบสนองต่อสภาวะการณ์ทางสังคมจากสถานการณ์จำลอง

ได้

6.5 สถานการณ์จำลองจะช่วยปรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ให้เข้ากันได้เป็นอย่างดีและเป็นไปตามต้องการ

6.6 สถานการณ์จำลองจะดึงดูดความสนใจของผู้เรียนไว้ได้ ทั้งในการทำแบบฝึกหัด และแม้แต่ในการเรียนเนื้อหาหลายอย่าง

6.7 สถานการณ์จำลองสามารถที่จะชักจูงผู้เรียนให้เข้าสู่พฤติกรรมที่ต้องการ

7. กำหนดชนิดของเครื่องมือ ที่จะนำมาสร้างในส่วนของสถานการณ์จำลอง เช่น ใช้เครื่องมือช่วยสอน เกมสถานการณ์จำลอง เป็นต้น

8. เลือกสื่อหลายอย่างเข้ามาใช้ เลือกสื่อที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เป็นเครื่องมือพัฒนาสถานการณ์จำลอง

9. พัฒนาระบบสถานการณ์จำลอง แก้ไขข้อบกพร่องในแต่ละขั้นตอน เพื่อให้สถานการณ์จำลองสมบูรณ์ที่สุด

10. ทดลองใช้สถานการณ์จำลอง เพื่อหาข้อจำกัดของสถานการณ์จำลองที่สร้างขึ้น อาจทดลองกับคนกลุ่มเล็ก หรือแบบหนึ่งต่อหนึ่งก็ได้

จากการสร้างสถานการณ์จำลองดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การสร้างสถานการณ์จำลองควรพิจารณาถึงเนื้อหาในการจัดประสบการณ์และวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผลดีที่สุด

2.11 บทบาทของครูผู้สอนในการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง

ผู้สอนมีบทบาทสำคัญทั้งก่อนและหลังทำกิจกรรมสถานการณ์จำลอง ซึ่ง โจนส์ (Jones. 1983: 8) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้สอนก่อนทำสถานการณ์จำลองไว้ ดังนี้

1. ดูแลและจัดเตรียมสื่อเอกสารต่างๆรวมทั้ง ควบคุมเรื่องการใช้เวลาในการเตรียมและทำกิจกรรมสถานการณ์จำลอง

2. ไม่รบกวนผู้เรียน แต่ปล่อยให้ผู้เรียนหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง ดังนั้นการจัดกลุ่มผู้เรียนที่เหมาะสมจะช่วยให้มีระเบียบวินัยมากขึ้น

3. คำนี้ถึงและยอมรับการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของเวลาก่อนทำกิจกรรม สถานการณ์จำลองของนักเรียน

4. จัดลำดับการเตรียมสถานการณ์และตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน เพื่อมั่นใจว่าผู้เรียนรู้ว่าพวกเขาจะต้องทำอะไร ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด แบ่งหน้าที่ให้แก่ผู้เรียนรับผิดชอบก่อนมีการจัดสถานการณ์

นอกจากนี้โจนส์ (สุขสม สิวะอมรรัตน์. 2552: 9; อ้างอิงจาก Jones. 1982: 116) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้สอนขณะดำเนินกิจกรรมสถานการณ์จำลองไว้ ดังนี้

1. เรียนรู้พฤติกรรมการใช้ภาษาของผู้เรียนระหว่างการทำสถานการณ์จำลอง

2. ไม่รบกวนหรือขัดขวางการตัดสินใจและการแสดงออกกริยาทำทาง เช่น การยืมการทำหน้าบึ้งของผู้เรียน แต่ต้องเข้าไปให้คำแนะนำเมื่อเกิดความผิดพลาดผู้สอนต้องใช้วิธีที่นุ่มนวลที่สุด โดยการทำทำทางเพื่อให้นักเรียนที่กำลังทำกิจกรรมไม่รู้ตัว

3. จัดกระบวนการเรียนให้ดำเนินไปด้วยดี โดยวางกิจกรรมไว้ว่า ใครหนึ่ง ที่ไหนเวลาใด แจกจ่ายเอกสารตอนไหน และสิ่งสำคัญผู้สอนต้องตระหนักและชัดเจนว่า ผู้เรียนมีความเข้าใจในกระบวนการเรียนการสอนมากน้อยเพียงใด ยอมรับในการทำกิจกรรมได้หรือไม่ รวมทั้งสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนว่า ใครทำ หรือไม่ทำกิจกรรมเพราะอาจมีสาเหตุมาจากความไม่เข้าใจในเนื้อหาผู้สอนต้องหาแนวทางแก้ไข

4. สังเกตการณ์ในการแก้ปัญหาว่า ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาได้ถูกต้องและเหมาะสมกับสถานการณ์หรือไม่ ทั้งกิจกรรมเดี่ยวหรือกลุ่ม และต้องมีการปรึกษา สรุปผลหลังการแสดงสถานการณ์หรือสิ่งเกี่ยวกับกิจกรรมสถานการณ์จำลองนั้นๆ

สรุปได้ว่า บทบาทของผู้สอนในกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง ผู้สอนต้องทำหน้าที่เป็นผู้จัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลองให้ดำเนินไปได้ด้วยดี โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนตัดสินใจและแก้ปัญหาในการเข้าร่วมกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลองเหล่านั้นด้วยตนเองทั้งหมด

2.12 ประโยชน์ของสถานการณ์จำลอง

ครูควรจัดการเรียนการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง เพราะสถานการณ์จำลองมีประโยชน์ต่อนักเรียนหลายประการ เห็นได้จากที่นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงประโยชน์ของสถานการณ์จำลองดังต่อไปนี้

1. สถานการณ์จำลองเป็นการขยายขอบเขตและความหลากหลายของสถานการณ์ เพื่อการสื่อสารที่นักเรียนฝึกปฏิบัติหรือมีส่วนร่วม ซึ่งนักเรียนจะมีประสบการณ์หลากหลายในการใช้ภาษา

2. สถานการณ์จำลอง เป็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่กัน ระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนเป็นฝ่ายผลิตและใช้ภาษา ส่วนครูเป็นฝ่ายรับรู้และสังเกตการใช้ภาษาของนักเรียนครูใช้สถานการณ์จำลองเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้นักเรียนได้แสดงความรับผิดชอบต่อบทบาทที่ได้รับ ในกระบวนการเรียนรู้ เพราะนักเรียนมีโอกาสที่จะสร้างสรรค์ภาษาที่จะใช้ให้เหมาะสม ในสถานการณ์ได้มากกว่าที่จะต้องตอบคำถามของครูเหมือนการทดสอบทั่วไป

3. สถานการณ์จำลองสามารถเข้าถึงความหลากหลายของทักษะต่างๆในการสื่อสาร เช่น กิจกรรมที่กำหนดให้นักเรียนวางแผนการเดินทางไปเที่ยวยังดาวดวงอื่นเพื่อสร้างเมืองใหม่ โดยนักเรียนจะได้รับข้อมูลภูมิหลังเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตบนดวงดาวนั้น โดยแต่ละกลุ่มต้องเลือกบ้านใหม่เอง มีการจำกัดเนื้อที่บนยานอวกาศที่จะใช้ในการเดินทาง นักเรียนจะต้องเลือกว่าจะต้องนำอะไรไปบ้าง ซึ่งสถานการณ์นี้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกทั้ง ทักษะการอ่าน การระดมพลังสมอง การเจรจาปรึกษากัน และการเขียน

4. สถานการณ์จำลองจะเป็นการขยายจำนวนและชนิดในการสัมผัสกับสถานการณ์ต่างๆที่น่าสนใจที่เรามีโอกาสได้เจอ รวมทั้ง สถานการณ์ที่เราจินตนาการด้วยจากประโยชน์ของสถานการณ์จำลองดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า สถานการณ์จำลองเป็นรูปแบบและกระบวนการที่ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิดแก้ปัญหาเมื่อเผชิญกับสภาพการณ์ต่างๆผู้เรียนได้รับประสบการณ์ ซึ่งอาจเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ทำให้รู้วิธีการแก้ไขปัญหา

2.13 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จำลอง

งานวิจัยต่างประเทศ

ฟาส (อัญชลี ยิงรักพันธ์. 2550: 38; อ้างอิงจาก Fass. 1978: 265 – 280) ศึกษาผลการสอนโดยใช้เกมส์สถานการณ์จำลอง และวิธีสอนแบบบรรยายในวิชาเศรษฐศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยอาซแลนด์ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้เกมส์สถานการณ์จำลองมีความสามารถในการจำมากกว่ากลุ่มที่เรียนโดยวิธีการสอนแบบบรรยาย

กิบบอนส์ (สุขสม สีระอมรัตน์. 2552: 16; อ้างอิงจาก Gibbons. 1995: 704) ได้ศึกษาผลของการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อทัศนคติในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า การสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองทำให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ที่สูงขึ้น

งานวิจัยในประเทศ

นียดา สุวิซาวพันธ์ (2541: 44) ได้ศึกษา ผลของการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อความสามัคคีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราษฎร์บำรุง กรุงเทพมหานคร พบว่านักเรียนมีความสามัคคีเพิ่มขึ้นหลังจากที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง

สุลักษณ์ สินทร์พย์ (2543: 72) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลของการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออก การใช้ตัวแบบการ์ตูน และการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อพฤติกรรมการหลีกเลี่ยงยาเสพติดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง โรงเรียนบ้านมะค่า (คงฤทธิบัวสุวรรณอนุสรณ์) อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการหลีกเลี่ยงยาเสพติดเพิ่มขึ้นหลังได้รับการใช้สถานการณ์จำลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จันทิมา แซ่อั้ง (2545: 59 – 60) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการเรียนรู้แบบจิตปัญญา และการใช้สถานการณ์จำลอง ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่มีความคิดสร้างสรรค์ต่ำ จำนวน 32 คน โรงเรียนบ้านหน้าสถานี จังหวัดสระแก้วปีการศึกษา 2545 เป็นกลุ่ม

ทดลองที่ 1 และ กลุ่มทดลองที่ 2 กลุ่มละ 16 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น หลังจากได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เนาะรัตน์ ถาวร (2546: 47) ได้ศึกษาผลของการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อความมีน้ำใจของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนกุหลาบวัฒนา เขตสัมพันธวงศ์กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองมีความมีน้ำใจดีขึ้นหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยพบว่าการใช้สถานการณ์จำลอง สามารถพัฒนาผู้เรียนในด้าน การเรียนรู้ การคิดและการแก้ปัญหา ซึ่งจะทำให้สามารถคิดแก้ปัญหาได้ดีขึ้น รวมถึงการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. กำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กนักเรียนชาย-หญิง อายุ 4 – 5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนสายไหม (ทัศนารมย์อนุสรณ์) สำนักงานเขตสายไหม สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 3 ห้องเรียนจำนวน 120 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กนักเรียนชาย – หญิง อายุ 4 – 5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนสายไหม (ทัศนารมย์อนุสรณ์) สำนักงานเขตสายไหม สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 1 ห้องเรียน แล้วจับฉลากเป็นกลุ่มตัวอย่าง 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แผนการจัดประสบการณ์การใช้สถานการณ์จำลอง
2. แบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย แบ่งเป็น

ด้านที่ 1 แบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นของเด็กปฐมวัย จำนวน 10 ข้อ

ด้านที่ 2 แบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นของเด็กปฐมวัย จำนวน 10 ข้อ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 1 ขั้นตอนการสร้างแผนการจัดประสบการณ์การใช้สถานการณ์จำลอง

1. การสร้างแผนการจัดประสบการณ์การใช้สถานการณ์จำลอง

1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ของ สิริมา วิทยุโณนันทพงษ์ (2538) ภรณ์ คุรุรัตน์ (2540) กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542) เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแผนการจัดประสบการณ์ การใช้สถานการณ์จำลองให้มีความหลากหลายตรงกับ ความสนใจและต้องการของเด็กโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการ ของเด็กปฐมวัย

1.2 ศึกษาคู่มือหลักสูตรการจัดการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 เพื่อนำไปเป็น ข้อมูลในการสร้างแผนการจัดประสบการณ์การใช้สถานการณ์จำลองให้สอดคล้องกับปรัชญา หลักการ และจุดหมายของหลักสูตร รวมถึงสาระการเรียนรู้และประสบการณ์สำคัญที่เด็กได้รับการเข้าร่วม กิจกรรม

1.3 ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง จันทิมา สวรรค์ (2547) สาลินี สมบูรณ์ไพศาล (2549) ชไมพร เลิศคณาวิชกุล (2550) อริสา โสคำภา (2551) สุขสม ลิวะอมรรัตน์ (2552) เพื่อศึกษารายละเอียดการสร้างสถานการณ์ต่างๆ รวมถึงฉากต่างๆ ตามที่สถานการณ์ กำหนดและสื่อที่ใช้ในการสร้างความสนใจของเด็กเมื่อเข้าร่วมกิจกรรม

1.4 ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสายไหม (ทัศนารมย์อนุสรณ์) ในระดับปฐมวัย เพื่อสร้างแผนการจัดประสบการณ์การใช้สถานการณ์จำลองให้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ของโรงเรียน สายไหม (ทัศนารมย์อนุสรณ์) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554

1.5 สร้างแผนการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง จำนวน 24 แผน ซึ่งประกอบด้วยจุดประสงค์ เนื้อหา และขั้นตอนการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง ซึ่ง ประกอบด้วย

1.5.1 ขั้นเตรียมการ เป็นการนำเข้าสู่สถานการณ์จำลองที่กำหนดขึ้นมาโดยใช้ รูปภาพ นิทาน เพลง คำคล้องจอง เพื่อกระตุ้นให้เด็กได้เรียนรู้กับสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยครู กำหนดจุดมุ่งหมาย สิ่งเร้า กฎเกณฑ์ และเวลาในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่กำหนดให้

1.5.2 ขั้นเข้าร่วมสถานการณ์ เด็กใช้ความคิดและแสดงพฤติกรรมกรแก้ปัญหา จากสถานการณ์จำลองที่กำหนดขึ้น ตามกฎเกณฑ์ และเวลา เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

1.5.3 ขั้นสรุป เป็นขั้นที่เด็กและครูร่วมกันสนทนาซักถามถึงวิธีการแสดงพฤติกรรม การแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นของเด็กแต่ละคน และร่วมกันสรุปวิธีการแก้ไขปัญหาเหมาะสม กับวัยของเด็ก

2. วิธีการหาคุณภาพแผนการจัดประสบการณ์การใช้สถานการณ์จำลอง

2.1 นำแผนการจัดประสบการณ์การใช้สถานการณ์จำลอง ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านปฐมวัย 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหา ขั้นตอนการจัดกิจกรรม สื่อการเรียนการสอน และการประเมิน จำนวน 3 ท่าน ซึ่งมีรายชื่อ ดังนี้

1. อาจารย์ละไม สีหาอาจ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการโรงเรียนคริสตธรรมวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร

2. อาจารย์นันทพัชร จิรขจรชัย ครู ค.ศ. 1 หัวหน้าสายชั้นระดับอนุบาล โรงเรียนอนุบาลตราด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตราด เขต 1 อำเภอเมือง จังหวัดตราด

3. อาจารย์ลักกะณา เสนอฤทธิ์ ครู ค.ศ. 2 สอนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนชอยแอนแนกซ์ สำนักงานเขตสายไหม สังกัดกรุงเทพมหานคร

ผลจากการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญเห็นชอบตรงกัน ดังนี้ ชำนาญ ชำนาญดำเนินการชั้นสรุป การประเมินผล และสื่อ สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัด และปรับภาษาในชั้นสรุปให้ชัดเจนมากขึ้น

2.2 ปรับปรุงแผนการจัดประสบการณ์การใช้สถานการณ์จำลอง ตามคำชี้แนะของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน

2.3 นำแผนการจัดประสบการณ์การใช้สถานการณ์จำลอง ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้จริงกับเด็กระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 จำนวน 15 คน ที่เลือกมาโดยการสุ่มอย่างง่าย แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมกับระยะเวลาที่กำหนด เนื้อหาและภาษาที่ใช้ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ตอนที่ 2 ขั้นตอนการสร้างแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหา

1. การสร้างแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหา

1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์ พัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ พัฒนาการทางสติปัญญาของไวทอลล์ เพื่อนำมาสร้างแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยให้เหมาะสมกับพัฒนาการทางด้านสติปัญญาและการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย

1.2 ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาของ อภิตี สีนวล (2547) อายุพร สาขาติ (2548) กวีณา จิตนพงษ์ (2551) ปัญญา ประดิษฐ์ธรรม (2552) หนึ่งฤทัย เพ็ญสมบุรณ์ (2552) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่หลากหลาย และเหมาะสมกับวัย

1.3 การสร้างแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นแบบเลือกตอบ ประเภทข้อคำถามรูปภาพ จำนวน 20 ข้อ โดยแบ่งเป็น 2 ด้านๆ ละ 10 ข้อ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ด้านที่ 1 แบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นของเด็กปฐมวัย จำนวน 10 ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนน 3 ระดับ ดังนี้

2 คะแนน แทน การแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

1 คะแนน แทน การแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นได้แต่ไม่เหมาะสม

0 คะแนน แทน การแก้ปัญหาไม่ได้หรือนิ่งเฉยไม่ตอบ

ด้านที่ 2 แบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นของเด็กปฐมวัย จำนวน 10 ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนน 3 ระดับ ดังนี้

2 คะแนน แทน การแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

1 คะแนน แทน การแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นได้แต่ไม่เหมาะสม

0 คะแนน แทน การแก้ปัญหาไม่ได้หรือนิ่งเฉยไม่ตอบ

2. วิธีการหาคุณภาพของแบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคม

2.1 นำแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผล จำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านปฐมวัย 1 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยการประเมินความสอดคล้องของแบบวัดกับวัตถุประสงค์

1. ดร. ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์ ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญพิเศษการศึกษาปฐมวัย สำนักงานพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 อำเภอเมือง จังหวัด ราชบุรี

2. อาจารย์ ดร.ปัทมณวิชนม์ ไบกุลลาบ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์นักวิชาการ ศึกษา 6 มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม อำเภอเมือง จังหวัด พิษณุโลก

3. อาจารย์ ดร.มิ่ง เทพครเมือง อาจารย์ฝ่ายวัดผล โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ (ประถม) กรุงเทพมหานคร

2.2 หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาโดยนำแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พิจารณาลงความเห็นและให้คะแนน ดังนี้

+1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าสอดคล้อง

0 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าไม่แน่ใจ

-1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าไม่สอดคล้อง

แล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์ แล้วเลือกข้อที่มีค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ขึ้นจึงถือว่าใช้ได้ (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2526: 89) จากการทดลองปรากฏว่า กฎเกณฑ์การให้คะแนนแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาได้ค่า IOC ระหว่าง .67 – 1.00 ในทุกข้อของแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหา

2.3 หลังการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงแล้ว ผู้วิจัยนำแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนสายไหม (ทัศนารมย์อนุสรณ์) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน และนำคะแนนมาวิเคราะห์หาความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก

2.4 นำแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ผ่านการทดลองใช้ มาตรวจ แล้ววิเคราะห์รายข้อกับคะแนนทั้งฉบับเพื่อหาค่าอำนาจจำแนก (r) คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.31 ขึ้นไป ซึ่งได้แบบวัด จำนวน 20 ข้อ

2.5 นำแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ไปหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบัค (Cronbach's Alpha) (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2521: 291) โดยมีค่าความเชื่อมั่น .80

2.6 นำแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ปรับปรุงเป็นฉบับสมบูรณ์ ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยอาศัยการวิจัยแบบการทดลองกลุ่มเดี่ยว วัดผลก่อนและหลังการทดลองตามแบบแผน การวิจัยแบบ One - Group Pretest - Posttest Design ดังนี้

ตาราง 1 แบบแผนการทดลอง

กลุ่ม	Pretest	Treatment	Posttest
ทดลอง	T ₁	X	T ₂

ความหมายของสัญลักษณ์

T ₁ Pretest	แทน	การวัดพฤติกรรมก่อนการแก้ปัญหา ก่อนการทดลอง
X Treatment	แทน	กิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง
T ₂ Posttest	แทน	การวัดพฤติกรรมก่อนการแก้ปัญหา หลังการทดลอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การทดลองครั้งนี้ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วันๆ ละ 35 นาที ในช่วงเวลา 09.30 – 10.05 น. รวม 24 ครั้ง โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. สร้างความคุ้นเคยกับกลุ่มตัวอย่างเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ เพื่อให้ได้ความรู้สึกมีความมั่นใจ และกล้าแสดงพฤติกรรมก่อนการแก้ปัญหาในการเข้าร่วมกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง
2. นำแบบวัดพฤติกรรมก่อนการทดลอง (Pretest) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาวัดก่อนทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนสายไหม (ทัศนารมย์อนุสรณ์) สำนักงานเขตสายไหม สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร
3. ดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง โดยการใช้แผนการจัดประสบการณ์ การใช้สถานการณ์จำลองเพื่อส่งเสริมทักษะด้านการแก้ปัญหา จำนวน 24 แผน เป็นเวลา 8 สัปดาห์ๆ ละ 3 ครั้งๆ ละ 35 นาที ดัง ตาราง 2

ตาราง 2 แผนการจัดประสบการณ์การใช้สถานการณ์จำลอง

สัปดาห์ที่	วัน	พฤติกรรมในการแก้ปัญหา	ชื่อกิจกรรม	สถานการณ์
1	จันทร์	ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น	ไขว้เศษ	การนำไขว้เศษออกมาจากกล่องปริศนาในป่าจำลองโดยผ่านแม่น้ำและท่อนไม้ขวางกัน
	พุธ	ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น	คุณลุงต้นไม้	การเข้าไปในป่าเพื่อนำกิ่งไม้ที่หักไปต่อกับต้นไม้ใหญ่ในป่าโดยผ่านกิ่งไม้และก้อนหินที่บังทาง
	ศุกร์	ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น	ต้นไม้สีทอง	การเข้าไปในป่าจำลองโดยผ่านแม่น้ำ บ่อจระเข้และหลุมเพื่อไปเอาต้นไม้สีทอง
2	จันทร์	ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น	กล่องของขวัญ ลูกชานตาคลอส	การนำกล่องของขวัญที่ซ่อนอยู่ ออกมาจากห้องเก็บของโดยผ่านกล่องขวางและใยแมงมุม
	พุธ	ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น	ลูกบอลหลากสี	การนำลูกบอลอยู่ในตะกร้าบนต้นไม้ใหญ่ลงมา
	ศุกร์	ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น	งานปีใหม่	การนำของขวัญติดอยู่บนต้นไม้ที่สูงลงมา
3	จันทร์	ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น	บ้านหมูดำ	การนำไม้บล็อกยักษ์จำลองมาสร้างบ้านหมูดำที่พัง
	พุธ	ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น	หมู่บ้านหมีขาว	การหาปลาจำลองที่ซ่อนอยู่ในบ่อน้ำและผลไม้ที่อยู่บนต้นไม้จำลอง
	ศุกร์	ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น	ถั่วยักษ์	การไปเอาถั่วยักษ์ในบ้านยักษ์จำลองโดยผ่านท่อนไม้ขวางทาง ใยแมงมุมยักษ์และรั้วยักษ์
4	จันทร์	ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น	ถ้ำมังกร	การนำเอาลูกอมที่ซ่อน อยู่ในบ่อน้ำในถ้ำจำลองออกมาโดยผ่านหลุมขนาดใหญ่ เขาวงกตและเนินสูง
	พุธ	ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น	กระต่ายน้อย	การนำกระต่ายจำลองติดอยู่ในกรงออกมา

ตาราง 2 (ต่อ)

สัปดาห์ที่	วัน	พฤติกรรมในการแก้ปัญหา	ชื่อกิจกรรม	สถานการณ์
4	ศุกร์	ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น	เจ้าลิงจอมซน	การนำลิงน้อยที่ตกอยู่ในหลุมใหญ่ขึ้นมา
	จันทร์	ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น	แอปเปิ้ลสีทอง	การนำแอปเปิ้ลสีทองกลิ้งอยู่ใต้ต้นไม้ใหญ่ออกมาจากใต้ต้นไม้ใหญ่
	พุธ	ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น	กล้วยหอม	การนำกล้วยที่อยู่บนต้นไม้ที่สูงและใหญ่ลงมา
5	ศุกร์	ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น	ผลไม้ของคุณครู	การช่วยกันนำผลไม้จำลองของคุณครูใส่ตะกร้าให้หมดภายในเวลาที่กำหนด
	จันทร์	ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น	เดินทางไกล	การเดินทางโดยผ่านหน้าผาสูง ก้อนหินขวางทางเพื่อไปนำช็อกโกแลตกลับมา
	พุธ	ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น	หมู่บ้านเห็ดแดง	การเดินทางเข้าไปในหมู่บ้านเพื่อไปซื้อเห็ดแดงโดยผ่านบ่อโคลนและทุ่งเห็ดผิดจำลอง
6	ศุกร์	ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น	ตะกร้าคุณยาย	การนำตะกร้าคุณยายที่ขาดไปซ่อมแซม
	จันทร์	ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น	ถุงปริศนา	การเข้าไปในป่าจำลองเพื่อไปหาถุงปริศนาที่ซ่อนอยู่โดยผ่านแม่น้ำจำลองและกิ่งไม้หนามขวางกั้น
	พุธ	ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น	พลังมด	การนำนม 20 โหล ไปใส่รถไฟจำลองภายในเวลาที่กำหนด
7	ศุกร์	ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น	เรือสำเภาน้อย	การช่วยกันซ่อมสะพานที่ขาดเพื่อข้ามไปเอาขนมบนเรือสำเภาจ้าง

ตาราง 2 (ต่อ)

สัปดาห์ที่	วัน	พฤติกรรมในการแก้ปัญหา	ชื่อกิจกรรม	สถานการณ์
8	จันทร์	ปัญหาของตนเองที่ เกี่ยวข้องกับผู้อื่น	บ้านดาวตก	การเข้าไปในบ้านจำลองเพื่อนำ ดวงดาวจำลองออกมาโดยต้อง ผ่านใยแมงมุม กองไม้เท้าและตู้ บังทาง
	พุธ	ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น	ดาวดวงน้อย	การนำดาวดวงน้อยออกมาจาก กล่องปริศนา
	ศุกร์	ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น	พ่อไก่เจ็ดสี	การพาพ่อไก่ข้ามสะพานที่ขาด ข้ามไปอีกฝั่ง

4. เมื่อดำเนินการทดลองครบ 8 สัปดาห์ ผู้วิจัยทำการวัดพฤติกรรมในการแก้ปัญหา (Posttest) กับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหามิบบ่เดียวกันกับแบบวัดที่ใช้ก่อนการทดลองอีกครั้ง

5. นำคะแนนที่ได้จากการวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เครื่องมือและข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1.1 หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดพัฒนาการทางการแก้ปัญหา โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์ โดยคำนวณจากสูตร (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2526: 89)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์
 $\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
 N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

1.2 หาค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบรายข้อ โดยใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนข้ออื่นๆ ที่เหลือจากสูตร (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2545) ดังนี้

$$r_{item-total} = \frac{n \sum it - (\sum i)(\sum t)}{[n \sum i^2 - (\sum i)^2][n \sum t^2 - (\sum t)^2]}$$

เมื่อ $r_{item-total}$ แทน ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ
 i แทน คะแนนรายข้อ
 t แทน คะแนนรวมของข้ออื่นๆที่เหลือ

1.3 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดพัฒนาการทางการแก้ปัญหา โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัก (Cronbach's Alpha) (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2521: 291) ดังนี้

$$r_{tt} = \frac{k}{k-1} \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right]$$

เมื่อ r_{tt} แทน ความเชื่อมั่นของแบบวัด
 k แทน จำนวนข้อของแบบวัดทั้งหมด
 s_i^2 แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อสอบรายข้อ
 s_t^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของแบบวัด

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 การหาค่าเฉลี่ย (Mean) โดยคำนวณจากสูตร (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2521: 36)

ดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ \bar{X} แทน คะแนนเฉลี่ย
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

2.2 หาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยคำนวณจากสูตร (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2521: 55) โดยใช้สูตร

$$S.D = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S.D	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของกำลังสองของคะแนนแต่ละคนในกลุ่ม
	$(\sum X)^2$	แทน	กำลังสองของผลรวมของคะแนนแต่ละคนในกลุ่ม
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

3. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบสมมติฐาน

3.1 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบสมมติฐาน เปรียบเทียบคะแนนความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหา ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง โดยใช้ t-test แบบ Dependent Sample (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2521: 99) โดยใช้สูตร ดังนี้

$$t = \frac{\bar{D}}{S_{\bar{D}}} ; df = N - 1$$

$$S_{\bar{D}} = \frac{S_D}{\sqrt{N}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t – distribution
	D	แทน	คะแนนความแตกต่าง
	N	แทน	จำนวนข้อ
	\bar{D}	แทน	ค่าเฉลี่ยคะแนนความแตกต่าง
	$S_{\bar{D}}$	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลต่าง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลอง และการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ให้เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนน
SD	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา t. distribution
\bar{D}	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนนความแตกต่าง
$S_{\bar{D}}$	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลต่าง
P	แทน	ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ
**	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาระดับคะแนนพฤติกรรมกรรมการแก้ปัญหา

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมกรรมการแก้ปัญหาก่อนและหลังการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การศึกษาระดับคะแนนพฤติกรรมกรรมการแก้ปัญหา

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน

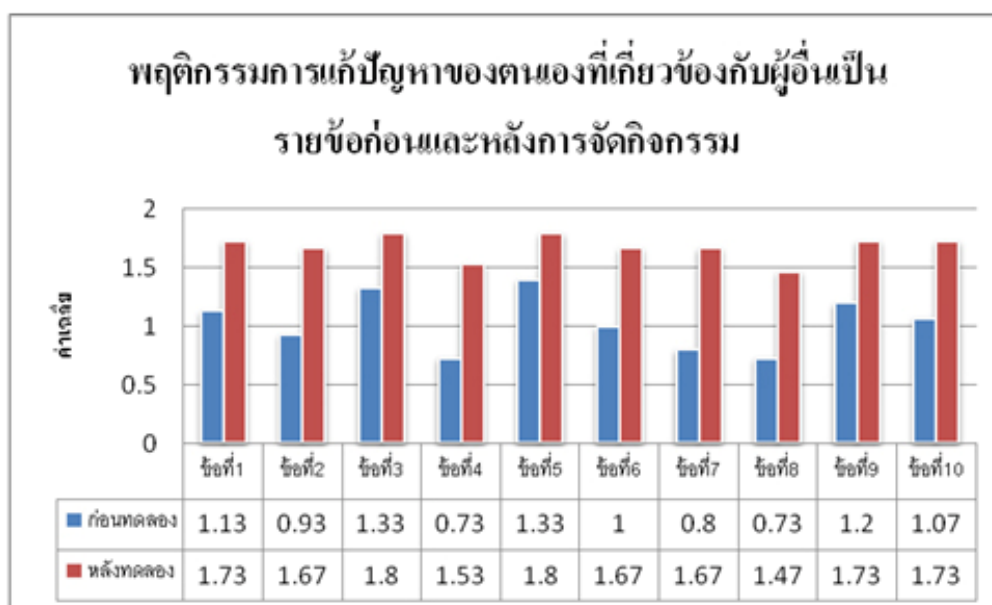
การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนจากแบบวัดพฤติกรรมกรรมการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายข้อ แยกเป็นพฤติกรรมกรรมการแก้ปัญหของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น จำนวน 10 ข้อ และเป็นพฤติกรรมกรรมการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น จำนวน 10 ข้อ ดังแสดงในตาราง 3 และตาราง 4 โดยตีความหมายระดับค่าคะแนนตามเกณฑ์ ดังนี้

ระดับ	หมายความว่า
ระดับ 2 (1.34 – 2.00 คะแนน)	แก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม
ระดับ 1 (0.67 – 1.33 คะแนน)	แก้ปัญหาได้แต่ไม่เหมาะสม
ระดับ 0 (0.00 – 0.66 คะแนน)	แก้ปัญหาไม่ได้หรือหนึ่งเฉยไม่ตอบ

ตาราง 3 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นของเด็กปฐมวัยเป็นรายข้อก่อนและหลังการจัดกิจกรรม

พฤติกรรม	สถานการณ์ปัญหา	ก่อนการจัดกิจกรรม		หลังการจัดกิจกรรม	
		\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
ข้อที่1	ติดอยู่ในห้อง	1.13	.83	1.73	.46
ข้อที่2	ข้าวหกเลอะเทอะ	.93	.88	1.67	.49
ข้อที่3	เจอคนแปลกหน้า	1.33	.90	1.80	.41
ข้อที่4	ทำโทรศัพท์แตก	.73	.70	1.53	.52
ข้อที่5	หนังสือเปียก	1.33	.90	1.80	.41
ข้อที่6	ฝนตก	1.00	.75	1.67	.49
ข้อที่7	เก้าอี้ขวางทาง	.80	.77	1.67	.49
ข้อที่8	ไฟดับ	.73	.79	1.47	.52
ข้อที่9	งานปลิวไปนอกหน้าต่าง	1.20	.86	1.73	.46
ข้อที่10	แจกันหล่นแตก	1.07	.79	1.73	.46

ผลการวิเคราะห์จากตาราง 3 ปรากฏว่า ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นของเด็กปฐมวัยเป็นรายข้อก่อนการจัดกิจกรรม แต่ละรายข้ออยู่ในระดับ 1 คือ แก้ปัญหาได้แต่ไม่เหมาะสม โดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในข้อที่ 4 เท่ากับ .73 และมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในข้อที่ 3 และข้อที่ 5 เท่ากับ 1.33 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .70 ถึง .90 และหลังการจัดกิจกรรม แต่ละรายข้ออยู่ในระดับ 2 คือ แก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม โดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในข้อที่ 8 เท่ากับ 1.47 และมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในข้อที่ 3 และข้อที่ 5 เท่ากับ 1.80 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .41 ถึง .52 และเพื่อให้เห็นเด่นชัดผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นแผนภูมิแท่ง ดังแสดงในภาพประกอบ 2

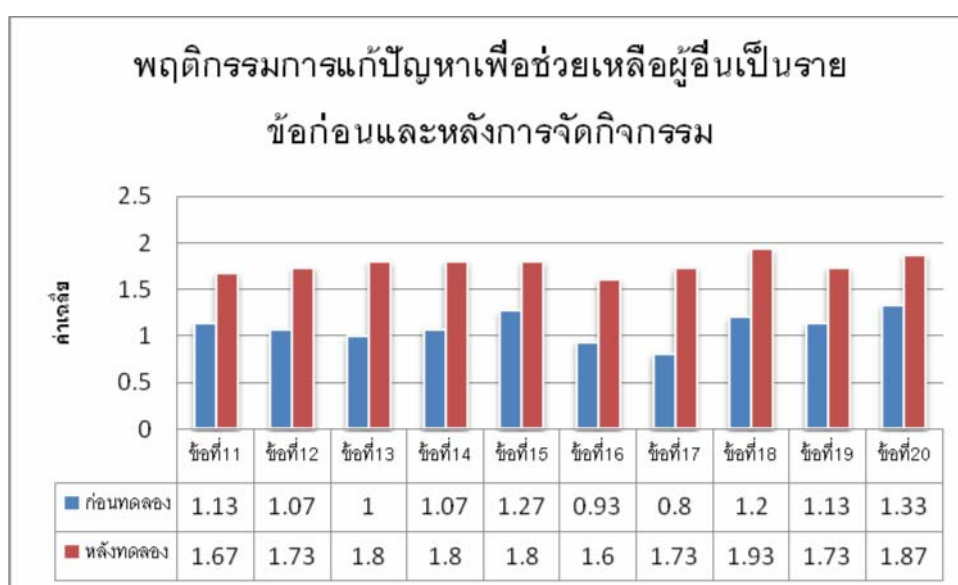

ภาพประกอบ 2 แผนภูมิแท่งของคะแนนแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นของเด็กปฐมวัยเป็นรายชื่อก่อนและหลังการจัดกิจกรรม

ตาราง 4 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นของเด็กปฐมวัยเป็นรายชื่อก่อนและหลังการจัดกิจกรรม

พฤติกรรม	สถานการณ์ปัญหา	ก่อนการจัดกิจกรรม		หลังการจัดกิจกรรม	
		\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
ข้อที่ 11	น้องหยิบหนังสือไม่ถึง	1.13	.83	1.67	.49
ข้อที่ 12	ป่าถูกแย่งกระเป๋	1.07	.79	1.73	.46
ข้อที่ 13	ลูกบอลติดอยู่บนต้นไม้	1.00	.75	1.80	.41
ข้อที่ 14	เพื่อนถูกลิงแย่งของ	1.07	.79	1.80	.41
ข้อที่ 15	เพื่อนถือหนังสือหนัก	1.27	.79	1.80	.41
ข้อที่ 16	เพื่อนหกล้มเลือดออก	.93	.88	1.60	.51
ข้อที่ 17	เพื่อนถูกขู่เอาเงิน	.80	.77	1.73	.46
ข้อที่ 18	เพื่อนตกบ่อโคลน	1.20	.86	1.93	.26
ข้อที่ 19	นกบาดเจ็บ	1.13	.64	1.73	.46
ข้อที่ 20	น้องล้างมือไม่ถึง	1.33	.72	1.87	.35

ผลการวิเคราะห์ตาราง 4 ปรากฏว่า ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหา เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นของเด็กปฐมวัยเป็นรายข้อก่อนการจัดกิจกรรมแต่ละรายข้ออยู่ในระดับ 1 คือ แก้ปัญหาได้ แต่ไม่เหมาะสม โดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในข้อที่ 17 เท่ากับ .80 และมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในข้อที่ 20 เท่ากับ 1.33 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .64 ถึง .88 และหลังการจัดกิจกรรม แต่ละรายข้ออยู่ในระดับ 2 คือ แก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม โดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในข้อที่ 16 เท่ากับ 1.60 และมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในข้อที่ 18 เท่ากับ 1.93 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .26 ถึง .51 และเพื่อให้เห็นเด่นชัดผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นแผนภูมิแท่งดังแสดงใน ภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 แผนภูมิแท่งของคะแนนแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหา เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นของเด็กปฐมวัยเป็นรายข้อก่อนและหลังการจัดกิจกรรม

1.2 การศึกษาระดับคะแนนพฤติกรรมการแก้ปัญหา

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายข้อและโดยรวม ดังแสดงในตาราง 5 โดยตีความหมายระดับค่าคะแนนตามเกณฑ์เช่นเดียวกับรายข้อ

ตาราง 5 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยรายด้าน และโดยรวม ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม

พฤติกรรมการแก้ปัญหา	ก่อนการจัดกิจกรรม		หลังการจัดกิจกรรม	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
ของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น	1.03	.25	1.68	.12
เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น	1.09	.30	1.76	.13
โดยรวม	1.06	.21	1.72	.09

ผลการวิเคราะห์ตาราง 5 ปรากฏว่า

คะแนนแบบวัดด้านที่ 1 พฤติกรรมการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับ 1 คือ แก้ปัญหาได้แต่ไม่เหมาะสมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.03 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .25 และหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับ 2 คือ แก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.68 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .12

คะแนนแบบวัดด้านที่ 2 พฤติกรรมการแก้ปัญหา เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับ 1 คือ แก้ปัญหาได้แต่ไม่เหมาะสมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.09 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .30 และหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับ 2 คือ แก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.76 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .13

คะแนนแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาโดยรวมของเด็กปฐมวัย ก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับ 1 คือ แก้ปัญหาได้แต่ไม่เหมาะสมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.06 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .21 และหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับ 2 คือ แก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.72 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .09

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการแก้ปัญหา

การวิเคราะห์ข้อมูลตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาค่าความแตกต่างเฉลี่ย (\bar{D}) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน ($S_{\bar{D}}$) และใช้ t - test ทดสอบค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติของความแตกต่าง ดังแสดงใน ตาราง 6

ตาราง 6 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังจัดกิจกรรม

พฤติกรรมการแก้ปัญหา	ก่อน		หลัง		\bar{D}	$S_{\bar{D}}$	T	d	P
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD					
ด้านที่ 1	1.03	.25	1.68	.12	-.64	.05	-12.78**	14	.000
ด้านที่ 2	1.09	.30	1.76	.13	-.67	.06	-10.58**	14	.000
โดยรวม	1.06	.21	1.72	.09	-.66	.04	-15.19**	14	.000

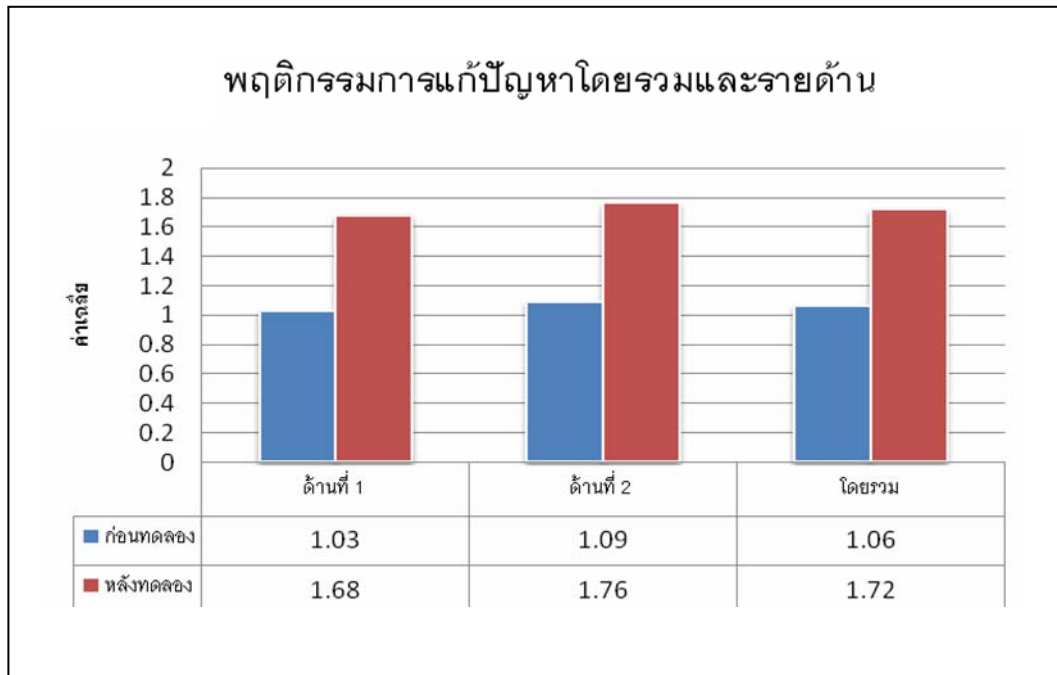
** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ผลการวิเคราะห์ตาราง 6 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏว่า

ด้านที่ 1 พฤติกรรมการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นของเด็กปฐมวัยก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.03 คะแนน หลังได้รับการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.68 คะแนน ได้ค่าความแตกต่างเฉลี่ยเท่ากับ -.64 และทำการทดสอบได้ค่า $t = -12.78$ และ $p = .00$ ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า หลังได้รับการจัดกิจกรรมนักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นของเด็กปฐมวัยเฉลี่ยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ด้านที่ 2 พฤติกรรมการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นของเด็กปฐมวัย ก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.09 คะแนน หลังได้รับการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.76 คะแนน ได้ค่าความแตกต่างเฉลี่ยเท่ากับ -.67 และทำการทดสอบได้ค่า $t = -10.58$ $p = .00$ ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า หลังได้รับการจัดกิจกรรมนักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นของเด็กปฐมวัย เฉลี่ยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อพิจารณาโดยรวมปรากฏว่า

พฤติกรรมการแก้ปัญหาโดยรวมของเด็กปฐมวัย ก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.06 คะแนน หลังได้รับการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.72 คะแนน ได้ค่าความแตกต่างเฉลี่ยเท่ากับ .66 และทำการทดสอบ ได้ค่า $t = 15.19$ $p = 00$ ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า หลังได้รับการจัดกิจกรรมนักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมการแก้ปัญหาโดยรวมเฉลี่ยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และเพื่อให้การเปรียบเทียบเห็นเด่นชัด ผู้วิจัยได้นำเสนอ เป็นแผนภูมิแท่งดังแสดงใน ภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 แผนภูมิแท่งของคะแนนแบบวัดพฤติกรรมกรรมการแก้ปัญหารายด้านและโดยรวมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรม

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง ซึ่งมีความมุ่งหมายของการวิจัย เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลองและหลังการทดลองว่า มีการเปลี่ยนแปลงระดับที่สูงขึ้นมากน้อยเพียงใดหลังได้รับการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง

ขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กนักเรียนชาย - หญิง อายุ 4 - 5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนสายไหม (ทัศนารมย์อนุสรณ์) สำนักงานเขตสายไหม สังกัดสำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลาก จำนวน 1 ห้องเรียน จากทั้งหมด 3 ห้องเรียน แล้วจับสลากเด็กออกมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง 15 คน ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ตัวแปรอิสระ คือ การจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมในการแก้ปัญหาโดยรวมและรายด้าน

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แผนการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง และแบบวัดพฤติกรรมในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ซึ่งเป็นแบบเลือกสถานการณ์ที่ให้คะแนนเป็น 2, 1 และ 0 จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .80

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Design) ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับปฐมวัย โดยสร้างความคุ้นเคยกับกลุ่มตัวอย่างเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ นำแบบวัดพฤติกรรมในการแก้ปัญหา (Pretest) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาวัดก่อนทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง และดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง โดยการใช้กิจกรรมสถานการณ์จำลอง เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการแก้ปัญหาจำนวน 24 แผน เป็นเวลา 8 สัปดาห์ๆ ละ 3 ครั้งๆ ละ 35 นาที เมื่อดำเนินการทดลองครบ 8 สัปดาห์ ผู้วิจัยจึงทำการวัดพฤติกรรมในการแก้ปัญหา (Posttest) กับกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบวัดพฤติกรรมในการแก้ปัญหามาเปรียบเทียบกับแบบวัดที่ใช้ก่อนการทดลองอีกครั้ง และนำคะแนนที่ได้จากการวัดพฤติกรรมในการแก้ปัญหาไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ

สรุปผลการวิจัย

เด็กปฐมวัยหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลองมีพฤติกรรมการแก้ปัญหาดังนี้

1. ระดับพฤติกรรมการแก้ปัญหาวัยของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง โดยรวมมีพฤติกรรมการแก้ปัญหาวัยเหมาะสม ($\bar{X} = 1.72$) และ ด้านพฤติกรรมในการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น ($\bar{X} = 1.68$) และด้านพฤติกรรมในการแก้ปัญหา เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ($\bar{X} = 1.76$) เด็กมีพฤติกรรมการแก้ปัญหาวัยได้อย่างเหมาะสม

2. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการแก้ปัญหาโดยรวมและรายด้าน หลังการทดลองสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้าน

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง ผลการวิจัยโดยรวมพบว่า ก่อนการทดลองเด็กปฐมวัย มีค่าเฉลี่ย 1.06 โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .21 หลังการทดลองเด็กปฐมวัยมีค่าเฉลี่ย 1.72 โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .09 แสดงว่า หลังการทดลองเด็กปฐมวัย มีพฤติกรรมในการแก้ปัญหา โดยเฉลี่ย สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างชัดเจน แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลองส่งเสริมพฤติกรรมในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยให้พัฒนาสูงขึ้น สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง มีพฤติกรรมในการแก้ปัญหาสูงขึ้น เนื่องจากการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลองนั้น เป็นกิจกรรมที่เด็กทุกคนจะพบเจอกับสภาพแวดล้อม และอุปสรรคที่เป็นปัญหา โดยครูเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กได้มีความสนใจและกระตือรือร้นกับสถานการณ์ ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยใช้สื่อเป็นฐานในการสร้างความสนใจและให้เด็กได้กระทำการแก้ปัญหาในสถานการณ์ นั้นๆ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ โดยเด็กที่เข้าร่วมสถานการณ์จะมีอิสระในการคิดและแสดงพฤติกรรม การแก้ปัญหาด้วยตนเอง สามารถใช้สิ่งต่างๆ รอบตัวประกอบในการแก้ปัญหาที่กลุ่มของตนเอง กำลังเผชิญอยู่ได้อย่างอิสระ หลังจากเข้าร่วมสถานการณ์เสร็จแล้วเด็กและครูจะร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาที่เด็กใช้ขณะเข้าร่วมกิจกรรม และพฤติกรรมในการแก้ปัญหาที่ปลอดภัย และเหมาะสมกับวัยเด็ก การอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จึงเป็นการสะท้อนข้อมูลให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี เพราะโดยธรรมชาติ เด็กวัย 3 – 6 ปี จะมีความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งใหม่ๆ ที่พบเจอรอบตนเองและเมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรม ทำให้เด็กมีความกระตือรือร้นอยากมีส่วนร่วม เด็กวัยนี้ จึงเป็นวัยที่เหมาะสมที่จะเสริมสร้างหรือเพิ่มพูนประสบการณ์ด้วยการจัดกิจกรรมสถานการณ์จำลอง เพื่อช่วยให้เด็กได้รับความรู้ในการแก้ปัญหาที่เหมาะสมและนำไปใช้ เมื่อเจอกับสถานการณ์จริง ดังที่ ไวทกอตสกี (สุรางค์ โค้งตระกูล. 2544: 30; อ้างอิงจาก Berk; & Winsler. 1995) ได้กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้และพฤติกรรมในการแก้ปัญหาจะเกิดขึ้นได้ โดยการที่เด็กเกิดสภาวะที่ได้เผชิญกับปัญหา หรือสถานการณ์ที่กระตุ้นเร้าให้เกิดความคิด ครูมีหน้าที่ในการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมหรือสภาวะให้เด็กได้เผชิญกับปัญหาหรือสถานการณ์และให้เด็กฝึกประสบการณ์การแก้ปัญหาโดยเด็กมีปฏิสัมพันธ์ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น สอดคล้องกับ อาชัญญา รัตนอุบล (2547) กล่าวว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์ ของบุคคลทั้งหลาย ควรเริ่มต้นด้วยการค้นหาและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ระหว่างกลุ่มเพื่อนผู้เรียน ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามต้องการ มีการร่วมปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน ในระหว่าง การปฏิบัติกิจกรรม ผู้สอนมีส่วนช่วยในการกระตุ้นผู้เรียนและจูงใจให้ผู้เรียนได้ทบทวนประสบการณ์เดิม การเปิดโอกาสให้เด็กมีอิสระในการคิดและปฏิบัติกิจกรรม เพื่อที่จะแก้ปัญหา การจัดกิจกรรมการใช้ สถานการณ์จำลอง จึงเป็นการฝึกฝนประสบการณ์การแก้ปัญหาให้กับเด็ก สามารถนำพฤติกรรม ใน

การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองมาใช้แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตของเด็กได้ เป็นการวางรากฐานและแนวทางในการแก้ปัญหาต่างๆในอนาคตให้กับเด็ก จึงส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นและพฤติกรรมการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น มีการพัฒนาสูงขึ้น เมื่อแยกพฤติกรรมรายด้านสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. พฤติกรรมในการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังที่ได้รับการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลองปรากฏว่า ก่อนการทดลองเด็กปฐมวัยมีค่าเฉลี่ย 1.03 โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .25 หลังการทดลองเด็กปฐมวัยมีค่าเฉลี่ย 1.68 โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .12 แสดงว่า หลังการทดลองเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นเฉลี่ยสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างชัดเจน ที่เป็นเช่นนี้เพราะการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลองเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กปฐมวัย ได้แสดงออกและกระทำการแก้ปัญหาด้วยตนเองร่วมกับเพื่อนในกลุ่มอย่างอิสระซึ่งสอดคล้องกับ เพียเจต์ (สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. 2550: 55; อ้างอิงจาก Piaget. 1896) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้นั้น จะต้องเน้นการจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ โดยให้โอกาสเด็กในการเล่น สำรวจ ทดลอง มีโอกาสเลือกตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตนเอง นอกจากนี้การจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลองครูได้ใช้สื่อเป็นฐานในการสร้างความสนใจทำให้เด็กแต่ละกลุ่มมีความกระตือรือร้นในการคิดและแสดงพฤติกรรมการแก้ปัญหา โดยการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้กลุ่มของตนเองผ่านพ้นอุปสรรคต่างๆและบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ดังจะเห็นได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลองซึ่งเด็กจะต้องพบกับอุปสรรคต่างๆ ร่วมกับเพื่อนเป็นกลุ่ม ซึ่งพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกมาในช่วงแรกเมื่อพบกับอุปสรรคเด็กจะหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองก่อนและเมื่อสามารถแก้ปัญหาได้ จึงบอกหรือช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มให้ผ่านพ้นอุปสรรคไปได้พร้อมกัน แต่เมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมบ่อยครั้งเด็กแต่ละคนในกลุ่มจะเริ่มมีการสนทนา และช่วยกันคิดวางแผนหาวิธีการแก้ปัญหา และช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากขึ้น เพื่อให้ตนเองและเพื่อนในกลุ่มผ่านพ้นอุปสรรคไปได้ รวมถึงการที่ครูและเด็กในแต่ละกลุ่มร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหา เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักวิธีการแก้ปัญหาที่ปลอดภัยและเหมาะสมกับวัย จึงทำให้เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นสูงขึ้นหลังจากการทดลอง

2. พฤติกรรมในการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังที่ได้รับการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง ปรากฏว่า ก่อนการทดลองเด็กปฐมวัยมีค่าเฉลี่ย 1.09 โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .30 และหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ย 1.76 โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน.13 พบว่า ก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสัมพัทธ์ทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างชัดเจน ที่เป็นเช่นนี้ เพราะการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง เป็นการจำลองสถานการณ์ที่เป็นปัญหา โดยมีกระบวนการและสถานการณ์ที่ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงพฤติกรรมการแก้ปัญหา เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น โดยครูเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กได้แสดงพฤติกรรมการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ด้วยการให้รางวัลเมื่อเด็กแก้ปัญหาสำเร็จและใช้สื่อเป็นฐานในการสร้างความสนใจ เพื่อให้เด็กได้แสดงพฤติกรรมการแก้ปัญหาอย่างเต็มตามศักยภาพ ดังตัวอย่างสถานการณ์ “หนูดีจะต้องนำลูกบอลแสนสวยของหนูดีกลับบ้านแต่คุณลุงภารโรง

นำลูกบอลของหนูดีไปไว้บนหลังตู้ที่สูงและใหญ่หนูดีจึงไม่รู้จะทำอย่างไร เด็กคนไหนสามารถช่วยหนูดีคิดและสามารถนำลูกบอลของหนูดีลงมาได้ในเวลาที่กำหนด ครูจะมีดาวความดีให้เป็นรางวัล” ซึ่งในแต่ละกลุ่มจะมีการแสดงพฤติกรรมที่หลากหลาย เช่น การหาไม้ที่ยาวหรือนำตัวต่อพลาสติกมาต่อแล้วเขี่ยลูกบอลที่อยู่บนตู้ออก การหาไม้บล็อกนิ่มและโยนขึ้นไปบนหลังตู้ เพื่อให้ลูกบอลตกลงมา เป็นต้น จะเห็นได้ว่า เด็กมีความตั้งใจและพยายามที่จะแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นให้ได้ที่เป็นเช่นนี้ เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่ต้องการเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น ชอบเล่นกับเพื่อน มีความห่วงใยผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับซีเฟลด์ท์ (พัชรี สวนแก้ว. 2536: 14; อ้างอิงจาก Seefeldt. 1980: 7 – 11) ได้กล่าวว่า เด็กในวัย 4 – 5 ปี เป็นวัยที่มีความเป็นมิตรมากขึ้น มีความกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือผู้อื่น ดังนั้นการจัดกิจกรรมสถานการณ์จำลองในการพัฒนาพฤติกรรมในการแก้ปัญหา เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นของเด็กปฐมวัยนั้นครูเป็นผู้ส่งเสริมให้เด็กแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นให้ปลอดภัยต่อตนเองและเหมาะสมกับวัย และกำหนดสถานการณ์การจัดสภาพแวดล้อมที่เด็กสามารถแก้ปัญหาได้ จึงทำให้เด็กมีพฤติกรรมในการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นสูงขึ้นหลังจากการทดลอง

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลองนั้นส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมในการแก้ปัญหาสูงขึ้น ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง เป็นกิจกรรมที่ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม เปิดโอกาสให้เด็กตัดสินใจและแก้ปัญหาในการเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านั้นด้วยตนเองทั้งหมด ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการช่วยจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นปัญหา และช่วยกระตุ้นให้เด็กมีอิสระในการคิด และแสดงพฤติกรรมในการแก้ปัญหาอย่างกระตือรือร้น นอกจากนี้เด็กยังได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ในการคิดและแสดงพฤติกรรมในการแก้ปัญหา รู้จักการสังเกตและหาสาเหตุเมื่อวิธีการแก้ปัญหของตนเองไม่สำเร็จ มีความกระตือรือร้นในการคิดและแสดงพฤติกรรมในการแก้ปัญหาร่วมกับเพื่อน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้ผ่านพ้นอุปสรรคที่ตนเองและเพื่อนพบเจอได้สำเร็จและบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ส่งผลให้เด็กมีการพัฒนาพฤติกรรมในการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น และพฤติกรรมในการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นมากขึ้น ดังนั้นเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดการใช้กิจกรรมสถานการณ์จำลองจึงมีพฤติกรรมในการแก้ปัญหาสูงขึ้น

ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า

1. การจัดประสบการณ์การใช้สถานการณ์จำลองเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกในพฤติกรรมในการแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ กับสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลาย และบรรยากาศที่คล้ายของจริง ทำให้เด็กเกิดความสนใจ กระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม และแก้ปัญหากับสถานการณ์ต่างๆ ที่ตนเองพบเจอได้ ดังนั้นสื่อและการจัดบรรยากาศจึงเป็นการกระตุ้นความสนใจ และความอยากรู้อยากเห็นของเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี

2. การจัดประสบการณ์การใช้สถานการณ์จำลอง พบว่า สื่อสิ่งเร้าและรางวัลรวมถึงสถานการณ์ที่ครูเล่าเป็นตัวกระตุ้นให้เด็กมีความพยายามในการแสดงพฤติกรรมการแก้ปัญหาเมื่อเจอสถานการณ์ต่างๆ ขณะเข้าร่วมกิจกรรม

3. พฤติกรรมการแก้ปัญหาขณะที่เด็กได้เข้าร่วมกิจกรรม เด็กได้ร่วมคิดแก้ปัญหากับเพื่อน มีการพูดคุย สนทนา ซักถาม โต้ตอบ เมื่อพบเจออุปสรรคต่างๆ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการแก้ปัญหาขณะเข้าร่วมกิจกรรมมีการลองผิดลองถูก มีการตั้งสมมติฐานในวิธีการแก้ปัญหาที่ร่วมกันคิดในกลุ่ม และร่วมกันกระทำการแก้ปัญหา เมื่อไม่สามารถแก้ปัญหาได้ เด็กก็จะสังเกตถึงข้อผิดพลาด และร่วมกันคิดหาวิธีการแก้ปัญหาใหม่ เพื่อให้ผ่านพ้นอุปสรรคไปให้ได้ ครูมีบทบาทเป็นผู้มีส่วนร่วมในการกระตุ้นให้เด็กในแต่ละกลุ่ม ในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ปัญหาที่พบเจอ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองให้มีความกล้าแสดงออกในการคิดและแสดงพฤติกรรมการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัยเมื่อพบเจอกับสถานการณ์จริง

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การส่งเสริมพฤติกรรมในการแก้ปัญหของเด็กปฐมวัย ครูต้องให้อิสระเด็กได้ใช้ความคิดในการแก้ปัญหาย่างอิสระ และเข้าใจความพร้อมของเด็ก 4 – 5 ปี สิ่งที่สำคัญควรสร้างกำลังใจให้เด็กกล้าคิดและกล้าแสดงออกด้วยความมั่นใจ ครูต้องจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแสดงออกในการคิดแก้ปัญหา โดยคำนึงถึงความพร้อมของเด็กไม่บังคับกดดันให้เด็กเกิดความเครียด ยกย่องชมเชย แสดงความเป็นมิตรกับเด็กให้เด็กเกิดความมั่นใจ เปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกเต็มที่

2. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลองควรมีความยืดหยุ่น ขึ้นอยู่กับกิจกรรม ควรจัดให้เวลาเหมาะสม ควรให้เด็กได้ดำเนินจนสิ้นสุดกิจกรรม เพราะบางกิจกรรมอาจจะใช้เวลามากกว่าเวลาที่กำหนดไว้ และการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง ควรมีความหลากหลาย เพื่อไม่ให้เด็กเบื่อหน่าย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

1. ควรมีการศึกษาวิจัยถึงพัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง

2. ควรมีการศึกษาวิจัยถึงพัฒนาการทางด้านภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง

3. ควรมีการศึกษาวิจัย ถึงพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกรัตน์ พงษ์สมุทร. (2535). การศึกษาเปรียบเทียบผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มกับการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนต่างเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพรตพิทยาลัย กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. (2528). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). คู่มือหลักสูตรก่อนปฐมวัย พุทธศักราช 2540 (อายุ 3 – 6 ปี). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- กวีณา จิตนุพงษ์. (2551). ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบนักวิจัย. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กิตติ กล่อมเกลี้ยง. (2532). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนวิทยาศาสตร์โดยมีการใช้สถานการณ์กำหนดปัญหาและตั้งสมมติฐานกับการไม่มีการใช้สถานการณ์ฝึกการกำหนดปัญหาและตั้งสมมติฐาน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2547). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: เอดิชั่นเพนส. ----- . (2550). อัจฉริยาจารย์การศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- . อัจฉริยาจารย์การศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). ปันสมองของชาติ : ยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: ชัดเชสมี่เดีย.
- ขวัญตา แต่พงษ์ไสรธ. (2538). การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยในกิจกรรมการเล่นน้ำเล่นทรายแบบคุปฐิสัมพันธ์และแบบคุไม่มีปฏิสัมพันธ์. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- คะเนิง สายแก้ว. (2534). ผลการจัดกิจกรรมการสังเกต การจำแนกที่มีต่อความพร้อมทางภาษาและการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย. สุรินทร์: ภาคทดสอบและวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสุรินทร์.

- จันทิมา แซ่อึ้ง. (2545). การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้แบบจิตปัญญาและการใช้สถานการณ์จำลอง ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนบ้านหน้า สถานีจังหวัดสระแก้ว. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จันทิมา สวรรค์. (2547). การศึกษาเปรียบเทียบผลการใช้สถานการณ์จำลองและการใช้เทคนิคแม่แบบ ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการเรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน ชิดใจชื่อ อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ฉันทนา ภาคบงกช. (2528). สอนให้เด็กคิด : โมเดลการพัฒนาทักษะการคิดเพื่อคุณภาพชีวิตและ สังคม. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ไฉไลรัตน์ รัชชัญญิ. (2549). ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม การละเล่นไทย. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชไมพร เลิศคณาวณิชกุล. (2550). ผลการใช้สถานการณ์จำลองเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการพูด ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การสอนภาษาอังกฤษ ในฐานะภาษาต่างประเทศ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ฐิติพร พิษณุกุล. (2538). การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ ศิลปะประดิษฐ์แบบกลุ่ม. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทิตนา. (2544). วิทยาการด้านการคิด. กรุงเทพฯ: มาสเตอร์กรุ๊ปแมนเนจเม้นท์.
- . (2545). กลุ่มสัมพันธ์เพื่อการทำงานและการจัดการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: นิชินแอตเวอร์ไทซิ่ง กรุ๊ป.
- ทิตนา แชมมณี; และคณะ. (2540, กรกฎาคม – ตุลาคม). การเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. *ครุศาสตร์*. 26(1): 35 – 60.
- นิตยา ภัทรไทยแสง. (2525). ยุทธวิธีการสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- นิตยา คชภักดี. (2530). จิตเวชเด็กสำหรับกุมารแพทย์. กรุงเทพฯ: คณะแพทยศาสตร์.
- นิตยา สุวิชาวพันธ์. (2541). ผลการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อความสามัคคีของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 โรงเรียน วัดราษฎร์บำรุง กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เนาวรัตน์ ถาวร. (2546). ผลของการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อความมีน้ำใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 โรงเรียนกุหลาบวัฒนา เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- เนื่อน้อง สันนัญญา. (2541). ความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์เล่านิทาน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2536, ธันวาคม-มกราคม). ปัญหาและการแก้ไขปัญหา. *แนะแนว*. 27(144): 6 – 7.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2521). การวัดประเมินผลการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- . (2526). การทดลองแบบอิงเกณฑ์ : แนวคิดและวิธีการ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- . (2545). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องการวัดประเมินการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญทัน อยู่ชุ่มบุญ. (2533). หลักการสอน. เชียงราย: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูเชียงราย.
- บุบผา พรหมศร. (2542). ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้งและกิจกรรมเครื่องเล่นสนาม. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เบญจมาศ วิไล. (2544). การส่งเสริมพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ประกอบการประเมินสภาพจริง. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เบญจา แสงมลิ. (2545). การพัฒนาเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- ปัญญา ประดิษฐ์ธรรม. (2552). ประสิทธิภาพโปรแกรมบันทึกการที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (การจัดการนันทนาการ). กรุงเทพฯ :บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เปลว ปุริสาร. (2543). ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โครงการ. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พรใจ สารยศ. (2544). กระบวนการส่งเสริมการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมวิทยาศาสตร์ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พัชรี สวนแก้ว. (2536). เอกสารการสอนประกอบวิชา 2173107 พัฒนาการและการดูแลเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดวงกมล.
- เพ็ญแข ประจันปัจฉินิก. (2535). รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูกับความความสามารถในการแก้ปัญหา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภรณ์ คุรุรัตน์. (2540, มกราคม). เด็กปฐมวัยในท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลง. *การศึกษาปฐมวัย*. 1(1): 49.

- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2526). เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมกรรมการสอนเด็กปฐมวัย
ศึกษา หน่วยที่ 6 – 10. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกอาร์ต.
- ยุดา รักไทย; และ ธนิภา มาชะศิริานนท์. (2542). เทคนิคการตัดสินใจและแก้ปัญหา. กรุงเทพฯ:
เอ็กสเปอร์เน็ท.
- เยาวพา เตชะคุปต์. (2536). การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและ
การสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วราภา ชัยเลิศวนิชกุล. (2538, มกราคม – กุมภาพันธ์). การแก้ปัญหาและการตัดสินใจข่าวสาร.
กองบริการศึกษา. 6(53).
- วันดี สูดสิน. (2550). ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้
รูปแบบพหุปัญญาเพื่อ การเรียนรู้. ปรินูญานินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วัลนา ธรจักร. (2544). ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ด้วย
กิจกรรมเกมการศึกษาประกอบการประเมินสภาพจริง. ปรินูญานินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สนอง สุทธาอามาตย์. (2545). ความสามารถด้านการฟังและการพูดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด
กิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยการประกอบอาหาร. ปรินูญานินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมจิต สวธน์ไพบูลย์. (2541). เอกสารคำสอนวิชา กว. 571 ประชุมปฏิบัติการสอนวิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ:
ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สรวงพร กุลลส่ง. (2538). ทักษะการแก้ปัญหของเด็กวัย 3-4 ปี ที่ได้รับการจัดกิจกรรมในวงกลม
แบบปฏิบัติการทดลองกับการเล่นเกมการศึกษาแบบประสาทสัมผัส. ปรินูญานินพนธ์ กศ.ม.
(การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สาลีณี สมบูรณ์ไพศาล. (2549). ผลการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองเพื่อศึกษาการพัฒนาความสามารถ
ด้านการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร. ปรินูญานินพนธ์ กศ.ม. (การสอนภาษาอังกฤษใน
ฐานะภาษาต่างประเทศ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2523). การจัดบริการเด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ:
เอราวัณการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด :
ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎี และแนวปฏิบัติ/โครงการพัฒนาคุณภาพการเรียน
การสอนศูนย์พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการแห่งชาติ.
- สำเร็จ บุญเรืองรัตน์. (2539). การเรียนเพื่อรอบรู้. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.

- สิริมงคล สุวรรณผา. (2546). ความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์
พื้นฐานทางด้าน ภาษาด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษา
ปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สิริมา ภิญญอนันตพงษ์. (2538). แนวคิดสู่แนวปฏิบัติ : แนวการจัดประสบการณ์ปฐมวัยศึกษา.
นนทบุรี: ดวงกมล.
- . (2545). การวัดและประเมินแนวใหม่ : เด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและ
การสอนสาขาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- . (2550). การศึกษาปฐมวัย : เด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
สาขาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุขสม สิวอมรัตน์. (2552). ผลของการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อความสามารถในการทำงานกลุ่ม
ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดเลียบราษฎร์บำรุง เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร.
ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุจิตรา ขาวสำอางค์. (2533). ความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด
ประสบการณ์โดยเด็กเป็นผู้เล่าเรื่องประกอบภาพและครูเป็นผู้เล่าเรื่องประกอบภาพ.
ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุชาดา สุทธานันท์. (2532). การศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่
ได้รับการสอนโดยใช้คำถามหลายระดับกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนตามแผนการจัด
ประสบการณ์ของสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม.
(การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- สุภัค ไหวหากิจ. (2543). เปรียบเทียบการรับรู้วินิจฉัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม
การเล่นทานคติ ธรรมและการเล่นเกมแบบร่วมมือ. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุรางค์ ไฉ่ตระกูล. (2544). จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวลักษณ์ สินทรัพย์. (2543). การเปรียบเทียบผลของการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกการใช้ตัวแบบ
การดูและการใช้ สถานการณ์จำลองที่มีต่อพฤติกรรมหลีกเลี่ยงยาเสพติดของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่อยู่ในกลุ่ม เสี่ยง โรงเรียนบ้านมะค่า (คงฤทธิบัวสุวรรณอนุสรณ์)
อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุวัฒน์ มุทขเมธา. (2523). การเรียนการสอนในปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: พีระพัฒนา.
- สุวิทย์ มูลคำ; และ อรทัย มูลคำ. (2545). 21 วิธีจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. กรุงเทพฯ:
ภาพพิมพ์.

- ไสว พักขาว. (2544). *หลักการสอนสำหรับเป็นครูมืออาชีพ*. กรุงเทพฯ: เอมพันธ์.
- หนึ่งฤทัย เพ็ญสมบุรณ์. (2552). *ทักษะการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมเล่นทราย*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อภิรดี สีนวล. (2547). *ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นดิน*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อมรารสสุข. (2529). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ การเรียนจากเกมสถานการณ์จำลองในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกับต่ำ*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- อรชาราววิทย์. (2526). *การตัดสินใจแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- อรพรรณ พรสีมา. (2543). *การคิด*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาทักษะการคิด ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- . (2543). *การคิด*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาทักษะการคิด ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อริสา ไสคำภา. (2551). *พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นดิน*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อัญชลี ยิ่งรักพันธ์. (2550). *ผลการใช้สถานการณ์จำลองผสมกับเทคนิคการประเมินผลจากสภาพจริง เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม (การวัดผล การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อายุพร สาขาติ. (2548). *พฤติกรรมในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติ*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- Asubel, D.P. (1968). *Education Psychology A Cognitive View*. New York: Holt, Rineheart and Winston.
- Hall, E.C. (1995). *A Corelational Analysis of Parental Conflict Resolution Practices for 4 and 5 Years Old Children Interpersonal Problem Solving Skills and Verbal Abilities In a Preschool Setting*. Dissertation University of Sanfransico.
- Leonard, E.M.; Derman, D.V.; & Milles, L.E. (1963). *Foundation of Learning in Childhood Education*. Columbus, Ohi: Charles, E. Merrill Publishing.

Williams, H.W. (2004). *A study of Characteristics that Distribute Outstanding Urban Principals : Emotion Intelligence, Problem - solving Competencies, Pole Perception and Environmental Adaptation*. Retrieved Aug 8, 2004, from <http://www.lib.umi.com>.

ภาคผนวก ก

- คู่มือการใช้แผนการจัดประสบการณ์การใช้สถานการณ์จำลอง
- ตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์การใช้สถานการณ์จำลอง

คู่มือการใช้แผนการจัดประสบการณ์การใช้สถานการณ์จำลอง

หลักการและเหตุผล

การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการแก้ปัญหาให้กับเด็กปฐมวัยนั้น สามารถจัดกิจกรรมได้หลายวิธี วิธีที่น่าสนใจอีกวิธีหนึ่งคือการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง โดยผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกความสามารถในการแก้ปัญหา โดยมองเห็นเป็นรูปธรรมเกิดการค้นพบและแสดงความสามารถด้วยตนเอง ซึ่งเด็กจะสามารถแก้ปัญหานั้นได้โดยการใช้แผนในการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดการคิดแก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่กำหนดขึ้น ซึ่งมีสถานการณ์ปัญหา 2 รูปแบบ ได้แก่ การแก้ปัญหของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น และพฤติกรรมการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ในการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลองนั้น ครูให้เด็กคิดแก้ปัญหาตามสถานการณ์ปัญหาที่พบเจอโดยให้เด็กทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม เด็กแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนเมื่อเจอปัญหาเป็นการฝึกให้เด็กได้คิดหาคำตอบในสถานการณ์ปัญหาที่ตนเองเผชิญอยู่ และได้ลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้และรู้จักการตัดสินใจที่จะแก้ปัญหา เพื่อที่จะนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการวางแผนการจัดกิจกรรม เตรียมสื่อ อุปกรณ์ ถามคำถาม และจัดสื่อเป็นฐานในการสร้างความสนใจของเด็ก เพื่อกระตุ้นให้เด็กได้คิดแก้ปัญหาและลงมือปฏิบัติกิจกรรม สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ให้แรงเสริมและคำแนะนำปรึกษาเพื่อให้การจัดกิจกรรมบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น และการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง

หลักการจัดกิจกรรม

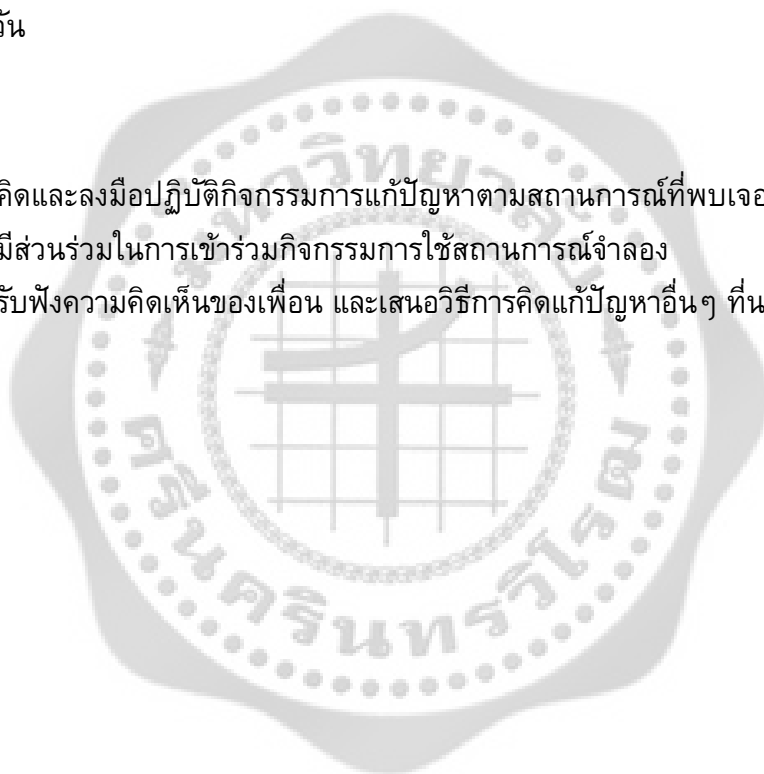
1. การจัดกิจกรรมระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วันจันทร์ วันพุธ วันศุกร์ วันละ 35 นาที รวม 24 วัน
2. ให้เด็กมีอิสระในการแก้ปัญหาด้วยตนเองในกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลองโดยครูเป็นผู้จัดเตรียมสื่อ อุปกรณ์
3. สัปดาห์ที่ 1 สร้างความคุ้นเคยกับเด็ก และท้ายสัปดาห์ที่ 2 ดำเนินการทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหของเด็กปฐมวัยก่อนดำเนินกิจกรรมสถานการณ์จำลอง โดยแบบวัดความสามารถทางด้านการแก้ปัญหของเด็กปฐมวัย สัปดาห์ที่ 2 – 9 ดำเนินการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง สัปดาห์ที่ 10 ดำเนินการวัดความสามารถในการแก้ปัญหของเด็กปฐมวัย หลังดำเนินกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง โดยใช้แบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหของเด็กปฐมวัย

บทบาทครู

1. ศึกษาขั้นตอนการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลองจากแผนการจัดประสบการณ์การใช้สถานการณ์จำลอง
2. จัดเตรียมสื่อที่ใช้ประกอบฉากในการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง
3. เตรียมความพร้อมของเด็กด้วยกิจกรรมที่จะนำเข้าสู่สถานการณ์ที่เป็นปัญหา
4. ครูใช้การเสริมแรงและให้คำปรึกษา แนะนำ
5. สร้างบรรยากาศที่สนับสนุนให้เด็กมีอิสระในการคิดวิธีแก้ปัญหา
6. ให้ความเป็นกันเองกับเด็กและติดตามการทำกิจกรรมของเด็กอย่างใกล้ชิด
7. อภิปรายสรุปวิธีการแก้ปัญหาที่ดี และเหมาะสมกับสถานการณ์ และการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

บทบาทเด็ก

1. คิดและลงมือปฏิบัติกิจกรรมการแก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่พบเจอ
2. มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง
3. รับฟังความคิดเห็นของเพื่อน และเสนอวิธีการคิดแก้ปัญหาอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการจัดกิจกรรม

รูปแบบแผนการจัดประสบการณ์การใช้สถานการณ์จำลอง เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการแก้ปัญหา

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย จำแนกเป็น 2 ด้านได้แก่

1. การแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น
2. การแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น

เนื้อหา

การจัดกิจกรรมสถานการณ์จำลองนั้น เป็นการจัดกิจกรรมที่ครูกำหนดสถานการณ์ปัญหาขึ้นมา โดยการจัดสภาพแวดล้อมให้คล้ายกับสถานการณ์ที่กำหนดขึ้นและสอดคล้องกับแผนการจัดประสบการณ์ในแต่ละสัปดาห์ โดยกำหนดสื่อที่เป็นฐานในการสร้างความสนใจของเด็กขึ้นมา เพื่อกระตุ้นให้เด็ก มีความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา และเปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง ในสถานการณ์ปัญหาที่พบเจอนั้น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น และการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง

ขั้นเตรียมการ

เป็นการนำเข้าสู่สถานการณ์จำลองที่ครูกำหนดขึ้น โดยการใช้สื่อ ภาพ นิทาน เพลง คำคล้องจอง อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ในสถานการณ์ที่ครูกำหนด โดยมีจุดมุ่งหมายและสื่อที่เป็นพื้นฐานสร้างความสนใจเพื่อให้เด็กสนใจและพยายามคิดและแสดงพฤติกรรม การแก้ปัญหา จากสถานการณ์ที่พบเจอ ตามกฎเกณฑ์ และเวลาที่กำหนด

ขั้นการเข้าร่วมสถานการณ์จำลอง

เป็นขั้นที่ครูให้เด็กได้เข้าไปแก้ปัญหาจากสภาพแวดล้อม และสถานการณ์จำลองที่เป็นปัญหา ที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เด็กแต่ละกลุ่มได้เข้าร่วมแก้ปัญหาจากสถานการณ์จำลองที่พบเจอ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ครูมีบทบาทในการควบคุมเวลา จัดสภาพแวดล้อม ให้สอดคล้องกับสถานการณ์จำลอง ขณะที่เด็กแสดง สังเกตและให้กำลังใจกระตุ้นให้เด็กมีความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา

ขั้นสรุป

เป็นขั้นที่ครูซักถามเด็กเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหา จากสถานการณ์ที่เด็กพบเจอและสรุปวิธีการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นและการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม และเชื่อมโยงกับการใช้ชีวิตประจำวันของเด็กปฐมวัย

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจและความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม
2. ใช้แบบวัดพฤติกรรมในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย

แผนการจัดประสบการณ์การใช้สถานการณ์จำลอง
ชั้นอนุบาล 1 ภาคเรียนที่ 2
สัปดาห์ที่ 1 ครั้งที่ 1

วันที่ เดือน พ.ศ. เวลา น.

ชื่อกิจกรรม ไข่วิเศษ

จุดประสงค์

เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น

เนื้อหา

การใช้ความคิดและกระทำการแก้ปัญหาจากสถานการณ์และอุปสรรคที่ตนเองและผู้อื่นพบเจอระหว่างการเดินทางเข้าไปในป่าจำลอง เพื่อไปเอาไข่วิเศษกลับมา

วิธีดำเนินกิจกรรม

ขั้นเตรียมการ

1. เด็กและครูร่วมกันร้องเพลง ข. ไข่ ร้องเพลง และทำท่าทางประกอบเพลง ตามความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ เพลง ข. ไข่ ร้องเพลง ดังนี้

ไข่ ไข่ ไข่	ไข่ละหนอ ข.ไข่
จดจำเอาไว้	ข.ไข่จะร้องเป็นเพลง
ไข่จะเกิดก่อนไก่	ไก่จะเกิดก่อนไข่
คิดออกใหม่	คิดได้แล้วทายกันเอง

2. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับบทเพลง

2.1 เด็กๆ คิดว่าไข่สามารถทำอะไรได้บ้าง

2.2 ถ้าเด็กๆ มีไข่วิเศษ เด็กๆคิดว่าไข่วิเศษจะสามารถทำอะไรได้บ้าง

3. เด็กๆ ฟังครูกำหนดสถานการณ์ กฎเกณฑ์ และเวลาในการเข้าร่วมสถานการณ์จำลอง

วันนี้คุณครูมีไข่วิเศษมาให้เด็กๆ ด้วยแต่น่าเสียดายที่ไข่วิเศษถูกเจ้ามังกรขโมยไปไว้ในถ้ำใส่กล่องปิดไว้อย่างดี คุณครูอยากจะให้เด็กๆ เข้าไปในป่า เพื่อไปเอาไข่วิเศษสีทองที่อยู่ในกล่องกลับมาให้ได้ ภายในเวลา 15 นาที เพราะถ้านานกว่านี้เจ้ามังกรตื่นขึ้นมากินไข่วิเศษ กลุ่มไหนสามารถนำไข่วิเศษกลับมาได้ก็จะได้ไข่วิเศษเป็นรางวัล ในป่าที่เด็กๆ เข้าไปจะมีอุปสรรคและปัญหาต่างๆ ที่กลุ่มของเด็กๆ ต้องเผชิญ เด็กๆ ต้องช่วยเหลือตนเองและเพื่อนในกลุ่มให้ผ่านพ้นอุปสรรคต่างๆ ให้ได้ โดยห้ามทำลายต้นไม้หรือสิ่งต่างๆ ที่อยู่ในป่า

ขั้นเข้าร่วมสถานการณ์จำลอง

1. เด็กแบ่งกลุ่มตามอิสระเป็น 3 กลุ่มๆ ละ 5 คน เด็กแต่ละกลุ่มใช้ความสามารถ ในการคิดแก้ปัญหาาร่วมกันในกลุ่มเพื่อให้ประสบผลสำเร็จและบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ตามกฎเกณฑ์ และเวลาที่ครูกำหนด โดยในการเข้าร่วมสถานการณ์ในครั้งนี้มีอุปสรรคที่เด็กๆ ต้องพบเจอ คือ สถานการณ์ ดังต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 1 แม่น้ำขวางกั้น

สถานการณ์ที่ 2 ท่อนไม้ขวาง

สถานการณ์ที่ 3 กล่องปริศนา

2. เด็กแต่ละกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรม ไขว้พิเศษตามลำดับ โดยเข้าร่วมสถานการณ์จำลอง เพื่อแก้ปัญหาและอุปสรรคที่ตนเองและเพื่อนในกลุ่มพบเจอ

3. เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมจนครบทุกกลุ่ม ให้เด็กร่วมกันเก็บสื่ออุปกรณ์เข้าที่ให้เรียบร้อย

ขั้นสรุป

1. เด็กและครูสนทนาซักถามเกี่ยวกับปัญหาที่เด็กพบเจอ และวิธีการแก้ปัญหานั้น โดย คำถามจะถามในประเด็น ดังต่อไปนี้ เจออุปสรรคปัญหาอะไรบ้าง ในการเข้าร่วมสถานการณ์จำลอง มีวิธีการแก้ปัญหายังไง และผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

2. เด็กแต่ละกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหานั้นที่พบเจอ

3. เด็กและครูร่วมกันสรุปวิธีแก้ไขปัญหานั้นที่เหมาะสม

สื่อการสอน

1. ฉากป่า
2. เพลง ข. ไข ร้องเพลง
3. ไขว้พิเศษ

การประเมินผล

1. สังเกตจากวิธีการแก้ปัญหานั้นของเด็กแต่ละกลุ่ม
2. สังเกตความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของเด็ก

แผนการจัดประสบการณ์การใช้สถานการณ์จำลอง
ชั้นอนุบาล 1 ภาคเรียนที่ 2
สัปดาห์ที่ 2 ครั้งที่ 2

วันที่ เดือน พ.ศ. เวลา น.

ชื่อกิจกรรม ลูกบอลหลากสี

จุดประสงค์

เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น

เนื้อหา

การใช้ความคิดและกระทำการแก้ปัญหาในการนำลูกบอลที่หนีติโยนติดอยู่บนหลังตุ้งลงมาให้ได้

วิธีดำเนินกิจกรรม

ขั้นเตรียมการ

1. เด็กและครูร่วมกันร้องเพลง ของเล่น และทำท่าทางประกอบเพลง ตามความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ แล้วร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับบทเพลง

1.1 เด็ก ๆ คิดว่าของเล่นมีประโยชน์อย่างไร

1.2 ถ้าเด็ก ๆ ไม่มีของเล่นเอาไว้เล่นเด็ก ๆ จะทำอย่างไร

2. เด็ก ๆ ฟังครูกำหนดสถานการณ์ กฎเกณฑ์ และเวลาในการเข้าร่วมสถานการณ์จำลอง

เมื่อวานนี้หนีตินำลูกบอลหลากสีเข้ามาเล่นกับเพื่อนในห้องจนลูกบอลหลากสีไปติดอยู่บนตุ้มใหญ่ ในห้องนั้นหนานการ หนีติยังไม่สามารถนำลูกบอลหลากสีลงมาได้เลย นักเรียนจะทำอย่างไรดี ถึงจะช่วยหนีติ นำลูกบอลหลากสีที่ติดอยู่หลังตุ้งลงมาได้ โดยที่ไม่ทำให้ของที่อยู่ตู้หล่นลงมาและไม่ป็นอันตราย ถ้ากลุ่มไหนสามารถช่วยหนีตินำลูกบอลหลากสีลงมาได้คุณจะมีดาวความดีให้คนละ 1 ดวง

ขั้นเข้าร่วมสถานการณ์จำลอง

1. เด็กแบ่งกลุ่มตามอิสระเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 5 คน

2. เด็กแต่ละกลุ่มใช้ความสามารถในการคิดและแสดงพฤติกรรมแก้ปัญหา ร่วมกันในกลุ่มเพื่อให้ประสบผลสำเร็จและบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ตามกฎเกณฑ์และเวลาที่ครูกำหนด

3. เด็กแต่ละกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรม ลูกบอลหลากสีตามลำดับ โดยเข้าร่วมสถานการณ์จำลองแก้ปัญหาและอุปสรรคเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น

4. เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมจนครบทุกกลุ่ม ให้เด็กร่วมกันเก็บสื่ออุปกรณ์เข้าที่ให้เรียบร้อย

ขั้นสรุป

1. เด็กและครูสนทนาซักถามเกี่ยวกับปัญหาที่เด็กพบเจอ และวิธีการแก้ปัญหาที่เด็กพบเจอ โดยคำถามจะถามในประเด็น ดังต่อไปนี้ เจออุปสรรคปัญหาอะไรบ้างในการเข้าร่วมสถานการณ์จำลอง มีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร และผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร
2. เด็กแต่ละกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาที่พบเจอ
3. เด็กและครูร่วมกันสรุปวิธีแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม

สื่อการสอน

1. ลูกบอลหลากสี
2. เพลง ของเล่น
3. ตุ๊กตาใหญ่

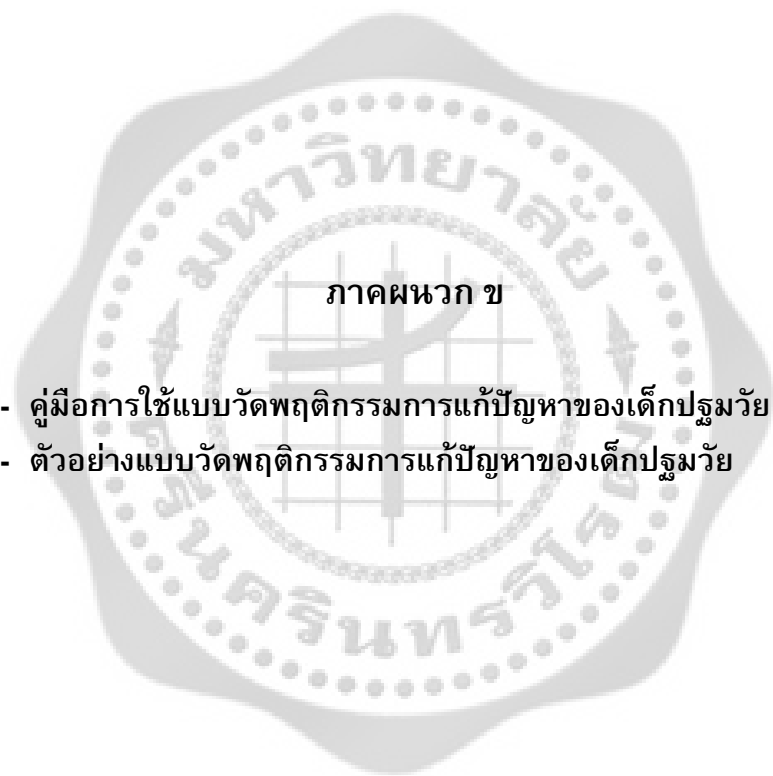
การประเมินผล

1. สังเกตจากวิธีการแก้ปัญหาของเด็กแต่ละกลุ่ม
2. สังเกตความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของเด็ก

ภาคผนวก

เพลง ของเล่น
(ทรงพร สุทธิธรรม)

ลูกบอล รถลาก ตุ๊กตา เด็กๆ ได้มาดีใจเหลือหลาย
เล่นแล้วสนุกเพลิดเพลินใจกาย หนู หนูจูงท้ายเรียกอะไรเอ๋ย

ภาคผนวก ข

- คู่มือการใช้แบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย
- ตัวอย่างแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย

คู่มือการใช้แบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด กิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง (อายุ 4 – 5 ปี)

ลักษณะทั่วไปของแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหา

แบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหานี้ เป็นแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหของเด็กปฐมวัย (อายุ 4 – 5 ปี) ลักษณะข้อสอบเป็นสถานการณ์ประกอบรูปภาพจำนวน 20 ข้อ 3 ตัวเลือก ที่เป็นตัวเลือก รูปภาพซึ่งกำหนดให้ผู้รับการประเมินกากบาท (X) แบ่งเป็น 2 ตอนได้แก่

ตอนที่ 1 พฤติกรรมการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น หมายถึง การที่เด็กปฐมวัยใช้ในการแก้ไขอุปสรรคหรือสถานการณ์ที่ยุงยากที่เกิดขึ้นกับตนเอง และผู้อื่น เช่น เพื่อน ผู้ปกครอง ครู หรือบุคคลรอบข้าง จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น หมายถึง การที่เด็กปฐมวัยใช้ในการแก้ไขอุปสรรคเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น จำนวน 10 ข้อ

เวลาที่ใช้ในการวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหา

แบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาคือเป็นสถานการณ์ประกอบรูปภาพ ใช้เวลาในการตอบคำถามข้อละไม่เกิน 1 นาที วัดได้ 1 ตอน จำนวน 10 ข้อ ให้นักเรียนพัก 5 นาที ใช้เวลาในการดำเนินการวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหทั้งหมด 25 นาที

วิธีการดำเนินการวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหา

1. ผู้ดำเนินการทดสอบศึกษาแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาและคู่มือให้เข้าใจกระบวนการทั้งหมดก่อน ใช้ภาษาที่ชัดเจนเป็นธรรมชาติ เพื่อให้เด็กสนใจและตั้งใจฟังคำถามและก่อนการวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหา ผู้ดำเนินการวัดต้องเขียนชื่อ สกุลของนักเรียนให้เรียบร้อย

2. จัดเตรียมสถานที่สอบ ควรเป็นห้องที่มีสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนเอื้อต่อผู้รับการวัด เช่น โต๊ะ เก้าอี้ มีขนาดที่เหมาะสมกับนักเรียน มีแสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน

3. ก่อนดำเนินการวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหา ให้ผู้ช่วยดำเนินการวัดควรพานักเรียนไปทำธุระส่วนตัว เช่น ดื่มน้ำ เข้าห้องน้ำให้เรียบร้อย ผู้ดำเนินการวัดสร้างความคุ้นเคยกับเด็ก โดยการชวนสนทนากับเด็ก

4. ในขณะที่ดำเนินการประเมิน ให้ผู้ช่วยดำเนินการวัดดูแลให้ดินสอดำหรือสีเทียนของผู้รับการประเมินอยู่ในสภาพที่ใช้การได้อยู่เสมอ

5. ดำเนินการวัดเด็กเป็นรายบุคคล ใช้เวลาในการตอบข้อละไม่เกิน 1 นาที ทดสอบ 1 ตอน จำนวน 10 ข้อ ให้นักเรียนพัก 5 นาที ใช้เวลาในการดำเนินการวัดพฤติกรรมการแก้ปัญห ทั้งหมด

25 นาที โดยผู้ทดสอบจะเล่าเหตุการณ์ ประกอบรูปภาพที่เป็นปัญหาและให้เด็กดูรูปภาพตัวเลือกซึ่งประกอบด้วย 3 ตัวเลือก เด็กตอบคำถามโดยการกากบาทที่รูปภาพที่เป็นคำตอบ

6. อุปกรณ์ที่ใช้ในการวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาที่ดังนี้

6.1 คู่มือผู้ดำเนินการวัดพฤติกรรมด้านการแก้ปัญหา

6.2 นาฬิกาจับเวลา 1 เรือน

7. กฎเกณฑ์การให้คะแนนการตรวจให้คะแนน กำหนดเกณฑ์ดังนี้

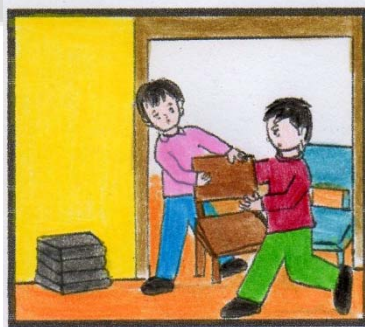
2 คะแนน แทน การแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

1 คะแนน แทน การแก้ปัญหาได้แต่ไม่เหมาะสม

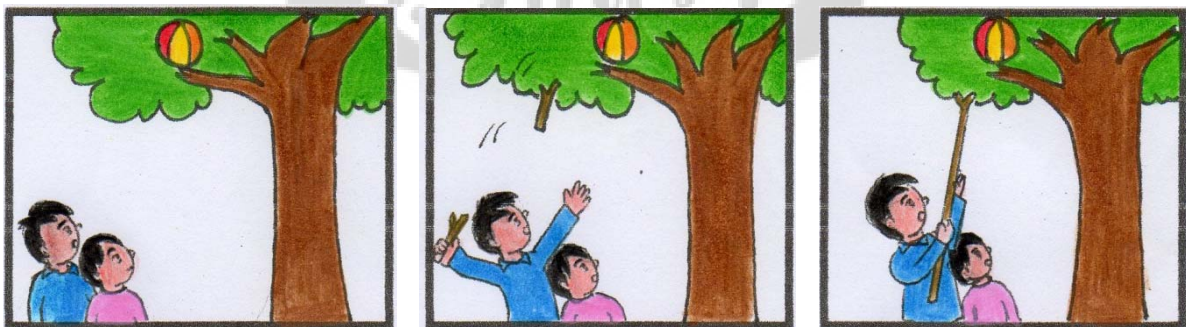
0 คะแนน แทน การแก้ปัญหาไม่ได้หรือหนึ่งเฉยไม่ตอบ

1. สถานการณ์: ขณะที่นักเรียนและเพื่อนกำลังเดินนำหนังสือไปวางบนโต๊ะของคุณครูในห้อง ขณะที่กำลังเดินเข้าห้องเรียนและเพื่อนพบว่าเก้าอี้ขวาง อยู่ตรงประตูทางเข้า นักเรียนและเพื่อนจะทำอย่างไร

2. สถานการณ์: ตอนพักกลางวันขณะที่นักเรียนและเพื่อนนั่งอยู่ใต้ต้นไม้ มีเด็กคนหนึ่งโยนลูกบอลเล่นจนมาติดบนต้นไม้ที่นักเรียนนั่งอยู่ นักเรียนจะอย่างไร

ภาคผนวก ค

ภาพการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง

ภาพการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง

ผู้วิจัยกำลังดำเนินการเล่นนิทานเพื่อ
นำเข้าสู่กิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง

เด็กๆ กำลังเข้าร่วมกิจกรรมการใช้
สถานการณ์จำลอง

เด็กๆ แต่ละกลุ่มร่วมกันคิดและแสดงพฤติกรรม
การแก้ปัญหาเมื่อเจออุปสรรคต่างๆ

เด็กและครูร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
เกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาของแต่ละกลุ่มเมื่อเจอ

ภาคผนวก ง

แสดงค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ

ตาราง 7 ค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ

เนื้อหา	ข้อสอบ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ΣR	IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
แบบวัดความสามารถ ในการแก้ปัญหาของ ตนเองที่เกี่ยวข้องกับ ผู้อื่น	1	+1	+1	+1	3	1.00
	2	+1	+1	+1	3	1.00
	3	+1	0	+1	2	0.67
	4	+1	+1	+1	3	1.00
	5	+1	+1	+1	3	1.00
	6	+1	+1	+1	3	1.00
	7	+1	+1	0	2	0.67
	8	+1	+1	+1	3	1.00
	9	+1	+1	0	2	0.67
	10	+1	+1	+1	3	1.00
แบบวัดความสามารถ ในการแก้ปัญหาของ ตนเองเพื่อช่วยเหลือ ผู้อื่น	11	+1	+1	+1	3	1.00
	12	+1	+1	0	2	0.67
	13	+1	+1	+1	3	1.00
	14	+1	+1	+1	3	1.00
	15	+1	+1	+1	3	1.00
	16	+1	+1	+1	3	1.00
	17	+1	+1	+1	3	1.00
	18	+1	+1	+1	3	1.00
	19	+1	+1	+1	3	1.00
	20	+1	+1	+1	3	1.00
	รวม				56	0.93

ภาคผนวก จ

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแผนการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง

อาจารย์ละไม สีหาอาจ

รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ
โรงเรียนคริสต์ธรรมวิทยา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
กรุงเทพมหานคร เขต 1 เขตบางรัก
กรุงเทพมหานคร

อาจารย์นันทพัชร จิรขจรชัย

ครู ค.ศ. 1
หัวหน้าสายชั้นอนุบาล
โรงเรียนอนุบาลตราด
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตราด เขต 1
อำเภอเมือง
จังหวัดตราด

อาจารย์ลักกะณา เสโนฤทธิ

ครู ค.ศ. 2
สอนระดับอนุบาลปีที่ 2
โรงเรียนชอยแอนแนกซ์
สำนักงานเขตสายไหม
กรุงเทพมหานคร

ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบวัดพฤติกรรมในการแก้ปัญหา

ดร. ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์

ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญพิเศษการศึกษาปฐมวัย
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
อำเภอเมือง
จังหวัดราชบุรี

อาจารย์ ดร.ปัทมวิชน์ ไบกุลลาบ

อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
นักวิชาการศึกษา 6
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
อำเภอเมือง
จังหวัด พิษณุโลก

อาจารย์ ดร.มิ่ง เทพครเมือง

อาจารย์ฝ่ายวัดผล
โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
(ฝ่ายประถม)
กรุงเทพมหานคร

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวอรกช อุดมสาลี
วันเดือนปีเกิด	29 กรกฎาคม 2528
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	111/175 ถนนนางวรางประชาพัฒนา แขวงสีกัน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร 10210
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนสายไหม (ทัศนารมย์อนุสรณ์) สำนักงานเขตสายไหม สังกัดกรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2546	มัธยมศึกษา จาก โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์)
พ.ศ. 2549	ครุศาสตรบัณฑิต จาก มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
พ.ศ. 2555	กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ